

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра всесвітньої історії

О. М. Карліна

**Історія середніх віків країн Західної Європи:
тестові та проблемні запитання і завдання**

*Методична розробка з нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів напрямку 6.020302 «Історія»*

Луцьк
Вежа-Друк
2017

УДК 94(4-15)"653"(075.8)

К 23

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 6 червня 2017 р.)*

Рецензенти:

Прищепя О. П. – кандидат історичних наук, доцент Рівненського державного гуманітарного університету;

Пришляк В. В. – кандидат історичних наук, доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Розробник: Карліна Оксана Миколаївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії.

Карліна О. М.

К 23 Історія середніх віків країн Західної Європи: тестові та проблемні запитання і завдання : методична розробка з нормативної навчальної дисципліни підготовки бакалаврів напряму 6.020302 «Історія». – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 140 с.

Пропонована методична розробка охоплює події з усіх регіонів Західної Європи від початку Великого переселення народів до відкриття Америки Колумбом. Включено 700 тестових завдань, які поділені на 18 тем відповідно до програми навчальної дисципліни „Історія середніх віків Західної Європи”, а також виділено тести для підсумкового контролю. Різноманітні за змістом проблемні запитання (близько 200) мають на меті поглибити знання студентів з історії західноєвропейського середньовіччя.

Книжка адресована студентам, які навчаються за спеціальністю „Історія та археологія”.

УДК 94(4-15)"653"(075.8)

© Карліна О. М., 2017

© Маліневська І. П. (обкладинка), 2017

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Частина I. Тестові запитання і завдання.....	5
Тема 1. Джерела з історії середніх віків країн Західної Європи....	5
Тема 2. Варварські королівства.....	8
Тема 3. Франкське королівство.....	17
Тема 4. «Епоха вікінгів». Скандинавські країни в XII–XV ст.	29
Тема 5. Християнська церква в Середньовіччі.....	31
Тема 6. Хрестові походи.....	43
Тема 7. Середньовічні міста.....	47
Тема 8. Французьке королівство в XI – середині XIV ст.	49
Тема 9. Англійське королівство в другій половині XI – середині XIV ст.	57
Тема 10. Німецьке королівство і Священна Римська імперія в X–XIII ст.	63
Тема 11. Франція та Англія в Столітній війні	68
Тема 12. Французьке королівство після Столітньої війни.....	77
Тема 13. Англійське королівство після Столітньої війни.....	79
Тема 14. Німеччина в XIV–XV ст.	82
Тема 15. Держави Піренейського півострова в XI–XV ст.....	84
Тема 16. Італія в XIV–XIV ст.	86
Тема 17. Угорське королівство	93
Тема 18. Середньовічна культура XI–XV ст.	94
Тести для підсумкового контролю.....	104
Частина II. Проблемні запитання і завдання.....	124
Розділ 1. Раннє Середньовіччя.....	124
Розділ 2. Класичне Середньовіччя.....	127
Розділ 3. Пізнє Середньовіччя.....	134
Рекомендована література.....	137

ПЕРЕДМОВА

«Середні віки», тобто між давніми і новими; це поняття виникло в Італії в XV–XVI ст., коли з’ясувалось, що Європа змінилась невідомо від часу триумфів римських імператорів. У Середньовіччі ж люди вважали, що живуть у Римській імперії.

Середньовічне суспільство виявилось стійкішим від античного, не дивлячись на війни, епідемії, погроми. Середньовічна спадщина практично без змін перейшла в Новий час. Сучасна карта Європи склалася саме в Середні віки. Середньовічна Європа доповнила античну культурну спадщину.

Тестування має на меті вирішити такі основні завдання: виявити рівень засвоєння теоретичного матеріалу з курсу «Історія середніх віків країн Західної Європи», в тому числі основних понять і термінів; визначити повноту конкретно-історичного матеріалу, основних подій, фактів, дат тощо; закріпити знання з курсу.

Більшість тестових завдань мають характер закритих завдань, де з кількох наведених відповідей треба вибрати одну правильну. Для ефективного закріплення знань студентів використані також розгорнуті формулювання розгорнутих питань, в яких міститься коротка характеристика історичних подій і набори розгорнутих відповідей.

700 тестів згруповані за темами відповідно до програми курсу. Це дозволить використовувати їх як для перевірки знань студентів з конкретної теми, так і рівня засвоєння основного матеріалу всього навчального курсу.

Тестування з окремих питань може проводитись в усній формі фронтального опитування з винесенням тестових питань на відео носій та письмово шляхом підготовки навчальних карток з певною кількістю питань, які роздаються для заповнення.

Проблемні завдання мають на меті стимулювати студентів висловлювати власні погляди на дискусійні питання історії західноєвропейського Середньовіччя на семінарських заняттях, колоквиумах, дебатах, у процесі виконання письмових робіт різної форми. Всього запропоновано 200 завдань, які поділені на теми відповідно навчальної програми курсу «Історія середніх віків країн Західної Європи» та його ключових проблем. Вони зібрані в ході тривалої навчальної практики; при цьому критерієм відбору була можливість сформулювати один з варіантів вирішення завдання, часто не єдиний та інколи не безальтернативний. Різноманітні за змістом вони розширюють базовий рівень засвоєння студентами курсу. В них відображений сучасний погляд на історичні процеси Середньовіччя.

ТЕМА 1.

Джерела з історії середніх віків країн Західної Європи

1. Один з основних видів середньовічних історичних джерел, що містять порічний запис подій:

1) аннали; 2) епос; 3) життя святих; 4) гомілії; 5) мемуари.

2. Прийнята в джерелознавстві назва письмового варіанту звичаєвого права германських племен, який виник у процесі формування їхніх королівств на території Західної Римської імперії (V–IX ст.):

1) аннали; 2) епос; 3) правда; 4) гомілії; 5) булла.

3. Ім'я історика готів, остгота, автора «Гетики», твору, який є переказом давнішого історичного джерела (VI ст.):

1) Кассіодор; 2) Йордан; 3) Колумбан; 4) Ісидор; 5) Єронім.

4. Ім'я бенедиктинського ченця, англосаксонського богослова, історика-літописця, першого енциклопедиста заальпійського Заходу, послідовника Ісидора Севільського, автора космополітичних трактатів, коментарів до біблійних книг, «Церковної історії народу англів» – унікального джерела з історії Англії VII–VIII ст. (бл. 673 – бл. 735):

1) Гійом Благочестивий; 2) св. Маврикій; 3) Ріхард Заступник; 4) Гуго Чорний; 5) Беда Вельмишановний.

5. Закони й розпорядження (укази) франкських королів з династії Каролінгів, які ділились на невеликі розділи та параграфи:

1) булли; 2) хартії; 3) ордонанси; 4) едикти; 5) капітулярії.

6. Ісидор Севільський – автор:

1) «Історії франків»; 2) «Історії готів, вандалів і свевів»; 3) «Історії воєн Юстиніана»; 4) «Церковної історії англів»; 5) «Діяння саксів».

7. Ім'я архієпископа, духовного наставника вестготського короля Рекареда, автора «Історії готів, вандалів і свевів», «Етимології» – першої енциклопедичної праці Середньовіччя, яка складається з 20 книг, перші три з яких присвячені «семи вільним мистецтвам» (бл. 570–636 pp.):

1) Ейнгард; 2) Алкуїн; 3) Кассіодор; 4) Ісидор; 5) Амвросій.

8. Автором хроніки «Діяння саксів», складеної в 60-х роках X ст., є:

1) абатиса Кведлінбурзького жіночого монастиря Матильда; 2) Відукінд Корвейський; 3) Павло Диякон; 4) Ліутпранд; 5) Тітмар Мерзебурзький.

9. «Книга Страшного Суду» – це:

1) літературний твір, складений анонімним автором у XII ст. в Англії; 2) літературний твір, складений анонімним автором у XII ст. у Франції; 3) земельний перепис усієї Англії кінця XI ст.; 4) назва хроніки, в якій розповідається від імені автора про Перший хрестовий похід; 5) запис героїчного епосу Англії XI ст.

10. Ім'я французького абата, письменника, відомого своєю біографією і великою хронікою Першого хрестового походу («Історія, названа Діяння Бога через франків»), яка відрізняється прагненням автора до узагальнення фактів, послідовним використанням характерної для Середньовіччя концепції провіденціалізму (1053–1124 рр.):

1) Робер де Кларі; 2) Петро Відлюдник; 3) Гвіберт Ножанський; 4) Бертран де Бланшфор; 5) Жан Фруассар.

11. Ім'я французького рицаря, автора хроніки Четверного хрестового походу, в якому відображено світосприйняття дрібного рицарства (друга половина XII – початок XIII ст.):

1) Раймонд Тулузький; 2) Прокопій Кесарійський; 3) Пелагій; 4) Готфрід Бульонський; 5) Робер де Кларі.

12. Документи публічно-правового і політичного характеру, які давалися в середньовічній Західній Європі від імені королівської влади, міської комуни; різновид їх в Англії: королівські грамоти, які не були конституційними актами і містили відмову від зловживань попереднього правління:

1) булли; 2) хартії; 3) ордонанси; 4) едикти; 5) капітулярії.

13. Кутюми Франції XII–XV ст. – це:

1) запис звичаєвого права окремих населених пунктів, в яких визначалося становище різних соціальних груп селян; 2) запис звичаєвого права окремих провінцій країни, в яких визначався порядок управління в межах провінції, судочинство і склад судових органів, форми феодальної власності; 3) королівські укази, які мали поширення на всій території країни. 4) королівські укази, які мали поширення на території окремої провінції; 5) закони, схвалені Генеральними штатами.

14. Встановіть відповідність між елементами правого і лівого стовпців.

А) наративне джерело	1) «Салічна правда»
Б) документальне джерело	2) Тацит «Германія»
В) юридичне джерело	3) Сен-Жерменський поліптик
	4) «Беовульф»
	5) Сноррі Стурлусон «Коло Земне»
	6) «Малі Лоршські аннали»
	7) «Капітулярій про помістя»
	8) Вестготські формули

15. Агіографія – це:

- 1) життєпис монарха; 2) життєпис легендарного героя; 3) житіє святого; 4) біографія хрестоносця; 5) малюнок у рукописній книзі.

16. «Саксонське зеркало» – це:

- 1) збірник указів герцога Саксонського; 2) збірник імператорських указів в Німеччині; 3) пам'ятка феодального права в Північній Німеччині; 4) пам'ятка феодального права в Південній Німеччині; 5) збірник правових норм міст Ганзейського союзу.

ТЕМА 2. Варварські королівства

1. Початок епохи Середніх віків історики пов'язують з:
  - 1) відкриттям Америки; 2) Великим переселенням народів; 3) завоюваннями вікінгів; 4) неолітичною революцією; 5) виникненням Франкського королівства.

2. В Європі історія середніх віків почалася з Великого переселення народів:
  - 1) у IV–VI ст.; 2) у III ст.; 3) у VII–IX ст.; 4) у VII–XI ст.

3. Белги, скотти, бритти – це:
  - 1) германські племена, 2) кельтські племена; 3) племена, які розселились у перші століття нашої ери по берегах Рейну; 4) слов'янські племена; 5) племена, які осіли у перші століття нашої ери на Піренеях.

4. Водан, Донар, Ціу, Фрейя – це:
  - 1) германські племена; 2) боги, яким поклонялись германці; 3) прославлені в боях з римлянами вожді германських племен; 4) вожді германців, які воювали на боці Аеція в битві на Каталаунських полях; 5) боги, яким поклонялись римляни.

5. Одне з півтора сотень імен верховного бога давньогерманського пантеону, що вважався втіленням вищих сил природи, бога війни, покровителя дружинників і всього етносу:
  - 1) Один; 2) Меркурій; 3) Зигфрід; 4) Сігурд; 5) Ньорд.

6. Термін на означення назви племені, племінної групи, союзу племен:
  - 1) політонім; 2) полісонім; 3) філонім; 4) етнонім; 5) топонім.

7. Основною рисою варварів в уявленні римлян було те, що вони:
  - 1) не римляни; 2) небезпечні для Рима мешканці покритих лісами земель за межами Імперії; 3) не володіють латинською мовою; 4) не мають римської освіти; 5) агресивні.

8. «Барбарікум» – це:
  - 1) узагальнена назва германських племен; 2) місце перебування варварських племен в уявленні стародавніх римлян; 3) прізвисько

одного з варварських вождів; 4) римська провінція на північному заході Галлії; 5) назва циклу легенд і міфів стародавніх германців.

9. За описом Цезара і Тацита, у германців переважаюча форма землекористування:

1) сівозміна; 2) двопілля; 3) переліг; 4) трипілля; 5) підсічно-вогнева система.

10. У стародавніх германців, за описом Тацита, панував наступний принцип поділу землі:

1) «між сім'ями за кількістю працездатних»; 2) «між дорослими чоловіками за заслугами»; 3) «між родами і групами родичів, які мешкали разом»; 4) «між всіма членами громади порівно»; 5) «між усіма сім'ями незалежно від кількості працездатних».

11. Військовий вождь у стародавніх германців, вищий представник родової знаті в скандинавів у Ранньому середньовіччі:

1) бонд; 2) конунг; 3) рахінбург; 4) керл; 5) тінг.

12. У 378 р. біля Адріанополя:

1) імператор Валент завдав готам нищівної поразки; 2) готи розгромили військо Валента; 3) готи потерпіли поразку, але імператор Валент загинув у бою; 4) готи відступили, зберігши своє військо; 5) ні імператор Валент, ні готи не наважились розпочати битву.

13. Готи розселялись у IV ст. на території Римської імперії як:

1) вільні хлібороби; 2) рівноправні римські громадяни; 3) особливий військовий стан, з якого набирались воїни для римської армії; 4) колони; 5) прикордонні військові загони.

14. Імена імператорів, які розділили Римську імперію в кінці IV ст.:

1) Дамасій та Віталій; 2) Майоріан і Анастасій; 3) Геласій і Анастасій; 4) Веспасіан і Віктор; 5) Аркадій і Гонорій.

15. Останній поділ Римської імперії на Західну і Східну відбулося в ... р.

1) 476; 2) 375; 3) 418; 4) 501; 5) 395.

16. Ім'я вождя германського племені готів, який очолив військо, що захопило в 410 р. наймогутніше місто тогочасного європейського світу:

1) Зігфрід; 2) Гейзеріх; 3) Одоакр; 4) Аларіх; 5) Теодоріх Великий.

17. Знайдіть помилку в описі.

У 410 р. племена вестготів на чолі з Аларіхом взяли в облогу Рим. Імператор Гонорій особисто очолив опір, але усунути загрози не вдалося. «Вічне місто» здалося й було віддане на пограбування.

1) насправді в 410 р. Рим взяли в облогу остготи; 2) насправді Гонорію вдалося домовитися із завойовниками, і ті, отримавши велику данину, відступили; 3) насправді Гонорія в Римі не було.

18. Аларіх – це:

1) вождь готів; 2) один з воєначальників Аттіли; 3) вождь бургундів, непримиренний ворог Рима; 4) вождь одного з племен вандалів; 5) римський воєначальник.

19. Стиліхон – це:

1) вождь германського племені свевів, який воював у Галлії з Юлієм Цезарем (середина I ст. до н. е.); 2) вождь германського племені герусків, який розбив у 9 р. н. е. три римські легіони у Тевтобурзькому лісі; 3) римський полководець, опікун малолітнього імператора Гонорія, з 395 р. фактичний правитель Західної Римської імперії, отримав перемогу над Аларіхом у 402 р. (бл. 360–408 рр.); 4) римський імператор, усунутий від влади в 476 р.; 5) командувач римськими легіонерами під час битви на Каталаунських полях.

20. Відновіть послідовність наступних подій:

1) розгром Рима вестготами; 2) поразка римських легіонів у Тевтобурзькому лісі; 3) нашествя кимврів і тевтонів; 4) поділ Римської імперії на Західну і Східну; 5) пограбування Рима вандалами.

21. Встановіть відповідність між іменами історичних постатей та їхньою діяльністю.

А) Арміній

1) полководець, який організував опір вестготам у 402 р.

Б) Стиліхон

2) християнський мислитель, який оцінив падіння Рима як Божу кару, як виконання Божого замислу

В) Августин

3) германський вождь, який розгромив римські легіони в Тевтобурзькому лісі

Г) Аларіх

4) останній імператор Західної Римської імперії;

Д) Ромул Августул

5) вождь вестготів, який захопив Рим у 410 р.

22. Кочівники, пересування яких із приуральських степів у 70-і роки IV ст. на захід дало початок Великому переселенню народів:

- 1) остготи; 2) вандали; 3) франки; 4) гуни; 5) сакси.

23. Ім'я римського полководця, одного з останніх захисників Імперії, могутнього політика, що створив об'єднану римсько-варварську армію, за допомогою якої вдалося отримати перемогу історичного значення над Аттілою (бл. 395–454 рр.):

- 1) Велісарій; 2) Нарсес; 3) Стиліхон; 4) Тотіла; 5) Аецій.

24. Знайдіть помилку в описі.

У 451 р. на Каталаунських полях відбулася битва між військом Аттіли і армією, якою керував Аецій. Під командуванням Аттіли билися представники багатьох германських племен. Аецій, чиє військо складалося винятково з римських легіонерів, торжествував перемогу.

- 1) насправді у війську Аттіли були лише гуни; 2) насправді Аттіла завдав поразки римлянам; 3) насправді в армії Аеція були не стільки римляни, скільки германці, які не бажали підкорятися Аттілі.

25. «Битва народів» на Каталаунських полях відбулася в ... р.

- 1) 451; 2) 410; 3) 476; 4) 490; 5) 437.

26. Утворення варварських королівств на території Західної Римської імперії проходило у:

- 1) IV ст.; 2) V–VI ст.; 3) VII ст.; 4) VIII ст.; 5) IX ст.

27. Перше варварське королівство вестготів утворилось після 418 р. в:

- 1) Аквітанії; 2) Реції; 3) Дакії; 4) Норіку; 5) Паннонії.

28. На території Галлії в V ст. свої королівства заснували:

- 1) остготи; 2) вандали; 3) франки; 4) вестготи; 5) сакси; 6) бургунди, 7) алеманни.

29. Варварське королівство в Північній Африці в 442 р. створили:

- 1) франки; 2) вестготи; 3) вандали; 4) бургунди; 5) батави.

30. Хронологічні межі існування королівства вандалів у Північній Африці:

- 1) 439–534 рр.; 2) 428–555 рр.; 3) 410–507 рр.; 4) 511–638 рр.; 5) 442–536 рр.

31. Ім'я варварського короля вандалів, відомого, зокрема, захопленням і пограбуванням Рима (428–477 рр.):
1) Одоакр; 2) Гейзеріх; 3) Беренгарій; 4) Аттіла; 5) Теодоріх Великий.
32. Рим був захоплений і розграбований вандалами в ... р.
1) 455; 2) 478; 3) 410; 4) 556; 5) 486.
33. До початку VI ст. бургунди розселилися в:
1) Північній Африці, 2) Італії, 3) Галлії, 4) Британії, 5) Іспанії.
34. Хронологічні межі існування Бургундського варварського королівства:
1) 418–507 рр.; 2) 410–486 рр.; 3) 484–619 рр.; 4) 457–534 рр.; 5) 476–581 рр.
35. Останній імператор Західної Римської імперії був позбавлений влади в ... р.
1) 395; 2) 496; 3) 458; 4) 476; 5) 430.
36. Виберіть ті пункти, які відповідають біографії пізньоримського філософа Северина Боеція.
1) патрицій, радник короля Теодоріха Великого, 2) поет, філософ, названий істориками «останнім римлянином», 3) єпископ Реймський, котрий хрестив Хлодвіга; 4) вождь вандалів, який командував варварами у 455 р. під час пограбування Рима; 5) теоретик поезії і музики, 6) автор твору «Розрада від філософії», 7) видатний візантійський дипломат, історик, письменник, автор знаменитого твору – «Візантійська історія і діяння Аттіли», в якому відображені його враження від відвідин ставки гунського вождя (V ст.).
37. Назвіть сучасників варварського короля, засновника Остготського королівства Теодоріха (493–526 рр.):
1) король франків Хлодвіг; 2) вождь вестготів Аларіх; 3) пізньоримський філософ Боецій; 4) римський намісник Галлії Сіагрій; 5) св. Бенедикт Нурсійський; 6) король вандалів Гейзеріх; 7) папа римський Григорій I Великий.
38. Ім'я короля остготів, талановитого полководця, який очолив боротьбу в Італії проти візантійських завойовників, одержав низку блиску-

чих перемог над прославленим воєначальником імператора Юстиніана I Великого (541–552 рр.):

1) Теодоріх Великий; 2) Ліутпранд; 3) Тотіла; 4) Ротарі; 5) Аларіх.

39. Хронологічні межі існування Остготського королівства в Італії (роки):

1) 527–565; 2) 434–507; 3) 476–498; 4) 568–774; 5) 493–555.

40. Ім'я пізньоримського письменника-ерудита першої половини V ст., який визначив коло «семи вільних мистецтв» і заклав основу систематизації знань, прийнятої згодом дидактиками і енциклопедистами європейського Середньовіччя:

1) Зосима; 2) Марцеллін; 3) Марціан Капелла; 4) Ісидор Мілетський; 5) Йосиф Флавій.

41. Ім'я святого, місіонера в Галлії, який визнається християнською традицією першим єпископом Парижу (III ст.):

1) Георгій; 2) Боніфацій; 3) Мартін; 4) Йоан; 5) Діонісій.

42. Перша з варварських мов, на яку в IV ст. було перекладено Біблію:

1) вандальська, 2) свевська; 3) франкська; 4) готська; 5) аланська.

43. Ім'я патриція, радника короля Теодоріха Великого, теолога, поета, філософа, названого істориками «останнім римлянином», теоретика поезії й музики, внесок якого в розвиток культури Середньовіччя дуже вагомий (480–525 рр.):

1) Григорій Турський; 2) Северин Боецій; 3) Беда Високоповажний; 4) Павло Диякон; 5) Кассіодор.

44. Ім'я римського філософа, продовжувача античної традиції, теолога, поета, автора твору «Розрада від філософії», котрий залишив значний слід у пізнішій середньовічній культурі (480–525 рр.):

1) Григорій Турський; 2) Северин Боецій; 3) Беда Високоповажний; 4) Павло Диякон; 5) Дезидерій.

45. Ім'я ірландського просвітителя, який сприяв становленню світських та духовних шкіл, збереженню античної культурної спадщини, католицького святого; місіонера, що діяв в Галлії, Німеччині, Північній Італії; заснував низку монастирів, в тому числі Боббіо – один з найвідоміших

у ранньосередньовічній Європі; всюди вводив суворий статут черне-
чого життя (бл. 543–615 рр.):

1) Франциск; 2) Мартін; 3) Боніфаций; 4) Діонісій; 5) Колумбан.

46. В епоху Раннього середньовіччя Рим знаходився в межах:

1) Франкського королівства доби Меровінгів, 2) Вестготського (Ту-
лузького) королівства, 3) Вестготського (Толедського) королівства,
4) Остготського королівства, 5) Вандальського королівства, 6) Лан-
гобардського королівства.

47. Вкажіть зайве у цьому змістовому ряді.

1) сакси, 2) лангобарди, 3) бавари, 4) юти, 5) араби, 6) рипуарські
франки.

48. Германці, які напали на Північну Італію в 568 р. й утворили там
свою державу з центром у Павії:

1) остготи; 2) вестготи; 3) лангобарди; 4) гунни; 5) авари.

49. Ім'я короля лангобардів, який добився прискорення процесу об'єд-
нання різних територій та оформлення Лангобардського королівства,
був ініціатором запису звичаєвого права лангобардів (636–652 рр.):

1) Альбоїн; 2) Ліутпранд; 3) Беневенто; 4) Ротарі; 5) Дезидерій.

50. «Едикт Ротарі» – це:

1) запис звичаєвого права лангобардів; 2) запис звичаєвого права
англосаксів; 3) запис звичаєвого права, зроблений у Толедському
королівстві в 585 р.; 4) запис звичаєвого права гунів початку V ст.;
5) запис звичаєвого права бургундів.

51. Хронологічні межі існування королівства лангобардів в Італії (роки):

1) 568–774; 2) 493–555; 3) 476–493; 4) 511–558; 5) 431–575.

52. Ім'я хроніста VIII ст., автора основного джерела з історії ланго-
бардів, який користувався матеріалами, сучасними лангобардському за-
воюванню:

1) Григорій Турський; 2) Ліутпранд; 3) Беда Високоповажний;
4) Павло Диякон; 5) Дезидерій.

53. Утворення у Британії англосакських королівств відноситься до:

1) 434 р.; 2) бл. 510–515 рр.; 3) середина V – початок VI ст.; 4) кі-
нець IV – початок V ст.; 5) кінець VI ст.

54. Керли в англосаксонських королівствах VI–XI ст. – це:
1) родова знать; 2) вільні селяни; 3) нащадки рабів, яким надали землю; 4) нащадки римлян; 5) залежні селяни.
55. Ім'я короля Уессекса, під владою якого англосакські королівства об'єдналися в єдину державу Англія (827–839 рр.):
1) Едуард; 2) Етельвульф; 3) Етельберт; 4) Етельред; 5) Егберт.
56. Ім'я короля англосаксонського королівства Уесекса, який об'єднав під своєю владою декілька сусідніх англосаксонських королівств; побудував флот і прикордонні укріплення, реорганізував армію з метою ефективної боротьби з данами; зібрав і видав старі англосаксонські закони у вигляді одного зводу, включивши до нього нові королівські постанови; сприяв розвитку освіти та літератури (871–899 рр.):
1) Оффа; 2) Ліутпранд; 3) Беда Високоповажний; 4) Альфред Великий; 5) Етельред.
57. Король Уессекса Альфред Великий правив у ... рр.
1) 772–804; 2) 871–899; 3) 715–741; 4) 613–629; 5) 527–565;
58. Виберіть факти з біографії уессекського короля Афреда Великого:
1) успішно воював з данами; 2) вважається «батьком англійського флоту»; 3) завоював Норвегію і Швецію; 4) сприяв розвитку освіти і науки у своєму королівстві; 5) автор історичного твору «Церковна історія народу англів».
59. Ім'я бенедиктинського ченця, англосакського богослова, історика-літописця, першого енциклопедиста заальпійського Заходу, послідовника Ісидора Севільського, автора космологічних трактатів, коментарів до біблійних книг, «Церковної історії народу англів» – унікального джерела з історії Англії VII – VIII ст. (бл. 673 – бл. 735 рр.):
1) Гійом Благочестивий; 2) Гуго Чорний; 3) Адальберон Ланський; 3) Ріхард Заступник; 5) Беда Високоповажний.
60. Найвідоміша (із збережених) пам'ятка англосаксонського героїчного епосу, який склався в усній традиції у VIII ст., записаний до 1000 р.:
1) «Пісня про Роланда»; 2) «Беовульф»; 3) «Пісня про Сіда»; 4) «Пісня про Нібелунгів»; 5) «Трістан та Ізольда».
61. Етцель, Дитріх Бернський, Гунтер, Зігфрид, Крімгильда, Брумгильда – герої епосу:

1) «Пісня про Роланда», 2) «Пісня про Нібелунгів»; 3) «Беовульф»;
4) «Пісня про Сіда»; 5) «Трістан та Ізольда».

62. Земельне володіння в англосаксів у VIII – першій половині XI ст., надане королем церковній установі, духовній або світській особі на умові несення королівської служби:

1) бенефіцій; 2) лен; 3) бокленд; 4) домен; 5) алод.

63. Об'єднання англосакських королівств в державу Англія відбулося у:

1) 910 р.; 2) 960 р.; 3) 829 р.; 4) 887 р.; 5) 1034 р.

64. Ім'я короля Англії, Данії і Норвегії (1016–1035 рр.):

1) Канут Великий; 2) Едуард Сповідник; 3) Вільгельм Завойовник;
4) Ерік Рудий; 5) Етельред I Святий.

65. Спадкове індивідуально-сімейне володіння майном у германських племен, що сформувалося в епоху варварських правд, в тому числі – у франків; з другою половиною VI ст. – дрібна вільно відчужувана власність на землю:

1) феод; 2) манс; 3) бенефіцій; 4) алод; 5) цензива.

66. Грошова компенсація за вбивство вільної людини, встановлена в германських варварських правдах:

1) бенефіцій; 2) вергельд; 3) солід; 4) домен; 5) алод.

ТЕМА 3. Франкське королівство

1. Рік битви при Суассоні (заснування Франкського королівства):
1) 507; 2) 486; 3) 395; 4) 451; 5) 500.
2. Виникнення Франкського королівства історики пов'язують з іменем:
1) Меровея; 2) Хлодвіга; 3) Гільперика; 4) Хлотаря; 5) Дагоберта.
3. За роки правління франкського короля Хлодвіга відбулося:
1) виникнення Франкського королівства; 2) виникнення Франкської імперії; 3) вигнання арабів із Галлії; 4) походи проти вестготів, 5) запис звичаєвого права франків.
4. Ім'я галло-римського аристократа, єпископа Реймса, апостола франків, хрестителя Хлодвіга, католицького святого (бл. 458–533 рр.):
1) Григорій Турський; 2) Ейнгард; 3) св. Ремігій; 4) Павло Диякон; 5) св. Мартін.
5. Навернення Хлодвіга на християнство відбувся в ... р.
1) бл. 486; 2) 511; 3) бл. 498; 4) бл. 481; 5) бл. 478.
6. У 498 р. король франків Хлодвіг зі своєю дружиною саме в цьому місті прийняв християнство. Потім упродовж більше тисячі років тут коронувалось багато королів Франції.
1) Аахен; 2) Тур; 3) Париж; 4) Реймс; 5) Орлеан.
7. Римська, пізніше – візантійська золота монета (масою 4, 55 г), введена в обіг імператором Константаном Великим, використалася також у Франкській державі:
1) динар; 2) солід; 3) дірхем; 4) лівр; 5) таляр.
8. Алод у «Салічній правді» трактується як:
1) будь-яке спадкове майно; 2) успадкування землі; 3) плата нареченого родичам нареченої; 4) рухоме майно; 5) особисте майно нареченої.
9. У «Салічній правді» не згадується така категорія населення як:
1) галло-римляни; 2) раби; 3) літи; 4) вільні фюркни; 5) колони.
10. За даними «Салічної правди», посилення королівської влади виявлялось у тому, що:

1) перебування на королівській службі в декілька разів збільшувало вергельд; 2) королівські графи на місцях володіли широкими повноваженнями, могли забороняти зібрання «сотень», змінювати рахінбургів тощо; 3) штрафи за злочини надходили до королівської скарбниці; 4) перебування на королівській службі звільняло від участі в народному ополченні; 5) король наділяв графів земельними володіннями.

11. Відповідно до «Салічної правди» правильними є такі твердження:

1) лише раба прирівнюють до коня; 2) шлюб вільної людини з рабом або літом приводив до втрати свободи; 3) вергельд за вбивство літа удвічі більший, ніж за вбивство раба; 4) раб у жодному випадку не міг свідчити у суді; 5) перебування на королівській службі в декілька разів збільшувало вергельд.

12. Алод за едиктом Гільперика не був повним, оскільки:

1) його не можна було успадкувати за заповітом; 2) його не можна було передати родичам; 3) його не можна було успадкувати по жіночій лінії; 4) його не можна було передати як спадок одній людині; 5) його не можна було поділити між усіма спадкоємцями.

13. Завоювання франками Вестготського королівства в Аквітанії, анексія ними Бургундії і завоювання Провансу було здійснено в таких роках:

1) 613, 628, 632; 2) 500, 538, 586; 3) 507, 534, 536; 4) 496, 510, 537; 5) 623, 675, 712; 6) 512, 527, 561.

14. Коло історичних осіб, сучасників королеви Брунгільди:

1) Сигіберт, Гільперик, Григорій I; 2) Дагоберт, Хлотар I, Боніфацій; 3) Аларіх, Гейзеріх, Велісарій; 4) Алкуїн, Захарій, Гільдерик II; 5) Аецій, Юстиніан, Хлотар II;

15. Учасники «королівської вендетти» у Меровінзькій Франкії (друга половина VI ст.):

1) Сигіберт I та Гільперик I; 2) Хлотар I та Дагоберт I; 3) Гільперик II і Хлотар II; 4) Пипін Геристальський і Карл I; 5) Дагоберт II і Хлодвіг II; 6) Гільдерик і Гунтрам.

16. Ім'я представника галло-римського сенаторського роду, єпископа, автора джерела з історії Раннього середньовіччя, в якому викладено початок історії Меровінгів (бл. 539 – бл. 594 pp.):

1) Григорій Турський; 2) Ейнгард; 3) Ноткер Заїка; 4) Павло Диякон; 5) Алжуїн.

17. Основна причина політичної нестабільності у Франкському королівстві за Меровінгів полягала в:

1) етнічній різнобарвності населення; 2) розумінні території держави як спільного володіння всієї сім'ї; 3) небезпеці із-зовні; 4) відсутності сильних правителів; 5) у великій території держави.

18. Ім'я короля Австразії із 623 р. (сина Хлотаря II), короля франків, що отримав прізвисько «Соломон франків», правління якого є вершиною в історії династії Меровінгів (629–639 рр.):

1) Сигіберт II; 2) Гільдерік III; 3) Гільперік I; 4) Карл Мартелл; 5) Дагоберт I.

19. Ім'я ірландського просвітителя, який сприяв становленню світських та духовних шкіл, збереженню античної культурної спадщини, католицького святого, місіонера; діяв у Галлії, Німеччині, Північній Італії, заснував низку монастирів, у тому числі один з найвідоміших у ранньосередньовічній Європі – Боббіо, всюди вводив суворий статут чернечого життя (бл. 543 – 615 рр.):

1) Мартін; 2) Боніфаций; 3) Діонісій; 4) Колумбан; 5) Ісідор.

20. Спочатку у Франкській державі, при перших Меровінгах – старший у королівському палаці, потім (до середини VIII ст.) – вищий посадовець, голова королівської адміністрації, найбільший землевласник, що зосередив в своїх руках (з середини VII ст.) реальну владу при «ледачих королях»; з 687 р. його посада була перетворена на спадкову:

1) віце-король; 2) майордом; 3) конетабль; 4) сацебарон; 5) канцлер.

21. Ім'я майордома Австразії, який у 687 р. розбив свого суперника – майордома Нейстрії і став одноособовим некоронованим правителем Франкської держави (687–714 рр.):

1) Пипін Короткий; 2) Пипін Герістальський; 3) Карл Мартелл; 4) Гільдерік III; 5) Карл Великий.

22. Рік перемоги франків над арабами під Пуатьє:

1) 800; 2) 574; 3) 486; 4) 675; 5) 732.

23. Битва, в ході якої араби зазнали нищівної поразки, що зупинило їхнє просування в Європу, відбулася під:

- 1) Пуатьє в 732 р.; 2) Верденом в 718 р.; 3) Акроїном в 740 р.;
- 4) Фессалоніками у 904 р.; 5) Сарагосою в 780 р.

24. Результат бенефіціальної реформи Карла Мартелла:

- 1) створення селянського ополчення; 2) посилення процесу феодалізації; 3) збільшення фонду земель короля; 4) підпорядкування церкви державі; 5) послаблення королівської влади.

25. За роки правління франкського майордома Карла Мартелла відбулося:

- 1) виникнення Франкського королівства; 2) виникнення Франкської імперії; 3) зупинено просування арабів у Галлію; 4) походи проти лангобардів; 5) підкорення племен саксів і аварів.

26. Сучасниками були:

- 1) Хлодвіг та Аецій; 2) Карл Мартелл і Григорій Турський; 3) Карл Великий і Ейнгард; 4) Пипін Короткий і Сіаргрій; 5) Хлодвіг і Григорій Турський.

27. Роки правління династії Меровінгів у Франкській державі:

- 1) 511–678; 2) 481–768; 3) 507–745; 4) 496–754; 5) 486–751.

28. Франкський майордом, який, заручившись підтримкою папи римського, в 751 р. на зборах франкської знаті в Суассоні добився свого обрання на королівський престол:

- 1) Пипін Короткий; 2) Пипін Герістальський; 3) Карл Мартелл; 4) Гільдерик III; 5) Карл Великий.

29. Земельне володіння, передане в довічне володіння на умовах несення служби – придворної, адміністративної, але, головним чином, військової називається:

- 1) домен; 2) бенефіцій; 3) феоде; 4) прекарій; 5) алод.

30. Щорічні зібрання війська для огляду (як залишок народних зборів) у Франкській державі періоду Меровінгів:

- 1) рада короля; 2) березневі (травневі) поля; 3) велика рада; 4) тінги; 5) тріумф.

31. За роки правління франкського майордома Пипіна Короткого відбулося:

1) виникнення Франкського королівства; 2) формування кінного війська; 3) походи проти лангобардів; 4) підкорення племен саксів й аварів; 5) перехід королівського титулу до Каролінгів.

32. Ім'я останнього короля Нейстрії, Бургундії, Австразії з роду Меро-вінгів, скинутого з трону і засланоного до монастиря:

1) Сигіберт III; 2) Гільдерик III; 3) Дагоберт II; 4) Гільдебер III; 5) Гільперик II.

33. Політичний переворот у Франкському королівстві, який забезпечив юридичне оформлення влади Піпінідів, відбувся у ... р.

1) 751; 2) 714; 3) 800; 4) 768; 5) 680.

34. «Патрімоній св. Петра» був утворений у ... р.

1) 804; 2) 778; 3) 756; 4) 687; 5) 614.

35. Ім'я короля франків з династії Арнульфінгів-Піпінідів, творця першої середньовічної імперії на Заході, що прославився сприянням розвитку освіти (768–814 рр.):

1) Людовик I; 2) Карл III; 3) Гуго Капет; 4) Людовик II; 5) Карл I; 6) Піпін III.

36. Облога Карлом Великим Сарагоси, розгром ар'єргарду його військ під командуванням графа Роланда в Ронсевальській ущелині відбулися:

1) 640 р.; 2) 756 р.; 3) 815 р.; 4) 817 р.; 5) 778 р.

37. Історична подія, пов'язана з невдалим походом Карла Великого в Іспанію в 778 р., складає основу епосу:

1) «Пісня про Роланда», 2) «Пісня про Нібелунгів»; 3) «Беовульф»; 4) «Пісня про Сіда»; 5) «Трістан та Ізольда».

38. Літературний твір, в основу сюжету якого покладені події героїчної битви франкського загону в Ронсевальській ущелині в 778 р.:

1) «Беовульф»; 2) «Пісня про Нібелунгів»; 3) «Пісня про Роланда»; 4) «Фламенка»; 5) «Пісня про Сіда».

39. Опис монастирських помістей епохи Каролінгів:

1) капітулярій; 2) картулярій; 3) поліптих; 4) едикт; 5) правда.

40. Імперія Карла Великого включала:

1) Галлію; 2) Саксонію; 3) Північну Італію; 4) всю Іспанію; 5) Паннонію; 6) Південну Італію; 7) південно-східну Британію.

41. Каролінзьке відродження – це:

1) відродження імперії Каролінгів; 2) спроба відродження латинської мови та римської ученості; 3) створення союзу племен на чолі з Каролінгами; 4) звернення до традицій античної культури; 5) відродження правових традицій салічних франків при дворі Карла Великого.

42. До культурних досягнень країн Західної Європи в IX–XI ст. можна віднести:

1) складання хронік при монастирях; 2) складання докладних географічних карт; 3) винайдення книгодрукарства; 4) створення рукописних книг з прекрасними мініатюрами; 5) вироблення однакового, чіткого письма – каролінгського мінускула; 6) зростання інтересу до світського знання – до семи «вільних мистецтв»; 7) поява портретного живопису в мистецтві.

43. Цей уривок: «Вимагаємо, щоб ні ви, ні ваші помічники і заступники, ні будь-хто інший наділений судовою владою не смів входити на територію монастиря ні для виконання адміністративних справ, ні для стягнення судових штрафів, ні для пошуку поручителів, ні для стягнення яких-небудь інших повинностей, і ніхто з вас не посмів вимагати з монастиря того, що могла би отримати або стягнути з нього скарбниця» взятий з грамоти:

1) прекарної; 2) престарної; 3) імунітетної; 4) комендаційної; 5) комунальної.

44. Цікаву оповідь про державну діяльність імператора Карла Великого залишив:

1) Алкуїн, 2) Ейнгард, 3) Аврелій Августин, 4) Фома Аквінський, 5) Гільберт Ножанський.

45. Ім'я особистого секретаря імператора Людовика Благочестивого, вихователя його старшого сина Лотаря, ученого, політика, автора світського панегірика «Життєпис Карла Великого», що став еталоном для середньовічних письменників:

1) Ейнгард; 2) Алкуїн; 3) Кассіодор; 4) Еріугена; 5) Амвросій.

46. Ім'я відомого християнського місіонера, архієпископа, який заснував багато монастирів, серед найбільший з них – Фульдський; в останні роки життя зробив спроби реформувати церкву у Франкському королівстві; прийняв мученицьку смерть під час місії до фризів; вважається апостолом Німеччини (бл. 675–754 рр.):

1) Ейнгард; 2) Роберт Паризький; 3) Алкуїн; 4) Боніфаций (Вінфрід); 5) Йоан Скот Еріугена.

47. Ім'я вченого й педагога, англосакса за походженням, тривалий час був пов'язаний з архієпископською школою в Йорку, діяча Каролінзького відродження, який написав кілька підручників з граматики, риторики, діалектики у формі діалогу (бл. 735–804 рр.):

1) Ейнгард; 2) Роберт Паризький; 3) Алкуїн; 4) Тертуліан; 5) Йоан Скот Еріугена.

48. Роки правління Карла Великого:

1) 796–840; 2) 711–754; 3) 687–711; 4) 698–736; 5) 768–814.

49. Ім'я папи римського, що переслав Карлу Великому яскраво-червоний прапор відродженої Римської імперії та символічні ключі св. Петра, а також коронував короля франків в Римі імператорською короною:

1) Григорій I Великий; 2) Григорій VII; 3) Юлій II; 4) Лев III; 5) Адріан I.

50. Ім'я франкського короля та імператора, сина й наступника Карла Великого, що здійснив перший поділ імперії, постійно воював зі своїми синами; в його правління здійснювалася «бenedиктизація монастирів» (814–840 рр.):

1) Карл III Товстий; 2) Людовик Благочестивий; 3) Карл II Лисий; 4) Людовик V Ледачий; 5) Карл IV Простакуватий.

51. Ім'я короля Західно-Франкської держави з роду Каролінгів, внука Карла Великого, в роки правління якого був юридично оформлений васалітет, спадкоємство феодала і графських посад, відбулася остання генеральна асамблея знаті, загалом посилювалися відцентрові тенденції, які король безуспішно прагнув стримати (840–877 рр.):

1) Карл III Товстий; 2) Людовик IV Заморський; 3) Карл II Лисий; 4) Людовик V Ледачий; 5) Карл IV Простакуватий.

52. Верденський договір про поділ Франкської Імперії був укладений у:

1) 751 р.; 2) 768 р.; 3) 962 р.; 4) 814 р.; 5) 843 р.

53. Верденський договір привів до:
- 1) перемир'я між ворогуючими сторонами;
  - 2) поділу Франкської імперії;
  - 3) припиненню незгод між римськими папами і франкськими правителями;
  - 4) приєднання новий територій до Франкської імперії;
  - 5) до появи світських володінь римських пап.
54. Юридичне оформлення васалітету у Франкській державі було здійснено в ... р.
- 1) 847;
  - 2) 933;
  - 3) 635;
  - 4) 800;
  - 5) 740.
55. Процес трансформації бенефіція у феодал у Західно-Франкському королівстві зафіксував:
- 1) К'єрській капітулярій 877 р.;
  - 2) Вормський капітулярій 887 р.;
  - 3) Мерсенський капітулярій 897 р.;
  - 4) Ліонський капітулярій 899 р.;
  - 5) капітулярій Карла Великого 803 р.
56. Васалітет як форму суспільних зв'язків у Західно-Франкському королівстві зафіксував:
- 1) Суассонський капітулярій 843 р.;
  - 2) Мерсенський капітулярій 847 р.;
  - 3) Салічний капітулярій 850 р.;
  - 4) Верденський капітулярій 869 р.;
  - 5) К'єрській капітулярій 877 р.
57. Відновить послідовність подій:
- 1) перенесення огляду війська франків з березня на травень (так звані «травневі поля»);
  - 2) розпад так званого «Серединного королівства» і утворення королівств Італія, Прованс, Лотарингія;
  - 3) остаточне підкорення франками Аквітанії;
  - 4) юридичне оформлення васалітету у Франкському королівстві;
  - 5) облога Карлом Великим Сарагосси і розгром його ар'єргарду під командуванням графа Роланда у Ронсевальській ущелині.
58. Діяч Каролінзького відродження, учений, автор біографічного твору, що став еталоном для письменників Середньовіччя (бл. 770–844 рр.):
- 1) Аполлінарій Сидоній;
  - 2) св. Маврикій;
  - 3) св. Ремігій;
  - 4) Григорій Турський;
  - 5) Ейнгард.
59. Ім'я найбільшого інтелектуала Раннього середньовіччя – «гіганта і сфінкса», який очолював палацову школу в Парижі в правління імператора Карла Лисого, творця грандіозного філософсько-теологічного синтезу, провідного діяча неоплатонівського руху епохи, що вважав за необхідне піддати Священне Писання розумному тлумаченню, а також

розвинув пантеїстичні переконання; він – автор трактату «Про поділ природи» і найкращого середньовічного перекладу творів Діонісія Ареопігита, трактату «Про призначення», один з небагатьох знавців грецької мови на ранньосередньовічному Заході (810–877 рр.):

1) Ейнгард; 2) Роберт Паризький; 3) Алкуїн; 4) Тертуліан; 5) Беда Високоповажний; 6) Йоан Скот Еріугена.

60. Присяга особистої вірності для вільних підданих королівства вперше була введена у Франкській державі королівським актом:

1) між 786–792 рр.; 2) 737 р.; 3) 847; 4) бл. 877–878 рр.; 5) в кінці VII ст.

61. Право феодала здійснювати у своїх володіннях деякі притаманні центральній владі функції (суд, збір податків і ополчення тощо), яке поширилось у Франкській державі:

1) баналітет; 2) імунітет; 3) колонат; 4) бенефіцій; 5) комендація.

62. Акт вступу під патронат могутнішої людини, поширений у Західній Європі в епоху Раннього середньовіччя:

1) баналітет; 2) імунітет; 3) колонат; 4) бенефіцій; 5) комендація.

63. Умовне земельне володіння, яке великий землевласник передавав у користування (на декілька років або довічно) безземельній або малоземельній людині за її письмовою згодою, за що отримувач землі повинен був платити оброк:

1) баналітет; 2) імунітет; 3) прекарій; 4) бенефіцій; 5) комендація.

64. Прекарні договори вели до:

1) втрати особистої свободи; 2) втрати прав власності на землю; 3) втрати права передачі землі спадкоємцям; 4) судовому підпорядкуванню; 5) втрати права брати участь в народному ополченні.

65. Для генези феодалізму не характерно:

1) втрата селянами прав власності на землю; 2) формування особистої залежності селян; 3) комутація повинностей; 4) наділення великих землевласників політичними правами; 5) наділення великих землевласників правами судочинства над залежними селянами.

66. Нехарактерна причина розорення селянства у Каролінгській державі франків:

1) численні воєнні походи Каролінгів, які відривали селян від господарства; 2) ріст майнової диференціації як наслідок розвитку товарно-грошових відносин; 3) посилення тиску графів на вільних людей; 4) високі податки; 5) захоплення селянських земель великими землевласниками.

67. Нехарактерна причина надання імунітетних привілеїв Каролінгами:

1) вони юридично оформляли уже існуючі політичні привілеї великих світських і духовних землевласників; 2) в умовах великої території імперії апарат влади не був ефективним, тому Каролінгам було легше передати політичні права великим землевласникам, які могли краще виконувати управлінські функції і нести відповідальність за порядок у своїх володіннях; 3) союз з церквою забезпечувався політичною автономією вищого кліру; 4) бажання зменшити видатки на утримання графів та їх службовців; 5) великі землевласники краще знали місцеве звичаєве право, ніж призначені королем графи.

68. Комендація – це:

1) договір про продаж себе у рабство; 2) встановлення залежності до виплати боргу; 3) перехід під заступництво разом із частковою втратою особистої свободи; 4) перехід під заступництво зі збереженням особистої свободи; 5) договір про передачу землі у власність іншій особі.

69. Відновіть логічну послідовність історичних явищ:

1) феоде; 2) повний алоде; 3) неповний алоде; 4) бенефіцій.

70. Феодальна рента – це:

1) будь-які зобов'язання залежного селянина перед феодалом; 2) виплати селянства на користь короля; 3) натуральні та грошові повинності селян на користь сеньйора за користування його землею; 4) договір, яким оформлювалися зобов'язання залежного селянина нести натуральні та грошові повинності на користь сеньйора; 5) договір про передачу землі у власність іншій особі.

71. Для Раннього середньовіччя характерна:

1) відробіткова рента; 2) натуральна рента; 3) грошова рента; 4) відробіткова і натуральна рента; 5) натуральна і грошова рента.

72. Сеньйорія – це:

1) велика неспадкова земельна власність феодала; 2) резиденція феодала; 3) велике умовне земельне володіння та організація господарства для реалізації прав власника на землю в його межах; 4) укріплений замок; 5) земельні володіння залежних селян.

73. Виберіть найповніше твердження, яке характеризує відмінності між бенефіцієм і феодалом:

1) бенефіцій отримували рицарі, а феоди – графи і барони; 2) бенефіцій давався тільки на час служби, а феодал – у спадкове тримання; 3) бенефіцій – умовна власність, а феодал – приватна власність; 4) бенефіцій міг переходити до синів, а феодал ні; 5) бенефіцієм наділяли тільки королі, а феодалом – графи і барони.

74. Про чий обов'язки йдеться: «Повинні вони йти служити за його викликом, кінно і збройно, в усі місця королівства, куди він покличе їх [...]. І той, хто зобов'язаний служити особисто з рицарем або слугою, повинен нести службу по всьому королівству»?

1) королів; 2) васалів; 3) городян; 4) вільних селян; 5) єпископів; 6) залежних селян.

75. Для васальних відносин характерно наступне:

1) клятва взаємної вірності; 2) зобов'язання лише васала щодо сеньйора; 3) виконання васальних зобов'язань щодо свого сеньйора; 4) військова служба; 5) підкорення рішенню королівського суду; 6) грошова допомога сеньйору з боку васала у визначених випадках; 7) підпорядкуванню рішенню суду рівних; 8) грошова допомога васалу з боку сеньйора; 9) захист сеньйором свого васала від інших феодалів.

76. Вкажіть характерні риси феодалізму як суспільного устрою:

1) наявність рабів; 2) васальна залежність; 3) феодал – власність селянина; 4) селянин – власник землі; 5) натуральна форма ренти; 6) особиста залежність селянина від феодала; 7) поземельна залежність селянина від феодала; 8) умовний характер земельної власності феодала.

77. З поданих означень вкажіть ті, які розкривають зміст терміну «марка»:

1) рукопис на пергаменті або на папері, написаний від початку до кінця однією особою; 2) германська сільська або територіальна громада, яка почала формуватись у V–VI ст.; 3) список осіб церковної

парафії в католицькій церкві; 4) вагова і грошова одиниця; 5) округ в Італії, економічно та адміністративно підпорядкований місту; 6) укріплений адміністративний прикордонний округ у Франкській державі VIII–IX ст.

78. Серед політичних суб'єктів, які виділися зі складу Франкської імперії, зайвими є:

1) Західно-Франкське королівство; 2) Східно-Франкське королівство; 3) Італійське королівство; 4) Імперія Лотаря; 5) Бургундське королівство.

79. Ім'я короля Західно-Франкської держави, сина Людовіка Німецького, останнього об'єднувача усіх володінь Карла Великого, усунутого від влади бунтівними магнатами; в роки його правління держава зазнала численних руйнівних набігів вікінгів (876–887 рр.):

1) Карл III Товстий; 2) Людовик IV Заморський; 3) Карл II Лисий; 4) Людовик V Ледачий; 5) Карл IV Простакуватий.

80. Боротьба за владу з Едом Паризьким, захоплення норманами півострова Котантен і утворення герцогства Нормандія, надання привілею на заснування абатства Клюні, помазання Роберта Паризького і виникнення двовладдя, «битва королів», заколот знаті і позбавлення влади короля із роду Каролінгів – усі ці події пов'язані з франкським монархом на ім'я (898–923 рр.):

1) Роберт Нейстрійський; 2) Карл III Товстий; 3) Карл II Лисий; 4) Людовик IV Заморський; 5) Карл IV Простакуватий.

81. Ім'я батька Гуго Великого, графа Нейстрійського, брата короля Еда Паризького, впливового герцога франків і першого маркіза Франкії, який прийняв на себе місію захисника віри й королівства в найскладніших умовах політичної кризи і безпорадності правлячої династії Каролінгів; загинув у «битві королів» 923 р.; його коронація в Реймсі (922 р.) в роки правління Карла IV Простакуватого створила ситуацію двовладдя (888–923 рр.):

1) Карл Товстий; 2) Роберт Паризький; 3) Егберт; 4) Гуго Капет; 5) Роберт Благодієвий.

82. У IX–X ст. грабіжницькі напади на Європу здійснювали:

1) вестготи; 2) нормани (вікінги); 3) гуни; 4) мадяри (угри); 5) сарацини (араби); 6) слов'яни; 7) готи.

ТЕМА 4.

«Епоха вікінгів». Скандинавські країни в XII–XV ст.

1. Дата початку «епохи вікінгів» (рік):
  - 1) 824; 2) 948; 3) 1066; 4) 987; 5) 793; 6) близько 1000.
2. Учасники морських походів і воєнних експедицій скандинавських народів у кінці VIII – середині XI ст.:
  - 1) вандали; 2) угри; 3) вікінги; 4) сарацини; 5) варвари.
3. Термін «бонди» у Північній Європі означав:
  - 1) знать; 2) вільне населення; 3) залежне населення; 4) дружинників; 5) рабів.
4. Період кінця VIII – середини XI ст. в історії Північної Європи називають:
  - 1) кльонійським рухом; 2) боротьбою за інвеституру; 3) епохою вікінгів; 4) нормандським завоюванням Англії; 5) Реконкістою.
5. Ім'я вождя вікінгів, що захопив півострів Котантен в Північній Франції, отримав завойовані землі в лен як герцогство Нормандія і став васалом французького короля Карла Простакуватого (перша половина X ст.):
  - 1) Роллон; 2) Годфред; 3) Лейв Щасливий; 4) Гаральд; 5) Гастінгс.
6. Ім'я останнього короля-вікінга, норвезького конунга, що зробив спробу завоювати англійський престол; з його загибеллю в битві при Стемфордбріджі закінчується «епоха вікінгів» (1046–1066 рр.):
  - 1) Гаральд Гардрад; 2) Свейв Естрідсон; 3) Олав Гаральдсон; 4) Гаральд Синезубий; 5) Гаральд Прекрасний.
7. Наслідки експансії вікінгів для Європи і Скандинавії:

А) для Європи	1) економічний і культурний занепад
Б) для Скандинавії	2) поширення християнського вчення
	3) посилення майнової та соціальної диференціації суспільства
	4) колонізація земель
	5) сповільнення процесу феодалізації
	6) посилення королівської влади
8. Вкажіть важливі центри міжнародної торгівлі, які існували в Північній Європі в IX–XI ст.:

1) Хайтабю, 2) Йорк; 3) Дублін; 4) Бірка; 5) Скірінгосаль; 6) Лейнстер; 7) Упсала.

9. Укріплення королівської влади в Норвегії в XIII ст. сталося за короля:
1) Сверріра; 2) Магнуса Законодавця; 3) Вальдермара I; 4) Гаральда Гардрада; 5) Канута Великого.

10. Штральзундський мир 1370 р. уклали між собою:
1) Швеція і Норвегія; 2) Швеція і Ганза; 3) Данія і Ганза; 4) Данія і Швеція; 5) Данія, Швеція і Норвегія.

11. Кальмарську унію 1397 р. уклали між собою:
1) Швеція і Норвегія; 2) Швеція і Ганза; 3) Данія і Ганза; 4) Данія і Швеція; 5) Данія, Швеція і Норвегія.

12. У 1397 р. королем Данії, Швеції та Норвегії був проголошений:
1) Енгельбрект Енгельбректссон; 2) Ерік Померанський; 3) Карл Кнутссон; 4) Христіан I; 5) Ерік Кліппінг.

13. Повстання Енгельбректа Енгельбректссона відбулося в 1434–1436 рр. в:
1) Данії; 2) Швеції; 3) Норвегії; 4) Англії; 5) в усіх трьох скандинавських королівствах.

14. Вкажіть міста Північної Європи, в яких в кінці XV ст. виникли університети:
1) Стокгольм; 2) Упасала; 3) Копенгаген; 4) Вісбі; 5) Бруннеберг;
6) Берген; 7) Лунд.

ТЕМА 5. Християнська церква в Середньовіччі

1. Медіоланський едикт Костянтина Великого і Ліцинія був прийнятий у ... р.

1) 544; 2) 381; 3) 754; 4) 313; 5) 476.

2. Ім'я префекта, єпископа, провідного діяча Західної церкви в IV ст., наставника і хрестителя видатного теолога, який вважається Отцем Західної церкви; духовного пастиря імператора Феодосія, талановитого проповідника; увів принцип незалежності церкви від держави, розповсюдив на Заході східний метод алегоричного тлумачення Біблії (бл. 339–397 рр.):

1) Єронім; 2) Аврелій Августин; 3) Йоан Златоуст; 4) Григорій Великий; 5) Амвросій Медіоланський.

3. Ім'я видатного християнського теолога, філософа, концепція якого визначила основний напрям розвитку католицької теології, етики і догматизму; у своєму автобіографічному творі він задумувався над «загадкою індивідуального існування», стояв біля витоків створення «жанру» саморефлексії на середньовічному Заході (354–430 рр.):

1) Єронім; 2) Бенедикт; 3) Аврелій Августин; 4) Ісидор Севільський; 5) Йоан Златоуст.

4. Хто з християнських мислителів писав про те, що через усю історію проходила боротьба двох суспільств, двох міст (для людини Античності суспільство і місто – одне і те ж). Одне, місто небесне, створене Богом, втілене у Церкві; воно не має чітко фіксованого місця на землі; істинна батьківщина християнина – на небесах. Друге місто – земне, і воно є творінням людини?

1) Василій Кесарійській; 2) Августин Аврелій; 3) Йоан Богослов; 4) Григорій; 5) Йоан Златоуст.

5. Ім'я єпископа, теолога, названого «Великим», одного з Отців Церкви, войовничого супротивника аріанства, філософа-платоніка, який доводив перевагу християнства над античною мудрістю, розробив один з варіантів літургії, прийнятий у Східно-християнській церкві (бл. 330–379 рр.):

1) Василій Кесарійській; 2) Августин Аврелій; 3) Йоан Богослов; 4) Григорій; 5) Йоан Златоуст.

6. Переклад Біблії на латинську мову (Вульгата) було здійснено в:
- 1) кінці V ст.;
  - 2) близько 440 р.;
  - 3) 340–352 рр.;
  - 4) 390–406 рр.;
  - 5) на початку VI ст. ;
  - 6) 478–489 рр.
7. Ім'я знаного теолога, полеміста, переклади якого на латинську мову більшості біблійних книг склали основу прийнятого пізніше Католицькою церквою офіційного тексту Біблії; тим самим він сприяв автономізації Західної церкви (бл. 342–бл. 420 рр.):
- 1) Аврелій Августин;
  - 2) Євсевій Кесарійський;
  - 3) Оріген;
  - 4) Тертуліан;
  - 4) Єронім.
8. Третій Вселенський собор в Ефесі відбувся в ... р.
- 1) 381;
  - 2) 431;
  - 3) 235;
  - 4) 458;
  - 5) 356.
9. Четвертий Вселенський собор у Халкедоні відбувся в ... р.
- 1) 325;
  - 2) 511;
  - 3) 546;
  - 4) 451;
  - 5) 381.
10. Догмат про посередництво Церкви між Богом і людиною обґрунтував:
- 1) Северин Боецій;
  - 2) Аврелій Августин;
  - 3) Флавій Кассіодор;
  - 4) Беда Високоповажний;
  - 5) Ісидор Севільський.
11. Відновіть правильний порядок (від нижчого до вищого) церковної ієрархії:
- 1) священник;
  - 2) єпископ;
  - 3) кардинал;
  - 4) архієпископ;
  - 5) диякон.
12. Церковно-адміністративний округ на чолі з єпископом чи архієпископом (у Католицькій церкві вживається латинський термін – діоцез) – це:
- 1) епітимія;
  - 2) єпархія;
  - 3) євхаристія;
  - 4) енцикліка;
  - 5) парафія.
13. Символ християнської віри, однойменна назва частини меси (канонічної музичної форми):
- 1) «Кредо»;
  - 2) «Отче наш»;
  - 3) «Богородице Діво, радуйся»;
  - 4) літургія;
  - 5) меса.
14. Релігійні вчення, опозиційні щодо офіційної Церкви в питаннях догматизму, обрядовості й організації; які досягли найбільшого розвитку в Середні віки, часто набували форми широких народних рухів проти соціального порядку, освяченого церквою:
- 1) ересь;
  - 2) містика;
  - 3) схоластика;
  - 4) номіналізм;
  - 5) непомізм.

15. Ім'я папи римського, прозваного Великим, який першим поширив папську владу на всі єпархії Заходу, домігся затвердження примату папи імператорським едиктом, зрівняння рангів Константинополя і Риму рішенням Халкедонського Вселенського собору, першим запропонував характеристику папи як намісника апостола Петра; завдяки йому було припинено даліше просування гунів: в 452 р. він особисто переконав Аттілу, який лютував у Північній Італії, відмовитися від нападу на Рим (440–461 рр.):

1) Лев I; 2) Олександр I; 3) Григорій I; 4) Йоан II; 5) Дамасій I.

16. Один з найдавніших монастирів у Західній Європі був заснований під Пуатьє:

1) св. Петром Турським; 2) св. Мартином Турським; 3) св. Григорієм Турським; 4) св. Йоаном Турським; 5) св. Аврелієм Турським.

17. Ім'я одного з основоположників чернечого життя в Західній Європі, який близько 529 р. заснував монастир на горі Монте-Кассіно і написав для ченців Статут, що з часом став основним у католицькому чернецтві (бл. 480–545 рр.):

1) Гійом Благодестивий; 2) Бенедикт Нурсійський; 3) Гуго Чорний; 4) Адальберон Ланський; 5) Беда Високоповажний.

18. В основу організації монастирів Західної Європи був покладений Статут, складений:

1) св. Бенедиктом Нурсійським; 2) св. Бенедиктом Турським; 3) св. Бенедиктом Константинопольським; 4) св. Бенедиктом Аніанським; 5) св. Мартином Турським.

19. Ім'я римського абата, основоположника літочислення від Різдва Христового, який за дорученням папи римського Йоана I в 525 р. склав пасхальні таблиці, відмовившись від тодішнього літочислення (перша половина VI ст.):

1) Григорій Турський; 2) св. Маврикій; 3) Діонісій Малий; 4) Дені Діонісій; 5) Беда Високоповажний.

20. Час правління папи римського:

1) патронат; 2) понтифікат; 3) суверенітет; 4) інвеститура; 5) інтронізація.

21. Ім'я папи римського на прізвисько Великий, великого політика, церковного реформатора, прихильника ідеї незалежності папства від візантійських імператорів; перший звернувся до єпископів із закликом підтримати варварських королів (590–604 рр.):

1) Інокентій I; 2) Павло I; 3) Климент I; 4) Григорій I; 5) Сильвестр I.

22. Сьомий Вселенський собор (Другий Нікейський) відбувся в ... р.

1) 511; 2) 714; 3) 534; 4) 678; 5) 787.

23. Ім'я папи римського, з яким пов'язано завершення «візантійської епохи папства», котрий установив тісні зв'язки з Піпіном Коротким та підтримав ідею детронізації Меровінгів (741–752 рр.):

1) Інокентій I; 2) Григорій I; 3) Микола I; 4) Стефан II; 5) Захарій I.

24. Ім'я папи римського, який першим з римських понтифіків здійснив поїздку у Франкську державу, встановив у Римі перший церковний дзвін; з його діяльністю пов'язано створення теократичної держави – Патримонію св. Петра – і підготовка церковними фальсифікаторами відомої історичної фальшивки – «Костянтинового дару» (752–757 рр.):

1) Інокентій I; 2) Григорій I; 3) Микола I; 4) Лев II; 5) Стефан II; 6) Захарій I.

25. Ім'я папи римського, який послідовно проводив політику союзу з королем франків Карлом Великим (772–795 рр.):

1) Лев III; 2) Йоан X; 3) Стефан II; 4) Микола I; 5) Адріан I.

26. Світська держава римських пап з'явилась на політичній карті Європи в:

1) 676 р.; 2) 756 р.; 3) 856 р.; 4) 956 р.; 5) 800 р.

27. «Костянтинів дар» був сфабрикований близько ... р.

1) 814; 2) 381; 3) 756; 4) 870; 5) 475.

28. Лжеісидорові декреталії були сфабриковані:

1) бл. 810 р.; 2) в кінці VIII ст.; 3) на початку VII ст.; 4) між 735 і 741 рр.; 5) в середині IX ст.

29. Ім'я папи римського, який здобув популярність як учений, алхімік і вважається одним з прототипів легендарного доктора Фауста; викладача архієпископської школи в Реймсі, надалі – архієпископа Реймського

у роки правління Гуго Капета; радника імператора Оттона III, разом з яким він, будучи римським понтифіком, готував проект створення універсальної християнської держави (999–1003 рр.):

1) Сергій IV; 2) Сильвестр II; 3) Йоан XII; 4) Йоан VIII; 5) Лев I Великий.

30. Ім'я папи римського, прагнення котрого підпорядкувати собі Південь Італії, що знаходився під церковною юрисдикцією константинопольського патріарха, стало поштовхом до гострого конфлікту з візантійською Церквою, який вилився в остаточний поділ Церков (1048–1056 рр.):

1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Лев IX; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

31. Ім'я папи римського, прихильника реформ у Католицькій церкві, який усунув короля Німеччини від участі в процедурі обрання римського понтифіка та встановив канонічний порядок виборів римських пап (1059–1061 рр.):

1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Миколай II; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

32. Ім'я папи римського, кльонійця, що сформулював теократичну концепцію, висловлену в так званому «Диктаті папи»; з його ім'ям пов'язаний початок ери радикальної теократичної реформи, заборона світської інвеститури і симонії, посилення покарань за порушення celibату, відкритий конфлікт з імператором (1073–1085 рр.):

1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Григорій I Великий; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

33. У «Диктаті папи» проголошується:

1) папа римський є главою християн усіх країн; 2) папа римський призначає на всі вищі світські та церковні посади; 3) папі римському належить вища законодавча влада; 4) папа римський володіє правом знімати гріхи, оголошувати грішником і відлучати від церкви всіх, включаючи світських правителів; 5) влада папи римського і монархів від Бога.

34. Понтифікат папи римського Григорія VII припадає на ... рр.

1) 1314–1337; 2) 1198–1216; 3) 888–912; 4) 973–991; 5) 1073–1085.

35. Твердження про те, що папа римський є не тільки спадкоємцем апостола Петра, але й намісником Бога на землі, належить:

- 1) Григорію VII; 2) Інокентію III; 3) Урбану II; 4) Григорію I Великому; 5) Гонорію III.

36. Грамота про прощення гріхів, яка видавалась у середні віки Католицькою церквою:

- 1) реліквія; 2) інтердикт; 3) анафема; 4) індульгенція; 5) булла.

37. Обов'язкова безшлюбність католицького священництва, юридично оформлена папою римським Григорієм VII, нормою стала від середини XII ст.:

- 1) целібат; 2) інтердикт; 3) анафема; 4) канонізація; 5) схизма.

38. Поширена в католицькій середньовічній Європі практика купівлі церковних посад або духовного сану:

- 1) аутодафе; 2) інтердикт; 3) симонія; 4) анафема; 5) індульгенція.

39. Симонія – це:

- 1) частина богослужіння; 2) процедура складання клятви васальної вірності; 3) продаж церковних посад; 4) церковна посада; 5) відлучення від Церкви.

40. Форма церковного покарання в Середні віки, що накладалася папою римським на окремих осіб або цілу територію, суть якої полягала в повній або частковій (без відлучення від Церкви) тимчасовій забороні здійснювати богослужіння і обряди на певній території; служила засобом боротьби із противниками теократії та єретиками:

- 1) аутодафе; 2) інтердикт; 3) симонія; 4) анафема; 5) індульгенція.

41. З XI ст. папу римського вибирали вищі особи католицької церкви:

- 1) кардинали; 2) архієпископи; 3) єпископи; 4) абати; 5) митрополити.

42. Прелати Церкви (від лат.: головний), другий титул в ієрархії Католицької церкви після папи римського, посадовці, що призначаються главою Церкви і є його найближчими радниками, які закріпили за собою (з 1181 р.) право обрання папи римського:

- 1) кардинали; 2) архієпископи; 3) єпископи; 4) абати; 5) митрополити.

43. Настоятель чоловічого католицького монастиря:
1) кардинал; 2) архієпископ; 3) єпископ; 4) абат; 5) митрополит.
44. З перелічених термінів виберіть ті, які стосуються історії Християнської церкви:
1) сюзерен; 2) мориски; 3) інтердикт; 3) аріанство; 4) прево; 5) ордонанс; 6) альтинг; 7) десятина; 8) схизма; 9) меса.
45. Конклав – це:
1) нарада кардиналів при папі римському; 2) збори кардиналів, які скликаються через декілька днів після смерті папи римського для виборів нового папи; 3) церконо-адміністративний округ на чолі з єпископом або архієпископом; 4) угода, яку підписує папа римський з главою держави; 5) підземне приміщення церкви, розташоване під хором, яке служило для поховання.
46. Виберіть положення, які характеризують клонійський рух.
1) право втручання імператора у вибори римського папи; 2) незалежність Церкви від світської влади; 3) заборона священикам вступати у шлюб; 4) дозвіл купувати і продавати церковні посади; 5) проголошення церковної влади вищою від світської; 6) участь імператора у виборах усіх єпископів Католицької церкви; 7) поширення заборони вступати у шлюб лише на ченців; 8) вибори римського папи зборами кардиналів; 9) дозвіл передавати землі Церкві за спадком; 10) надання права призначення єпископів римському папі.
47. Ім'я абата-реформатора, який сприяв заснуванню більше 70-ти цистерціанських монастирів, теолога-містика, найвідомішого церковного письменника й діяча Церкви XII в., гонителя еретиків, натхненника Другого хрестового походу (1090–1153 рр.):
1) Фома Аквінський; 2) Домінік де Гусман; 3) Франциск Ассизький; 4) Бернард Клервоський; 5) Альберт Великий.
48. Тимчасовий посланець папи римського (для окремих доручень), його вищий дипломатичний представник:
1) нунцій; 2) легат; 3) консул; 4) легіст; 5) куріал.
49. Ім'я професора Болонського університету, ученого та юриста Середньовіччя, колишнього учня Граціана, папи римського, що видав безліч

декреталій (збереглося 700); скликав Третій Латеранський собор; політичного супротивника Фрідріха Барбаросси, натхненника ідеї створення Ломбардської ліги, котрий примусив імператора цілувати папську туфлю на знак відмови від планів встановлення верховенства імперії над папством (1159–1181 рр.):

- 1) Інокентій III; 2) Гонорій III; 3) Йоан XII; 4) Григорій IX; 5) Александр III.

50. Найвищої могутності влада папи римського досягла за:

- 1) Інокентія III; 2) Григорія IV; 3) Григорія I Великий; 4) Урбана II; 5) Григорій IX.

51. Чинники, які сприяли могутності папства в XI–XIII ст.:

- 1) політична роздрібненість, яка зумовила слабкість європейських монархів – противників пап; 2) слабка матеріальна база папства і Церкви; 3) ослаблення Церкви в результаті григоріанських реформ; 4) монополія Церкви в галузі ідеології та освіти, що створювало великі можливості для впливу на свідомість людей; 5) поширення єретичних рухів.

52. Ім'я папи римського, творця «домініканської інквізиції», який поставив Паризький університет під протекторат папи, неодноразово піддавав анафемі імператора Священної Римської імперії (1227–1243 рр.):

- 1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Григорій I Великий; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

53. Ім'я папи римського, який активно боровся з королем Фрідріхом II Гогенштауфеном (скликав у 1245 р. в Ліоні церковний собор, який оголосив детронізацію Фрідріха II і відлучення його від Церкви, двічі добивався виборів німецькими князями нових королів, організував проти непокірного короля хрестовий похід) (1243–1254 рр.):

- 1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Інокентій IV; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

54. Вкажіть положення, які належать єретикам XII–XIII ст.

- 1) «Церква “зіпсована”»; 2) «будь-який протест – прояв гордині»; 3) «зневажливо стався до багатств земних, щоб ти міг отримати багатства небесні»; 4) «духовенство повинно відмовитися від земельних володінь і багатств»; 5) «папа римський – намісник диявола, а не Бога»; 6) «єдине джерело віри – Євангеліє»; 7) «добрими

справами врятуї свою душу і заслужи місце в раю»; 8) «майно від-
волікає від турбот про спасіння душі».

55. Цей уривок: «[...] визнають два начала: бога доброго і бога злого, який, говорять вони, сотворив усі тіла, як добрий бог – всі душі [...]. Воскресіння тіл вони заперечують; сміються над усіма благодіяннями, які надаються мертвим живими; ходити до церкви або молитися там вони вважають зовсім непотрібним; хрещення заперечують [...]» взятий із:

1) постанов IV Лютеранського собору; 2) повідомлень інквізитора Бернарда Гвідона, початок XIV ст.; 3) твору Цезарія Гейстербахського «Про ересь альбігойську»; 4) донесення папського легата Арнольда, абата Сіто, папі Інокентію III про взяття міста Без'є.

56. Чернечі католицькі ордени, сформовані вперше в XIII ст., статuti яких вимагали від їхніх членів дотримання бідності у дусі раннього християнства (загальна назва):

1) бенедиктинські; 2) жебрущі; 3) духовно-рицарські; 4) кльонійські; 5) папські.

57. Члени ордену братів-проповідників, створеного в 1215 р. у Тулузі, які вели боротьбу з катарами, очолили діяльність інквізиційного трибуналу, створили мережу теологічної освіти:

1) францисканці; 2) бенедиктинці; 3) домініканці; 4) картезіанці; 5) госпітальєри.

58. Ім'я католицького святого, італійського релігійного діяча, «апостола бідності», який став моральним ідеалом Середньовіччя, засновника братства міноритів, створеного з метою проповіді серед народу євангельських ідей бідності й любові до ближнього (бл. 1181–1226 рр.):

1) Фома Аквінський; 2) Домінік де Гусман; 3) Франциск Ассизький; 4) Бернард Клервоський; 5) Альберт Великий.

59. Ченці католицького жебрущого ордену, заснованого в 1209 р. в Італії, (статут затверджений у 1223 р.), створеного з метою проповіді в народі євангельських ідей бідності, любові до ближнього:

1) домініканці; 2) францисканці; 3) патари; 4) альбігойці; 5) хрестоносці.

60. Ім'я іспанського дворянина, який проявив себе на папській службі як активний борець з альбігойською єрессю, був цензором книг, засновником ордена мандрівних проповідників (1170–1221 рр.):

- 1) Домінік де Гусман;
- 2) Торквемада;
- 3) Франциск Ассизький;
- 4) Ісидор Севільський;
- 5) Чезаре Борджа.

61. Ім'я німецького теолога, природодослідника, провінціала ордена домініканців у Німеччині, єпископа, викладача Паризького, Кельнського та інших європейських університетів, який мав безліч учнів, серед них найзнаменитіший Фома Аквінський (1193–1280 рр.):

- 1) Сигер Брабантський;
- 2) Бертольд Регенсбурзький;
- 3) Йоганн Екгарт;
- 4) Петро Ломбардський;
- 5) Альберт Больштедт.

62. Ім'я домініканця, видного філософа, доктора теології, система поглядів якого з XIV ст. визнано офіційною філософсько-теологічною доктриною Католицької церкви, систематизатора ортодоксальної схоластики (1225–1274 рр.):

- 1) Фома Аквінський;
- 2) Домінік де Гусман;
- 3) Франциск Ассизький;
- 4) Бернард Клервоський;
- 5) Альберт Великий.

63. Офіційна доктрина Католицької церкви з кінця XIII ст., що є результатом синтезу аристотелізму й католицької теології, здійсненого в межах зрілої схоластики:

- 1) томізм;
- 2) раціоналізм;
- 3) несторіанство;
- 4) пелагіанство;
- 5) неоплатонізм.

64. Вершиною розвитку середньовічного католицького богослов'я вважається вчення:

- 1) Фоми Аквінського;
- 2) Алкуїна;
- 3) Августина Блаженного;
- 4) Петра Абеляра;
- 5) Бернарда Клервоського.

65. Збори кардиналів, які скликаються для обрання глави католицької церкви через 18 днів після смерті папи, порядок проведення яких вперше було встановлено на Ліонському соборі 1274 р.:

- 1) собор;
- 2) конклав;
- 3) синод;
- 4) курія;
- 5) інтронізація.

66. Одноразовий збір коштів для папської казни з єпископів, абатів та інших осіб, які отримали вакантний церковний бенефіцій; започаткований у середині XIII ст.:

- 1) аннати;
- 2) конклав;
- 3) десятина;
- 4) синод;
- 5) інтердикт.

67. Роздача посад, вищих церковних звань і земель папами римськими своїм родичам:

1) непомізм; 2) конклав; 3) симонія; 4) целібат; 5) аутодафе.

68. Спеціальний трибунал католицької церкви, створений для боротьби з єретиками:

1) інквізиція; 2) конклав; 3) капітула; 4) курія; 5) аутодафе.

69. Члени християнської селянсько-плебейської секти другої половини XIII – початку XIV ст. в Північній Італії, які різко критикували католицьку церкву, вимагали повернення до часів раннього християнства, закликали до соціальної рівності, а в 1304–1307 рр. підняли збройне повстання:

1) францисканці; 2) альбігойці; 3) домініканці; 4) катари; 5) апостолики.

70. Релігійне вчення, згідно з яким кінцю світу передуватиме тисячолітнє «царство Боже» на землі; наповнене «ферментом апокаліпсичного духу»; втілює ідеал справедливості; отримало розповсюдження в період Пізнього середньовіччя у зв'язку із зростанням соціальної напруженості в країнах Західної Європи і мало великий вплив на народну Реформацію XVI ст.:

1) хіліазм; 2) містика; 3) схоластика; 4) номіналізм; 5) гусизм.

71. Ім'я папи римського, останнього з пап, які хотіли здійснити на практиці доктрину верховенства церковної влади над світською, але йому прийшлося зіткнутися з могутністю централізованих держав – Францією й Англією; його поразка означала крах політичних амбіцій папства (1294–1303 рр.):

1) Інокентій III; 2) Григорій VII; 3) Боніфацій VIII; 4) Урбан II; 5) Григорій IX.

72. Епоха ослаблення папського інституту, поставленого під контроль французької корони, період перебування римських пап у Південній Франції (1309–1377 рр.), куди була перенесена їхня резиденція на вимогу Філіпа IV Красивого:

1) «Авіньйонський полон пап»; 2) «Великий розкол»; 3) Столітня війна; 4) Хрестові походи; 5) «Диктат папи».

73. Час «Авіньйонського полону пап» (роки):

1) 1401–1468; 2) 1309–1377; 3) 1209–1279; 4) 1415–1449; 5) 1340–1400.

74. Період в історії католицької церкви у 1378–1414 рр., коли церкву очолювали два, а потім три папи, які конкурували між собою:

1) «Авіньйонський полон пап»; 2) «Великий розкол»; 3) Столітня війна; 4) Хрестові походи; 5) «Диктат папи».

75. Час Великої Схизми (роки):

1) 1378–1417; 2) 1415–1445; 3) 1054–1419; 4) 1309–1377; 5) 1360–1468.

76. Відбувся Констанцький собор, була припинена Велика Схизма – у:

1) 1414–1418 рр.; 2) 1154–1156 рр.; 3) 1319–1321 рр.; 4) 1445–1449 рр.; 5) 1470–1475 рр.

77. Вкажіть хронологічний ряд, який вказує час роботи наступних соборів – В'єнського, Пізанського, Констанцького, Базельського, Ферраро-Флорентійського:

1) 1377–1382, 1405–1408, 1412–1415, 1428–1438, 1445–1450;
2) 1229–1236, 1337–1346, 1412–1416, 1422–1428, 1434–1442;
3) 1311–1312, 1409, 1414–1418, 1431–1449, 1438–1445; 4) 1307–1310, 1406–1411, 1415–1419, 1446–1452, 1476–1484; 5) 1400–1405, 1411, 1415–1416, 1435–1439, 1445–1449.

78. Флорентійська унія Православної та Католицької церкви була укладена в ... р.

1) 1298; 2) 1346; 3) 1054; 4) 1439; 5) 1144;

79. Ім'я ченця обителі каноніків-августинців у Нідерландах, яскравого представника руху «Нове благочестя» («Спілка благочестивих братів» або рух «Братів спільного життя»), автора теологічних праць, у тому числі «класичного» у своїй християнській дидактиці твору «Про наслідування Христа», перекладеного на всі європейські мови, який витримав уже до кінця XV ст. 99 видань (бл. 1380–1471 рр.):

1) Томас Кемпійський; 2) Генріх Інстіторіс; 3) Йоганн Таулер; 4) Йоахім Флорський; 5) Філіп Якоб Шпенер.

80. Ім'я генерала ордена францисканців (з 1464 р.), папи римського (1471–1484 рр.), з понтифікатом якого пов'язаний розквіт непотизму, встановлення норм діяльності інквізиції в Іспанії, введення посади великого інквізитора, активна підтримка ренесансної культури, будівництво капели при папських покоях у Ватикані, в якій і понині відбуваються засідання конклаву:

1) Інокентій VIII; 2) Юлій II; 3) Павло II; 4) Пій II; 5) Сікст IV.

ТЕМА 6. Хрестові походи

1. Клермонський собор був скликаний в ... р.
1) 1215; 2) 1186; 3) 1145; 4) 1095; 5) 1024.

2. Військово-колонізаційні рухи західноєвропейських рицарів, до яких долучилися міські мешканці й селяни; здійснювалися у формі релігійних воєн проти мусульман, язичників або єретиків (класичний варіант – війни за звільнення християнських святинь у Палестині з-під влади мусульман у 1096–1270 рр.):
1) Велике переселення народів; 2) Хрестові походи; 3) Реконкіста; 4) Альбігойські війни; 5) походи вікінгів.

3. Хронологічні межі Хрестових походів на Близький Схід:
1) 1096–1270 рр.; 2) 1105–1280 рр.; 3) 1211–1389 рр.; 4) 1225–1450 рр.; 5) 1089–1267 рр.

4. Перший хрестовий похід відбувся в .. рр.
1) 1018–1021; 2) 1122–1124; 3) 1202–1204; 4) 1085–1087; 5) 1096–1099.

5. Єрусалим був узятий хрестоносцями, учасниками Першого хрестового походу, в ... р.
1) 1196; 2) 1204; 3) 1212; 4) 1099; 5) 1118.

6. Першою державою хрестоносців, яка виникла в ході Першого хрестового походу, було:
1) князівство Антиохійське; 2) Єрусалимське королівство; 3) графство Едеське; 4) графство Тріполі; 5) Латинська імперія.

7. Вкажіть держави, які виникли після Першого хрестового походу на Близький Схід.
1) Єрусалимське королівство; 2) Сицилійське королівство; 3) графство Едеське; 4) князівство Антиохійське; 5) графство Шампань; 6) Латинська імперія; 7) Нікейська імперія; 8) Трапезундська імперія.

8. Ім'я герцога Нижньої Лотарингії, одного з головних ватажків Першого хрестового походу на Близький Схід, засновника і першого правите-

ля (в 1099–1100 рр.) Єрусалимського королівства, похованого біля підніжжя Голгофи (бл. 1060–1100 рр.):

- 1) Гвіберт Ножанський; 2) Філіп Хоробрий; 3) Філіп де Жуанвіль;
- 4) Боемунд Тарентській; 5) Готфрід Бульонський.

9. Один з перших духовно-рицарських орденів, утворених після Першого хрестового походу в Єрусалимі (1119/1120 рр.), скасований в 1312 р.; знаковою відмінністю одягу його лицарів був білий плащ із червоним хрестом:

- 1) тамплієри; 2) францисканці; 3) госпітальєри; 4) мечоносці;
- 5) тевтонці.

10. Третій хрестовий похід (1189–1192 рр.) ставив за мету:

- 1) підкорення Індії та Китаю; 2) повернення Єрусалима; 3) поширення європейського впливу на сусідні країни; 4) зміцнення володарювання Франції над Англією; 5) завоювання Константинополя.

11. Третій хрестовий похід відрізнявся тим, що:

- 1) вперше вдалося відвоювати від мусульман Єрусалим; 2) у поході вперше взяли участь бідняки; 3) на чолі хрестоносців стояв римський папа; 4) у ньому взяли участь наймогутніші правителі Європи; 5) його метою був розгром Візантії.

12. Монарх, який не брав участі у Третньому хрестовому поході:

- 1) Філіп II Август; 2) Ричард I Левове Серце; 3) Фрідріх II Штауфен;
- 4) Фрідріх I Барбаросса.

13. Члени найстарішого військово-духовного ордена, визнаного папою римським незалежною релігійною організацією після взяття хрестоносцями Єрусалиму в 1099 р.; після закінчення Хрестових походів на Близькому Сході з 1306 до 1523 р. базувалися на о. Родос; особливістю рицарської «уніформи» – чорний плащ (під час війни – червоний) з білим хрестом:

- 1) тамплієри; 2) францисканці; 3) госпітальєри; 4) мечоносці;
- 5) тевтонці.

14. Орден тамплієрів був заснований ... рицарями.

- 1) французькими; 2) німецькими; 3) англійськими; 4) іспанськими;
- 5) шведськими.

15. Військово-чернечий орден, заснований в Єрусалимі в кінці XII ст. для хрестоносців з Німеччини, у XIII с. облаштувався у Північно-Східній Європі, з 1226 р. отримав статус орденської держави («відзнака» лицарів – білий плащ з чорним хрестом):

- 1) тамплієри; 2) францисканці; 3) госпітальєри; 4) мечоносці; 5) тевтонці.

16. Духовно-рицарський орден, створений німецькими рицарями і папською курією:

- 1) орден Святої Діви Марії; 2) орден храмовників; 3) орден іоанітів; 4) Калатрава; 5) Алькантара.

17. «Єрусалимські асизи» – це:

- 1) органи управління хрестоносців на Близькому Сході; 2) вища судова влада хрестоносців в Єрусалимі; 3) судова палата графства Едеського; 4) звід феодального права держав хрестоносців; 5) статут ордену тамплієрів.

18. Ініціатором Четвертого хрестового походу (1202–1204 рр.) став папа римський:

- 1) Григорій VII; 2) Інокентій III; 3) Урбан II; 4) Клемент V; 5) Гонорій III.

19. Держава, утворена учасниками Четвертого хрестового походу на завойованій ними території Візантії, зі столицею у Константинополі (1204–1261 рр.):

- 1) Едеське графство; 2) Латинська імперія; 3) Романська імперія; 4) Епірський деспотат; 5) Нікейська імперія.

20. Ім'я ам'єнського рицаря, автора мемуарів-хроніки Четвертого хрестового походу «Завоювання Константинополя» (бл. 1170 – після 1216 рр.):

- 1) Жерар де Рідфор; 2) Робер де Кларі; 3) Бодуен; 4) Гуго де Пейн; 5) Жоффрау де Шарне.

21. Четвертий хрестовий похід відбувся в ... рр.

- 1) 1196–1198; 2) 1202–1204; 3) 1226–1224; 4) 1112–1214; 5) 1137–1140.

22. Про яку подію йдеться в цьому уривку?

«У 1212 р. почала свій шлях експедиція на чолі з юним провидцем на ім'я Стефан, який зумів переконати французьких і німецьких дітей, що з його допомогою вони, як бідні й віддані слуги Господа, зможуть повернути християнам Єрусалим. Діти відправились на південь Європи, але багато з них, не досягнувши навіть берегів Середземного моря, загинули в дорозі».

1) П'ятий хрестовий похід; 2) Хрестовий похід бідноти; 3) Хрестовий похід дітей; 4) Хрестовий похід хоробрих юнаків; 5) Шостий хрестовий похід.

23. Восьмий хрестовий похід відбувся в ... р.

1) 1236; 2) 1147; 3) 1316; 4) 1270; 5) 1296.

24. Падіння Акри і втрата хрестоносцями останніх володінь на Близькому Сході відбулося в ... р.

1) 1323; 2) 1196; 3) 1270; 4) 1256; 5) 1291.

25. Вкажіть наслідки Хрестових походів для народів Західної Європи:

1) послаблення централізованої влади в країнах Західної Європи;
2) розвиток торгівлі, ремесла та товарно-грошових відносин; 3) завоювання європейцями земель Сходу в побуті та господарстві;
4) посилення Візантії та послаблення Венеції, Франції та Арагона;
5) послаблення Візантії та посилення Венеції, Франції та Арагона.

ТЕМА 7. Середньовічні міста

1. Для середньовічного міста як юридичного поняття нехарактерно:
  - 1) гарантія особистої свободи його мешканців; 2) право на будівлю міських укріплень; 3) право на будівлю собору; 4) право мати ринок; 5) право на будівлю громадських будинків.

2. Об'єднання міських середньовічних ремісників (власників майстерень і знарядь праці) однієї або споріднених спеціальностей, що забезпечувало монополію виробництва і збут ремісничих виробів на локальному ринку, а також реалізацію їхніх побутових, духовних, етичних, культурних запитів та інтересів:
  - 1) корпорація; 2) цех; 3) майстерня; 4) компанія; 5) громада.

3. Причиною утворення цехів не є:
  - 1) захист свого виробництва від конкуренції; 2) потреба у спільних ринкових приміщеннях; 3) необхідність відстоювати «вільні ціни» на торгівлю ремісничими виробами; 4) боротьба з феодалами; 5) реалізація духовних і культурних запитів та інтересів ремісників.

4. Уривок з документа: «Якщо старшини знайдуть, що виріб неправильно виконаний і не є добротним товаром, то вони відбирають його і передають владі. Той, у кого знайдено цей виріб, повинен сам порізати його на шматки» взятий з:
  - 1) переліку феодалських повинностей у помісті; 2) постанов гільдії; 3) указу імператора; 4) послання папи римського; 5) статуту ремісничого цеху.

5. У майстерні середньовічного ремісника:
  - 1) працював майстер, підмайстер, учень; 2) використовувалися машини, які дозволяли механізувати працю; 3) виріб виготовлявся повністю від початку до кінця; 4) існував поділ праці між підмайстрами, зайнятих виготовленням одного виробу; 5) працював лише майстер – власник майстерні.

6. Характерні риси середньовічної ремісничої майстерні:
  - 1) це дрібне виробництво; 2) використовувалася ручна праця; 3) працювали тільки члени родини майстра; 4) існував поділ праці на окремі операції; 5) товар вироблявся на продаж; 6) продукція виготовлялась тільки на замовлення.

7. Для розвитку цехової системи в Західній Європі до кінця XIV ст. нехарактерно наступне:

1) забезпечували сприятливі умови для розвитку товарного виробництва; 2) охороняли виробників від конкуренції з боку неорганізованих ремісників; 3) забезпечували можливість дальшого поглиблення суспільного поділу праці; 4) сприяли використанню новацій у виробництві; 5) сприяли реалізації духовних і культурних запитів та інтересів ремісників.

8. Ремісник, який не мав власної майстерні і працював за наймом у повноправного члена цеху:

1) майстер; 2) підмайстер; 3) учень; 4) компаньйон; 5) буржуа.

9. Спілки підмайстрів, які виникли у Франції в XII–XIII ст., переважно таємні:

1) цехи; 2) компаньйонажі; 3) ліги; 4) ради; 5) ермандади.

10. Рух міських мешканців проти сеньйора за самоврядування в Західній Європі в X–XIII ст.:

1) соборний рух; 2) комунальний рух; 3) клонійський рух; 4) єретичний рух; 5) хрестоносний рух.

11. Вища, привілейована група найзаможніших городян, що не брала особистої участі у виробництві або торгівлі, але закріпила за собою управлінські функції в середньовічних містах після здобуття ними незалежності від сеньйорів:

1) плебс; 2) буржуа; 3) патриціат; 4) майстри; 5) бюргери.

12. Бідне населення середньовічного міста, що не мало прав повноцінного громадянства:

1) плебс; 2) буржуа; 3) патриціат; 4) майстри; 5) бюргери.

13. Найвища адміністративна особа в містах-державах Італії XII – початку XVI ст., яку запрошувала комуна на строкову службу (чужоземний чиновник) і володіла виконавчою і судовою владою.

1) гранд; 2) компаньйон; 3) ландскнехт; 4) сеньйор; 5) подеста.

ТЕМА 8.
Французьке королівство в XI – середині XIV ст.

1. Правління династії Капетингів у Франції розпочалося в:
1) 877 р.; 2) 486 р.; 3) 987 р.; 4) 1014 р.; 5) 756 р.; 6) 687 р..
2. Час правління Гуго Капета (роки):
1) 919–936; 2) 711–726; 3) 987–996; 4) 887–898; 5) 840–858.
3. Символічна церемонія укладення васального договору в західноєвропейському феодальному суспільстві у поєднанні з клятвою вірності:
1) феодал, 2) лен, 3) омаж, 4) коронація, 5) капелла.
4. Прихильники єресі, яка виникла в Південній Франції (Ліон) в кінці XII ст. («ліонські бідняки») і отримали назву від імені засновника руху:
1) домініканці; 2) вальденси; 3) патари; 4) апостольські брати; 5) сарацини.
5. Система спадкоємства нерухомості у феодальному суспільстві за старшинством у роду – від батька до старшого сина (без права дроблення), спрямована на збереження великих феодальних володінь:
1) майорат, 2) омаж, 3) бенефіцій, 4) концентрація, 5) суверенізація.
6. Феодальну ієрархію складали:
1) король; 2) залежні селяни; 3) барони; 4) герцоги; 5) раби; 6) мешканці міст; 7) вільні селяни; 8) єпископи; 9) рицарі; 10) абати; 11) графи; 12) купці.
7. Дайте визначення поняття «донжон».
1) земельна ділянка селянина; 2) житловий будинок феодала, вежа в замку; 3) земельна ділянка, отримана за військову службу; 4) коштовний подарунок короля; 5) система фортифікаційних укріплень навколо середньовічного міста.
8. У Французькому королівстві барони і віконті були:
1) сеньйорами графів і герцогів; 2) васалами короля; 3) сеньйорами рицарів; 4) васалами герцогів і графів; 5) васалами папи римського.
9. Загальна назва найобмеженішої у правах категорії залежного населення західноєвропейської сеньйорії, яке знаходилося в спадковій особистій залежності, (від лат. – раб):
1) віллани; 2) серви; 3) госпіти; 4) фригольдери; 5) колони.

10. Основна соціально-господарська організація в середньовічній Європі, що забезпечувала потреби феодала-землевласника шляхом експлуатації залежних селян, наділених землею, знарядями праці, робочою худобою:

1) сеньйорія; 2) домен; 3) манс; 4) замок; 5) алод.

11. Земельні угіддя, які знаходилися у спільному користуванні (неподільні землі) усіх членів однієї або кількох громад у країнах середньовічної Західної Європи:

1) сеньйорія; 2) домен; 3) манс; 4) альменда; 5) алод.

12. Сукупність спадкових земельних володінь феодала в країнах Західної Європи, на яких він вів власне господарство, використовуючи працю залежних селян:

1) сеньйорія; 2) домен; 3) манс; 4) альменда; 5) алод.

13. Частина спадкових земельних володінь або грошове утримання, які надавались некоронованим членам королівської сім'ї у середньовічній Франції:

1) сеньйорія; 2) домен; 3) апанаж; 4) альменда; 5) алод.

14. Монопольне право у середньовічній Європі, на підставі якого сеньйор, будучи власником млина, печі, виноградного преса тощо, міг змусити селян використовувати його інвентар; селяни при цьому розраховувались частиною свого продукту або грошима:

1) баналітет; 2) домен; 3) апанаж; 4) альменда; 5) алод.

15. Положення, які характеризують васальні відносини:

1) клятва взаємної вірності; 2) зобов'язання тільки васала щодо свого сеньйора; 3) виконання васальних зобов'язань щодо сеньйора свого сеньйора; 4) військова служба; 5) підпорядкування рішенням королівського суду; 6) грошова допомога сеньйору з боку васала у певних випадках; 7) підпорядкуванню рішенням суду рівних; 8) грошова допомога васалу з боку сеньйора; 9) захист сеньйором свого васала від інших феодалів.

16. Ім'я французького короля, вибраного після смерті Людовіка V Лінивого (Каролінга), влада якого поширювалась лише на землі домену (Іль-де-Франс з містами Париж і Орлеан) (987–996 рр.):

- 1) Філіп I; 2) Гуго Капет; 3) Філіп IV Красивий; 4) Філіп II Август; 5) Людовик VIII.

17. Ім'я французького короля, сина Гуго Капета, вихованця знаменитого вченого Герберта (згодом папи римського), що досяг успіху у військовій справі і церковних науках, сприяв зміцненню союзу церкви і держави (996–1031 рр.):

- 1) Філіп I; 2) Людовик IX; 3) Філіп IV; 4) Йоан I; 5) Людовик VIII.

18. Ім'я французького церковного й державного діяча, настоятеля абатства Сен-Сені, радника королів Людовіка VI Товстого і Людовіка VII, автора цінного джерела з історії Франції – «Життєпис короля Людовіка Товстого»:

- 1) Сугерій; 2) Нітгард; 3) Гіберт Ножанський; 4) Робер де Кларі; 5) Гуго Сен-Вікторський.

19. Ім'я короля Франції, в роки правління якого започатковано столітній конфлікт королівського дому Капетингів-Валуа з Плантагенетами через анжуйсько-аквітанські володіння (1137–1180 рр.):

- 1) Людовік VI; 2) Людовік VII; 3) Філіп II Август; 4) Людовік VIII; 5) Філіп I.

20. Виберіть факти з біографії Алієнори Аквітанської (1122–1204 рр.):

- 1) королева Франції; 2) вийшла заміж за графа Генріха Анжуйського; 3) мати Людовіка IX; 4) придушила повстання «пастушків»; 5) королева Англії; 6) мати короля-трубадура Ричарда I Левове Серце; 7) була музою поета-трубадура Бернарта де Вентадорна; 8) уклала Паризький мир, за яким до Франції була приєднана частина Лангедока; 9) десять років була регенткою при малолітньому синові-королю; 10) разом із синами підняла бунт у Пуату проти короля.

21. Роки правління французького короля Філіпа II Августа:

- 1) 1073–1087; 2) 1226–1270; 3) 1180–1223; 4) 1100–1135; 5) 1216–1250.

22. Ім'я короля Франції з роду Капетингів, справою всього життя якого було «збирання» французьких земель; він збільшив королівський домен у чотири рази (приєднав Нормандію та ін.), поставив під контроль своєї корони Тулузьке графство (1180–1223 рр.):

1) Людовік VI; 2) Людовік VII; 3) Філіп II Август; 4) Людовік VIII; 5) Філіп I.

23. Битва під Бувіном відбулася в ... р.

1) 1215; 2) 1265; 3) 1125; 4) 1304; 5) 1214.

24. Альбігойські війни відбувалися в ... рр.

1) 1337–1359; 2) 1110–1125; 3) 1209–1229; 4) 1285–1314; 5) 1124–1134.

25. Ім'я керівника каральних загонів північнофранцузьких рицарів в їхньому хрестовому поході на Тулузу проти альбігойців:

1) Стефан де Блуа; 2) Гвіберт Ножанський; 3) Тангейзер; 4) Бертран де Борн; 5) Сімон де Монфор.

26. Війни на півдні Франції проти катарів і вальденсів відомі як:

1) Хрестові походи; 2) Реконкіста; 3) Альбігойські війни; 4) інквізиція; 5) колонізація.

27. Виберіть визначення, які розкривають термін „регалії”:

1) зовнішні ознаки монархічної влади; 2) станово-представницькі збори в деяких скандинавських країнах в Середньовіччі; 3) монополні права короля на отримання доходів; 4) постійний дохід, який отримував землевласник в Середньовіччі; 4) зовнішні атрибути влади папи римського; 5) особисто залежні селяни середньовічної Франції.

28. Постійний дохід, який отримував власник землі, не пов'язаний з підприємницькою діяльністю; частина додаткового продукту, виробленого селянами, який присвоював землевласник:

1) регалії; 2) рента; 3) баналітет; 4) серваж; 5) вергельд.

29. Цей уривок: «Перша робота в році – до Іванового дня. Віллани повинні косити луги, згрібати і збирати сіно в копиці і складати його скиртами на лугах, а потім везти на панський двір, куди скажуть. Далі повинні вони чистити канали для млинів, кожний приходять зі своєю лопатою, з лопатою ж на шиї йдуть вони вигрібати сухий і рідкий гній. Таку роботу робить віллан. Але коли настає серпень, а з ним нова робота (її ж тільки не вистарчало!), вони зобов'язані панщиною, і її не треба забувати. Віллани повинні жати хліб, збирати і зв'язувати його в

снопи, складати скиртами посеред поля і відвозити одразу до комор. Цю службу виконують вони з дитинства, як виконували її предки [...]»
взятий з:

- 1) «Кутюм Бовезі» Бомануара; 2) «Поеми про версонських вілланив» (середина XIII ст.); 3) привілея 1263 р. (про повинності віллана); 4) привілея про звільнення, даної абатом монастиря св. Колумбана Санського (1288 р.); 5) королівського ордонансу.

30. Ім'я французького короля-реформатора, який прославився своїм благочестям, розвитком права й системи судочинства; учасника останніх Хрестових походів (1226–1270 рр.):

- 1) Людовік VI; 2) Людовік VII; 3) Філіп II Август; 4) Людовік VIII; 5) Людовік IX Святий.

31. Ім'я лицаря, друга і біографа короля Франції Людовика IX, автора відомих мемуарів-хроніки, в яких, окрім подій французької історії, показана, зокрема, історія останніх Хрестових походів, очевидцем яких він був (1224–1317 рр.):

- 1) Жан де Венет; 2) Віллар де Оннекур; 3) Карл Анжуйський; 4) Жан Фруассар; 5) Жан де Жуанвіль.

32. Виберіть факти з біографії французької королеви Бланки Кастильської (1188–1252 рр.):

- 1) королева Кастилії; 2) вийшла заміж за графа Генріха Анжуйського; 3) мати Людовіка IX; 4) придушила повстання «пастушків»; 5) королева Англії; 6) мати короля-трубадура Ричарда I Левове Серце; 7) була музою поета-трубадура Бернарта де Вентадорна; 8) уклала Паризький мир, за яким до Франції була приєднана частина Лангедока; 9) десять років була регенткою при малолітньому синові-королю; 10) разом із синами підняла бунт у Пуату проти короля.

33. Укази короля Франції, що діяли на території всієї держави, поява і розповсюдження яких пов'язана з процесом державно-політичної централізації:

- 1) капітуляції; 2) едикти; 3) ордонанси; 4) картулярії; 5) асизи.

34. Селянин у Франції, особисто вільний, який після звільнення від особистої залежності сплачував сеньйору фіксовану грошову ренту:

- 1) віллан; 2) серв; 3) цензитарій; 4) фригольдер; 5) госпіт.

35. Паризький парламент був:
- 1) станово-представницьким органом; 2) верховним судом; 3) фінансовим відомством; 4) радою вищої знаті; 5) органом міської влади Парижа.
36. Повинності сервів у Франції XIII – XIV ст., які викупалися при їх звільненні, – це:
- 1) виплата грошової ренти; 2) право «мертвої руки»; 3) шлюбні платежі; 4) натуральні платежі; 5) виплати за користування млином феодала.
37. Суд рівних у феодальному праві означав:
- 1) рівність усіх перед законом; 2) рівні процесуальні права сторін; 3) рівні правові норми сторін; 4) суд рівних за соціальним статутом; 5) рівні права королів і єпископів.
38. Становий характер феодальної власності на землю означав:
- 1) реалізацію прав на землю шляхом міжстанових відносин; 2) закріплення за кожним станом певних земельних володінь; 3) заперечення ролі станового статусу в реалізації прав на земельну власність; 4) монополію на земельну власність стану феодалів; 5) закріплення обробітку землі за станом селян.
39. Ім'я французького юриста, котрий у 1280-х роках склав збірник за назвою «Кутюми Бовезі» – звід звичаєвого права місцевості Бовезі (Північна Франція), в якому містилися відомості про судочинство, правове становище різних верств населення, міських комун, про правові можливості особисто вільних селян тощо:
- 1) Жан Фруассар; 2) Філіп де Ремі Бомануар; 3) Томас Бекет; 4) П'єр д'Оржемон; 5) Сугерій.
40. Вкажіть час арешту і процесу над тамплієрами у Франції (роки):
- 1) 1307–1312; 2) 1415–1419; 3) 1210–1214; 4) 1254–1255; 5) 1370–1374.
31. Ім'я останнього гросмейстера Ордена тамплієрів:
- 1) Гіллем де Редє; 2) Рене Анжуйський; 3) Жак де Моле; 4) Жан де Гіз; 5) Гуго де Пейн.
42. Сучасники французького короля Філіпа IV Красивого:

1) Жан Фруассар, Франческо Петрарка, Колюччо Салютаті, Карл II, Конрад III; 2) Фрідріх II, Інокентій III, Франциск Ассизький, Ян Люксембурзький, Томас Бекет; 3) Едуард I, Данте Аліг'єрі, Климент V, Джотто, Дольчіно; 4) Фрідріх III, Боккаччо, Карл IV, Гільом Каль, Едуард III; 5) Ричард II, Уот Тайлер, Александр III, Людовик VI, Мазаччо, Дж. Чосер.

43. Ім'я французького короля, який перетворив середньовічну Францію на велику державу, добився ліквідації ордена тамплієрів, підпорядкував папство французькій політиці (1285–1314 рр.):

1) Філіп IV Красивий; 2) Людовик VII; 3) Філіп II Август; 4) Людовик VIII; 5) Філіп I.

44. На початку XIV ст. у Франції виникла станова монархія – централізована держава, в котрій управління країною належало:

1) зборам представників станів; 2) королівській раді; 3) королівській владі, що спиралася на збори представників станів; 4) третьому стану; 5) членам королівської сім'ї.

45. Французькі королі – представники династії Капетингів:

1) Генріх II, Генріх III, Карл IV; 2) Філіп I, Людовик IX, Філіп IV; 3) Йоан I, Філіп VI, Карл V; 4) Карл VI, Карл VIII, Людовик XI; 5) Едуард III, Людовик VII, Людовик VIII.

46. Датою виникнення Генеральних штатів у Франції прийнято вважати ... рік.

1) 1302; 2) 1265; 3) 1136; 4) 1320; 5) 1256.

47. Повстання бюргерів в одному з міст Фландрії в ніч на 18 травня 1302 р. проти французького короля Філіпа IV, котрий анексував Фландрію в 1300 р., що послужило сигналом до загального виступу проти французького правління в регіоні:

1) Жакерія; 2) «Брюгзька заутрення»; 3) постання тюшенів; 4) повстання Етьєна Марселя; 5) повстання арманьяків.

48. У Франції Генеральні Штати – це збори представників:

1) ремісників; 2) духовенства; 3) селянства; 4) дворянства; 5) всіх верств населення; 6) заможних городян.

49. Спадкоємець престолу у Франції, старший син короля:

1) ідальго; 2) дофін; 3) принц; 4) інфант; 5) консул.

50. Праву країн Західної Європи періоду Середньовіччя не притаманні такі риси:

1) кодифікованість; 2) закріплення нерівності станів; 3) рецепція римського права; 4) домінування звичаєвого права на початковому етапі розвитку; 5) поділ на галузі права; 6) основне місце посідали норми, що регулювали поземельні відносини; 7) партикуляризм.

ТЕМА 9.

Англійське королівство в другій половині XI – середині XIV ст.

1. Ім'я англійського короля з Нормандської династії, який розбив англосаксонського короля Гарольда II в битві під Гастингсом у 1066 р. і оголосив себе спадкоємцем англосаксонського короля Едуарда Сповідника (1066–1087 рр.):

1) Вільгельм I; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

2. У 1066 р. завоювання нормандським герцогом Вільгельмом Англії призвело до:

1) посилення влади короля; 2) послаблення влади місцевих феодалів; 3) початку виникнення централізованої держави; 4) до звільнення селян від влади феодалів; 5) того, що при англійському королівському дворі панівною мовою надовго стала французька мова.

3. За короля Вільгельма Завойовника в Англії:

1) утвердився принцип «васал мого васала – мій васал»; 2) відбулося повне завоювання Англії нормандцями; 3) був проведений перепис усіх земель; 4) прийнята «Велика хартія вольностей»; 5) відбулася битва під Гастингсом; 6) виник парламент.

4. «Солсберійська присяга» 1085 р. в Англії – це зобов'язання:

1) баронів підкорятися королю; 2) рицарів воювати за короля на континенті; 3) васальної служби всіх феодалів Англії королю; 4) феодалів захищати християнську церкву в Англії; 5) рицарів служити своїм сеньйорам.

5. У «Книзі Страшного Суду» селяни переважно названі:

1) вілланами; 2) сервами; 3) фригольдерами; 4) копігольдерами; 5) госпітами.

6. Шерифами у середньовічній Англії називали:

1) чиновників короля, відповідальних за збір податків, суд і скликання ополчення; 2) людей, які слідкували за громадським порядком; 3) членів суду присяжних; 4) членів міської ради; 5) членів королівської ради.

7. Форма так званого «божого суду», яка збереглася в ранньосередньовічному судовому процесі і на початковому етапі Пізнього середньові-

ччя у сеньйоральних судах – це засіб доказу правоти або вини обвинуваченого шляхом випробування його вогнем, розпеченим залізом, водою, за допомогою поєдинку із звинувачувачем тощо:

1) магія; 2) ордалії; 3) турнір; 4) кровна помста; 5) вергельд.

8. «Книга Страшного Суду» – це:

1) запис статутів цехів в англійських містах, зведених в одну книгу в XII ст.; 2) запис звичаєвого права англосаксів XI ст.; 3) звід матеріалів загального перепису населення і всього майна Англії, виконаного королівськими чиновниками за розпорядженням Вільгельма I в 1086 р.; 4) запис англосаксонського героїчного епосу, виконаний у другій половині XII ст.; 5) образна назва зводу англосаксонських хронік.

9. Ім'я останнього представника Нормандської династії на прізвисько «Вчений», у роки його правління укріпились тенденції ранньої централізації Англії, була закладена основа довготривалих економічних зв'язків з Фландрією (1100–1135 рр.):

1) Генріх I; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

10. Ім'я англійського короля, племінника короля Генріха I, ставленика аристократії, правління якого відзначено посиленням знаті на місцях і політичною анархією (1135/1136–1154 рр.).

1) Стефан; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

11. Виберіть факти з біографії англійського короля Генріха II Плантагенета (1154–1189 рр.):

1) син англійської королеви Матильди і французького графа Жоффрау Анжуйського; 2) претендував на французьку корону, через що почав війну з Філіпом II Августом; 3) зіткнувся з бунтом своїх синів та їхньої матері; 4) започаткував суд присяжних; 5) конфліктував з примасом Англії Ансельмом Кентерберійським; 6) провів загальний англійський земельний перепис; 7) конфіскував землі англосаксонської знаті, з яких склався великий королівський домен; 8) прагнув підпорядкувати своїй владі церковні суди; 9) започаткував завоювання Ірландії.

12. Суть судової реформи короля Генріха II Плантагенета полягає у:

1) введенні інституту присяжних і права вільної людини судитися в королівському суді; 2) утвердженні маноріальних судів; 3) лікві-

дації церковних судів; 4) встановленні загального права; 5) встановленні вищого королівського суду як апеляційної інстанції.

13. «Щитові гроші» в Англії XII–XIII ст. – це:

1) королівська плата рицарям за військову службу; 2) плата короля своїм військовим ополченням з числа вільних селян; 3) плата, яку отримували барони за участь у війнах на континенті; 4) грошові суми, які сплачували феодали королю замість своєї військової служби; 5) податок, який збирав король з усіх своїх підданих.

14. Серед перелічених категорій селян Англії XII–XIII ст. вільними вважалися:

1) віллани; 2) серви; 3) лізгольдери; 4) фригольдери; 5) сокмени.

15. Ім'я англійського короля з династії Плантагенетів, що конфліктував з Філіпом II Августом за володіння Плантагенетів у Франції, взяв участь у Третьому хрестовому поході (1189–1199 рр.):

1) Генріх I; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

16. Ім'я канцлера Англійського королівства, згодом – архієпископа Кентерберійського, відомого своєю протидією політиці Генріха II щодо підпорядкування церкви світській владі, вбитого за наказом останнього, канонізованого церквою через три роки після загибелі (бл. 1118–1170 рр.):

1) Томас Бекет; 2) Сімон де Монфор; 3) Йоан Сміливий; 4) Яків де ла Марш; 5) Філіп Гордий.

17. Ім'я внучки Вільгельма I Завойовника, дочки короля Англії Генріха I, дружини імператора Генріха V, в другому шлюбі – графа Анжу, яка своєю цілеспрямованою політикою забезпечила перехід англійської корони в 1154 р. до свого сина – Генріха Анжуйського:

1) Марія Шампанська; 2) Бланка Кастильська; 3) Марія Французька; 4) Ізабелла Баварська; 5) Матильда.

18. Ім'я однієї з найяскравіших особистостей Середньовіччя, герцогині Аквітанії, внучки найстарішого трубадура – графа Пуату Гільома IX, королеви Франції – дружини короля Людовика VII, королеви Англії – дружини короля Генріха II, аквітанське придане якої стало об'єктом вікових домагань королівських династій Капетингів, Валуа і Плантагенетів.

нетів, матері королів Англії Ричарда Левове Серце та Йоана Безземельного, покровительки менестрелів (бл. 1133–1204 рр.).

- 1) Марія Шампанська; 2) Жанна Наваррська; 3) Марія Французька;
- 4) Ізабелла Баварська; 5) Алієнора Аквітанська.

19. Виберіть факти з біографії англійського короля Йоана Безземельного:

- 1) молодший син Генріха II Плантагенета й Альєнори Аквітанської;
- 2) успадкував владу після смерті батька; 3) постійно вимагав в англійських баронів грошей на ведення війни з Францією; 4) брав участь у Третньому хрестовому поході; 5) вступив у відкритий конфлікт з папою римським із-за відмови визнати призначеного папою нового архієпископа Кентерберійського Стефана Ленгтона; 6) за його розпорядженням був убитий архієпископ Кентерберійський Томас Бекет; 7) визнав себе васалом папи римського; 8) втратив на континенті такі землі Плантагенетів: Анжу, Мен, Турень і частину Пуату.

20. «Велика хартія вольностей» в Англії підтверджувала:

- 1) незалежність церкви від короля; 2) право вілланів на їхню недоторканість; 3) королівську юрисдикцію щодо вільних людей; 4) право короля стягувати з васалів нефіксовані платежі; 5) право Лондона на самоврядування.

21. «Кларендонські постанови» були підготовлені в:

- 1) 1368 р.; 2) 1164 р.; 3) 1258 р.; 4) 1095 р.; 5) 1226 р.

22. Рік появи “Оксфордських провізій” і встановлення режиму баронської олігархії в Англії:

- 1) 1270; 2) 1215; 3) 1258; 4) 1339; 5) 1154.

23. Ім’я лідера радикальної опозиції англійському королю Генріху III, графа Лейстерського, який став у ході громадянської війни в Англії лордом-протектором королівства, скликав перший парламент із представництвом від міст і рицарства (бл. 1208–1265 рр.):

- 1) Едуард Чорний Принц; 2) Сімон де Монфор; 3) Йоан Сміливий;
- 4) Яків де ла Марш; 5) Філіп Гордий.

24. Ім’я англійського короля з династії Плантагенетів, в роки правління якого розгорілась громадянська війна, на деякий час встановилось баро-

нське правління, був скликаний перший англійський парламент (1216–1272 рр.):

1) Генріх I; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

25. Рік видання «Вестмінстерських провізій»:

1) 1259; 2) 1265; 3) 1368; 4) 1360; 5) 1158.

26. Ім'я вождя роялістської партії під час громадянської війни в Англії в XIII ст., який мав славу першого лицаря на багатьох турнірах; короля, в час правління якого завершилося приєднання до Англії Уельсу, велась активна боротьба за Шотландію, здійснено перевірку ленних прав, скликано парламент з найповнішим, за роки його існування, представництвом (1272–1307 рр.):

1) Генріх I; 2) Едуард I; 3) Ричард I; 4) Генріх III; 5) Генріх II.

27. Приєднання до Англії Уельсу відбулося:

1) наприкінці XIV ст.; 2) у 1282–1283 рр.; 3) у 945 р.; 4) у 1477–1485 рр.; 5) у 1020 р.; 6) на початку XII ст.

28. Титул спадкоємця престолу в Англії:

1) дофін; 2) інфант; 3) принц Уельський; 4) герцог Кембріджський; 5) герцог Корнуел.

29. Ім'я англійської королеви, дочки короля Франції Філіпа IV Красивого, сестри французького короля Карла IV, дружини англійського короля Едуарда II Плантагенета, матері короля Едуарда III, яка здобула популярність своїми політичними інтригами: організувала спільно з фаворитом Мортімером змову проти Едуарда II, добилася в 1327 р. його детронізації, а з 1330 р. була піддана Едуардом III довічному заслання (1292–1357 рр.):

1) Жанна; 2) Ізабелла; 3) Катерина; 4) Матильда; 5) Марія.

30. Історичний процес заміни натуральних форм ренти грошовою, обумовлений розвитком середньовічної міської економіки, зокрема – простого товарного виробництва і обміну:

1) деградація, 2) радикалізація, 3) комутація, 4) акумуляція; 5) урбанізація.

31. Королі, що представляють династію Плантагенетів:

1) Альфред Великий, Ричард II, Генріх IV, Генріх V; 2) Генріх I, Ричард I, Едуард I, Едуард II, Едуард III; 3) Вільгельм I, Генріх V,

Карл IV, Карл V; 4) Генріх II, Ричард Г, Іоанн I, Едуард I; 5) Генріх IV, Генріх V, Генріх VI, Генріх VII; 6) Едуард II, Едуард III, Едуард IV, Ричард III.

32. Правління династії Плантагенетів в Англії припадає на ... рр.
1) 1328–1461; 2) 1461–1485; 3) 1154–1399; 4) 1228–1380; 5) 1206–1377.
33. Централізована держава, в якій королівська влада опирається на збори представників станів – це:
1) абсолютна монархія; 2) станова монархія; 3) конституційна монархія.

ТЕМА 10.

Німецьке королівство і Священна Римська імперія в X–XIII ст.

1. Ім'я німецького хроніста, ченця одного з монастирів у Вестфалії, автора хроніки «Діяння саксів», в якій виклав історію саксів і королів Саксонської династії (бл. 925–980 рр.):
  - 1) Вернер Садівник; 2) Жан де Венет; 3) Відукінд Корвейський; 4) Вальтер фон дер Фогельвейде; 5) Джон Вікліф.
2. Час правління Саксонської династії в Німеччині (роки):
  - 1) 919–1024; 2) 857–1056; 3) 992–1125; 4) 798–992; 5) 986–1025.
3. Генріх I Саксонський (Птахолов) правив в ... рр.
  - 1) 1024–1039; 2) 840–877; 3) 919–936; 4) 754–766; 5) 890–913.
4. Роки правління Оттона I Великого:
  - 1) 768–787; 2) 936–973; 3) 859–886; 4) 911–942; 5) 833–867.
5. Ім'я короля Німеччини із Саксонської династії, прозваного Великим, творця Першого Рейху (Священної Римської імперії), переможця угрів на р. Лех, зачинателя «єпископальної», а також – «італійської політики» німецьких королів, засновника архієпископства в Магдебурзі (936–973 рр.):
  - 1) Оттон I; 2) Оттон II; 3) Оттон III; 4) Генріх IV; 5) Генріх VI.
6. Спільним у політиці Карла Великого та Оттона I було:
  - 1) боротьба із селянськими повстаннями; 2) ідея відродження Римської імперії; 3) боротьба з арабами; 4) ворожнеча з римськими папами; 5) боротьба з вікінгами.
7. Священна Римська імперія була створена в ... р.
  - 1) 1054; 2) 843; 3) 919; 4) 756; 5) 962.
8. Особливістю політичного розвитку Священної Римської імперії було:
  - 1) збереження сильної влади герцогів; 2) жорстка централізація; 3) династичний принцип передачі імператорської влади; 4) підпорядкування імператора римському папі; 5) позбавлення будь-яких привілеїв духовенства.
9. Ім'я короля Німеччини із Саксонської династії, імператора Священної Римської імперії, який мав прізвисько «Диво світу», постійно

знаходився в Італії, намагався реставрувати «християнську світову імперію» і зробити Рим столицею цієї імперії (983–1002 рр.):

1) Оттон I; 2) Оттон II; 3) Оттон III; 4) Генріх IV; 5) Генріх VI.

10. Хто із середньовічних королів здійснив «шлях у Каноссу»?

1) Генріх IV; 2) Карл Великий; 3) Фрідріх I Барбаросса; 4) Йоан Безземельний; 5) Філіп II Август.

11. Вормсський конкордат був підписаний в:

1) 1056 р.; 2) 1334 р.; 3) 1122 р.; 4) 1212 р.; 5) 1234 р.

12. Вормсський конкордат засвідчував:

1) перемогу світської влади у вирішенні питання про інвеституру; 2) компроміс у вирішенні питання про інвеституру; 3) посилення імператорської влади та послаблення опозиційних герцогів; 4) територіальну і політичну єдність Німеччини; 5) перемогу духовної влади у вирішенні питання про інвеституру.

13. Угода між главою католицької церкви та імператором Священної Римської імперії, укладенням якої завершилася в 1122 р. боротьба двох влад за інвеституру:

1) Паризький договір; 2) Вормсський конкордат; 3) Констанцький договір; 4) «Великий ордонанс»; 5) «Константинів дар».

14. Ім'я німецького короля з Франконської династії, імператора Священної Римської імперії, в правління якого розгорілася боротьба з папою римським за право церковної інвеститури в Німеччині та Північній Італії (1056–1116 рр.):

1) Оттон I; 2) Оттон II; 3) Оттон III; 4) Генріх IV; 5) Генріх VI.

15. Роки правління династії Гогенштауефнів у Німеччині:

1) 1399–1461; 2) 1154–1399; 3) 1138–1254; 4) 1347–1437; 5) 1220–1376.

16. Ім'я імператора Священної Римської імперії з династії Штауфенів, сина Фрідріха Барбаросси (1190–1197 рр.), сицилійського короля, що приєднав у результаті династичного шлюбу до родових володінь імператорського дому Південну Італію й Сицилію (1165–1197 рр.); любив поезію мінезингерів, полювання, золото і владу:

1) Конрад III; 2) Карл I; 3) Генріх VI; 4) Фрідріх I; 5) Фрідріх II.

17. Ім'я герцога Саксонського (1142–1180 рр.) і Баварського (1156–1180 рр.), який брав активну участь у хрестових походах на землі полабських слов'ян, заснував герцогство Мекленбурзьке у нижній течії Ельби і князівство Померанія (між Одером і Віслою):

1) Генріх Лев; 2) Фрідріх Барбаросса; 3) Рудольф Габсбург; 4) Генріх Птахолов; 5) Генріх Гордий.

18. Правильними є твердження, що:

1) Ломбардська ліга – це союз північноіталійських міст проти імператора; 2) Ломбардська ліга – це союз північноіталійських міст проти папства; 3) Фрідріх I Барбаросса зазнав поразки від ломбардської ліги у битві під Леньяно в 1176 р.; 4) Ломбардська ліга була заснована в 1167 р.; 5) в 1183 р. в Мілані було укладено мирний договір між папою та імператором Фрідріхом I Барбаросою.

19. Королі, що представляють Швабську династію:

1) Оттон II, Оттон III, Генріх III, Генріх IV; 2) Адольф I, Фрідріх III, Фрідріх IV, Максиміліан I; 3) Рудольф I, Генріх II, Фрідріх III, Сигізмунд I; 4) Конрад III, Фрідріх I, Генріх VI, Фрідріх II; 5) Людовик VI, Людовик VII, Рудольф II, Карл III.

20. Торгово-ремісничі версти міст Північної і Середньої Італії в XII–XIV ст.:

1) буржуа; 2) бюргери; 3) пополани; 4) патриціат; 5) подеста.

21. Південна Італія і Сицилія була завойована норманами в ... рр.

1) 1150–1175; 2) 1118–1182; 3) 1030–1091; 4) 1212–1254; 5) 1074–1087.

22. Ім'я німецького короля та імператора Священної Римської імперії з династії Гогенштауфенів, сина Фрідріха Одноокого, який прагнув відродити імперію Карла Великого, організатора військової кампанії проти ломбардних міст і римського понтифіка (1152–1190 рр.).

1) Фрідріх I Барбаросса; 2) Фрідріх II; 3) Оттон I; 4) Генріх VI; 5) Генріх IV.

23. Ронкальський сейм і ліквідація незалежності північноіталійських комун імператором Священної Римської імперії відбулися в ... р.

1) 1254; 2) 1218; 3) 1158; 4) 1194; 5) 1075.

24. Ломбардська ліга міст Італії була утворена в ... р.
1) 1247; 2) 1096; 3) 1167; 4) 1115; 5) 1228.
25. Битва при Леньяно відбулася в ... р.
1) 1214; 2) 1156; 3) 1015; 4) 1176; 5) 1207.
26. Мир у Констанці, відповідно до якого були відновлені права самоврядування північноіталійських міст, укладений в ... р.
1) 1183; 2) 1142; 3) 1250; 4) 1289; 5) 1349.
27. Ім'я короля Сицилії, імператора із роду Гогенштауфенів, реформатора, який відрізнявся освіченістю та вільнодумством, що не перешкодило йому видати перший в Європі державний акт проти єретиків; конфліктував із папством, вступив у затяжну війну з північноіталійськими містами (1212/1220–1250 рр.):
1) Фрідріх I Барбаросса; 2) Фрідріх II; 3) Оттон I; 4) Генріх VI;
5) Генріх IV.
28. «Мельфійські конституції» імператора Фрідріха II були підготовлені в ... р.
1) 1356; 2) 1337; 3) 1289; 4) 1231; 5) 1310.
29. Ім'я короля та імператора Священної Римської імперії, першого з династії Габсбургів, який користувався славою хороброї і розсудливої людини, в боротьбі з королем Чехії розширив родовий домен, захопивши Австрію і Штирію (1273–1291 рр.):
1) Фрідріх I Барбаросса; 2) Фрідріх II; 3) Рудольф I; 4) Генріх VI; 5) Генріх IV.
30. Записи звичаєвого права в Німеччині:
1) кутюми; 2) зерцало; 3) правда; 4) фуерос; 5) едикти.
31. Час «міжкоролів'я» в Німеччині припав на роки:
1) 1254–1273; 2) 1220–1250; 3) 1343–1369; 4) 1310–1337; 5) 1125–1151.
32. Федеративна одиниця в середньовічній Швейцарії:
1) земля; 2) герцогство; 3) кантон; 4) марка; 5) графство.
33. Німецька князівська династія, піднесення якої розпочалося з кінця XIII ст., коли її представник уперше став імператором Священної Рим-

ської імперії, що відзначилось значним розширенням родових володінь, зокрема, в районі Середнього Дунаю:

- 1) Вельфи; 2) Габсбурги; 3) Люксембурги; 4) Гогенштауфени; 5) Віттельсбахи.

34. Німецька князівська династія герцогів Баварії (з 1070 р.) і Саксонії (з 1137 р.), суперники Гогенштауфенів у боротьбі за владу в Німеччині:

- 1) Вельфи; 2) Габсбурги; 3) Люксембурги; 4) Ольденбурги; 5) Віттельсбахи.

35. Ліричні поети в Німеччині XII–XIII ст. називались:

- 1) трувери; 2) трубадури; 3) ваганти; 4) мінезингери; 5) скальди.

ТЕМА 11. Франція та Англія в Столітній війні

1. Правління династії Валуа у Франції (роки):
  - 1) 1328–1589; б) 1154–1296; в) 1337–1498; г) 1285–1527; д) 1081–1360.

2. Ім'я французького короля, засновника династії Валуа, в правління якого Францією були програні битви при Слейсі і при Кресі (1328–1350 рр.):
  - 1) Карл V Мудрий; 2) Філіп VI Красивий; 3) Людовик XI; 4) Йоан II Добрий; 5) Людовик IX Святий; 6) Карл VI Божевільний.

3. Ім'я французького короля, який вступив на трон після припинення прямої лінії Капетингів, з його правлінням пов'язано загострення династичних суперечок з англійською короною; відомий відсутністю політичної інтуїції та сліпою прихильністю до рицарських традицій, що привело до розгрому французького флоту при Слейсі, поразці армії при Кресі, здачі Кале (1328–1350 рр.):
  - 1) Філіп VI; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп IV Красивий; 4) Людовик XI; 5) Карл VII.

4. У роки правління французького короля Йоана II Доброго відбулися такі події:
  - 1) поразка французів під Кресі; 2) поразка французів у морській битві при Слейсі; 3) виникнення у Франції двох політичних угруповань – арманьяків і бургундців; 4) захоплення Парижу арманьяками; 5) укладення мирного договору в Аррасі; 5) англійці на чолі з «Чорним Принцом» спустошили південний захід Франції; 6) укладення мирного договору в Бретиньї; 7) поразка французів під Пуатьє.

5. У роки правління французького короля Карла V Мудрого відбулися такі події:
  - 1) поразка французів під Кресі; 2) селянське повстання Жакерія; 3) виникнення у Франції двох політичних угруповань – арманьяків і бургундців; 4) укладення миру з Англією в Бретиньї; 5) укладення мирного договору в Аррасі; 5) англійці на чолі з «Чорним Принцом» спустошили південний захід Франції; 6) поразка французів під Пуатьє; 7) введення прямого податку фуаж; 8) реорганізація ар-

мії (збільшення кількості найманців у війську, посилення артилерії, створення сильного флоту).

6. Співвіднесіть дати і події Столітньої війни:

А) 1340 р.	1) битва при Слейсі біля берегів Фландрії
Б) 1360 р.	2) укладення миру між Францією та Англією в Бретиньї
В) 1415 р.	3) повстання Уота Тайлера в Англії
Г) 1358 р.	4) битва під Азенкуром
Д) 1381 р.	5) Жакерія у Франції

7. Цей уривок: «Вибрали короля зі свого середовища, котрий, як говорили, походив із Клермона в Бовезі, і поставили його першим над першими. І величали його, короля, Жак Простак. Вони спалили і повністю розгромили в провінції Бовезі, а також в околицях Корбі, Ам'єна і Мондід'є більше 60 добрих будинків і міцних замків, і якби Бог не прийшов на допомогу своєю благодаттю, ці би негідники так би розмножились, що загинули би всі благородні воїни, Свята Церква і всі заможні люди в усьому королівстві, бо таким же чином діяли названі люди в провінції Брі, і в Пуату...» взятий із:

- 1) «Хроніки» Фруасара;
- 2) «Хроніки перших чотирьох Валуа»;
- 3) «Великих французьких хронік»;
- 4) «Хронографа французьких королів».

8. Мир між Англією і Францією в Бретиньї був укладений у ... р.

- 1) 1415;
- 2) 1360;
- 3) 1276;
- 4) 1453;
- 5) 1399.

9. Ім'я родоначальника Бургундського герцогського дому, сина короля Франції Йоана Доброго, брата французького короля Карла V, мецената й колекціонера, в правління якого бургундський двір став визнаним центром європейської аристократичної культури (1363–1404 рр.):

- 1) Жан Беррійський;
- 2) Антуан Великий Бургундський;
- 3) Філіп Добрий;
- 4) Йоан Безстрашний;
- 5) Філіп Сміливий.

10. Королі, що представляють династію Валуа:

- 1) Людовик I Благочестивий, Філіп II Август, Філіп IV Красивий, Філіп V Довгий;
- 2) Йоан II Добрий, Карл V Мудрий, Карл VII, Людовик XI;
- 3) Людовик VI Товстий, Людовик VII, Людовик VIII, Людовик IX Святий;
- 4) Карл II Лисий, Карл III Товстий, Генріх I, Генріх II;
- 5) Генріх III, Генріх IV, Людовик X Сварливий;

11. Ім'я королеви Франції, причетної до серйозних політичних інтриг на завершальному етапі Столітньої війни; дружини короля Карла VI, коханої його брата (герцога Луї Орлеанського) – лідера антикоролівської аристократичної партії; прихильниці Бернара Арманьяка, що узурпував владу в країні в 1413 р.; протидіяла своєму сину – дофіну Карлу VII в його прагненні зберегти спадкоємність трону, союзниці політичного супротивника Карла – герцога Бургундського (1371–1435 рр.):

- 1) Марія Шампанська; 2) Жанна Наваррська; 3) Марія Французька;
- 4) Ізабелла Баварська; 5) Жанна д'Артуа.

12. Недворянське, зазвичай – селянське, земельне володіння в середньовічній Франції, за яке треба було сплачувати сеньйору щорічний оброк, найчастіше грошовий, а державі – талью (XII–XVIII ст.):

- 1) манор; 2) цензива; 3) манс; 4) гайда; 5) гуфа.

13. Керівником повстання Жакерія у Франції був:

- 1) Етьєн Марсель; 2) Симон Кабош; 3) Гільом Каль; 4) Карл Злий;
- 5) Жан Безстрашний.

14. Ім'я купецького прево Парижа, керівника Паризького опозиційного руху і повстання 1357–1358 рр.:

- 1) Матвій Паризький; 2) Етьєн Марсель; 3) Гільйом Каль; 4) Симон де Монфор; 5) Робер Сорбон;

15. З XII ст. – військовий радник короля і керівник королівських лицарів у середньовічній Франції, з XIV ст. до 1627 р. – головнокомандувач французькою армією:

- 1) конетабль; 2) маршал; 3) сенешаль; 4) прево; 5) легіст.

16. Ім'я англійського короля з династії Плантагенетів, який отримав перемогу над Францією на першому етапі Столітньої війни, започаткував так зване робоче законодавство, в роки якого правління структурувався парламент (1327–1377 рр.):

- 1) Генріх VII; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард II; 5) Едуард III.

17. Роки правління англійського короля Едуарда III:

- 1) 1327–1377; 2) 1399–1413; 3) 1280–1315; 4) 1440–1493; 5) 1422–1461.

18. Ім'я принца Уельського, намісника Аквітанії, старшого сина англійського короля Едуарда III, який розгромив французьку армію під Пуатьє в 1356 р. (1330–1376 рр.):

1) Генріх Йорк; 2) Джон Гонт; 3) Генріх V Ланкастер; 4) Ричард Левове Серце; 5) Едуард Чорний Принц.

19. Початок «робочого законодавства» в Англії відноситься до ... р.

1) 1220; 2) 1456; 3) 1349; 4) 1381; 5) 1289.

20. Ім'я англійського короля, останнього з династії Плантагенетів, у час правління якого розцвів фаворитизм, посилилася соціальна напруженість, що вилилася в потужний народний рух (1377–1399 рр.):

1) Едуард I; 2) Едуард III; 3) Ричард I; 4) Ричард II; 5) Генріх III.

21. Повстання під керівництвом Уота Тайлера відбулося в ... р.

1) 1381; 2) 1307; 3) 1270; 4) 1356; 5) 1450.

22. У ході Столітньої війни у 1356 р. відбулося:

1) укладення миру між Францією та Англією; 2) битва біля міста Пуатьє; 3) повстання селян у Франції (Жакерія); 4) повстання селян в Англії; 5) король Іоанн II Добрий потрапив у полон до англійців.

23. Про яку подію йдеться в цьому описі: «Французи вирішили битися пішими, але у французькому війську не було лучників і взагалі піхотинців. Важке, придатне лише для кінного бою рицарське озброєння не дозволяло швидко рухатися. Слабка дисципліна, неузгодженість дій різних підрозділів французьких військ, які почала наступ, створили хаос, який при контратаці невеликого, але добре організованого англійського загону перетворився на паніку. Французи побігли, багато з них навіть не вступили в битву. Першим покинув поле битви дофін Карл»?

1) битва під Азенкуром; 2) битва біля міста Пуатьє; 3) повстання селян у Франції (Жакерія); 4) битва під Кресі; 5) облога міста Орлеан англійськими військами.

24. Ім'я французького короля, в роки правління якого в країні почалася політична криза, активізувалися феодално-сепаратистські і народні рухи, відбулося повстання тюшенів (1380–1422 рр.):

1) Філіп II Август; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп IV Красивий; 4) Людовик XI; 5) Карл VI.

25. Великий Березневий ордонанс (Франція) був виданий у ... р.
1) 1453; 2) 1222; 3) 1429; 4) 1389; 5) 1357.
26. Час феодальної усобиці у Франції між арманьяками і бургиньйонами (роки):
1) 1360–1360; 2) 1398–1412; 3) 1408–1420; 4) 1376–1389; 5) 1435–1447.
27. Договір у Труа між Англією і Францією був підписаний в ... р.
1) 1360; 2) 1420; 3) 1302; 4) 1492; 5) 1453.
28. Облога Орлеана англійцями в ході Столітньої війни (роки):
1) 1356–1358; 2) 1422–1429; 3) 1342–1348; 4) 1444–1448; 5) 1428–1436.
29. Зняття облоги Орлеана французькими військами під керівництвом Жанни д'Арк було здійснене в ... р.
1) 1398; 2) 1408; 3) 1445; 4) 1456; 5) 1429.
30. Страта Жанни д'Арк в Руані відбулася в ... р.
1) 1428; 2) 1431; 3) 1453; 4) 1445; 5) 1451.
31. Буржська „Прагматична санкція” (Франція) була підготовлена в ... р.
1) 1438; 2) 1377; 3) 1394; 4) 1480; 5) 1343.
32. Документ, який був схвалений собором французького духовенства і за розпорядженням Карла VII отримав силу закону; проголошував верховенство собору над папою римським, єпископи й абати повинні були вибиратися на місцях без втручання папи; обмежував виплати на користь папської курії; встановлював, що французький король не підкоряється папі у справах своєї держави, а папа не має права звільняти підданих від присяги вірності йому; відомий як:
1) Буржська «Прагматична санкція»; 2) «Великий розкол»; 3) «Діяння Бога через франків»; 4) Вормсський конкордат; 5) Лжеісидорові декреталії.
33. Ім'я французького «короля з Бурже», в роки правління якого була здійснена реформа армії – на останньому етапі Столітньої війни було сформовано перше регулярне кінне військо (1422–1461 рр.):
1) Філіп II Август; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп IV Красивий; 4) Людовик XI; 5) Карл VII.

34. Виберіть факти з біографії французького короля Карла VII (1403–1461 рр.):

1) за договором у Труа (1420 р.) був позбавлений прав на французьку корону на користь англійського короля Генріха V; 2) обнародував так звану «Прагматичну санкцію», тим самим обмеживши папську владу в країні; 3) тривалий час правив як регент при душевнохворому батькові Карлі VI; 4) недруги називали його «буржським королем»; 5) ввів постійний податок талья; 6) ніколи не був коронований у Реймському соборі.

35. Відновіть хронологічний порядок подій Столітньої війни:

1) зняття облоги Орлеану; 2) договір про мир, укладений в Труа; 3) битва при Слейсі; 4) битва при Пуатьє; 5) битва при Кресі.

36. У Столітній війні основу французького війська складали:

1) лучники, набрані із вільних селян; 2) піхотинці, набрані із числа найманців; 3) рицарська кіннота на чолі із сеньйорами; 4) важкоозброєні піхотинці, набрані з містян; 5) народне ополчення.

37. Ім'я герцога Бургундського, голови політичного угруповання бургундців у Столітній війні, який організував убивство свого суперника – герцога Людовіка Орлеанського, голову угруповання арманьяків, а через 12 років сам був убитий під час переговорів з дофіном Карлом і його прихильниками (1371–1419 рр.):

1) Йоан (Жан) Безстрашний; 2) Карл Сміливий; 3) Філіп Руврський; 4) Жан Добрий; 5) Філіп Добрий.

38. Паризьке повстання 1413 р. в історії відоме як повстання:

1) жаків; 2) бургундців; 3) арманьяків; 4) кабошьєнів; 5) катарів.

39. Повстання «кабошьєнів» у Парижі відбулося в ... р.

1) 1413; 2) 1386; 3) 1436; 4) 1356; 5) 1392–1393.

40. Битва під Азенкуром відбулася в ... р.

1) 1216; 2) 1356; 3) 1347; 4) 1385; 5) 1415.

41. Укладення союзного договору між французьким королем Карлом VII і герцогом Філіпом Добрим відбулося в ... р.

1) 1360; 2) 1435; 3) 1397; 4) 1486; 5) 1328.

42. Коронація Карла VII в Реймсі відбулася в ... р.
1) 1395; 2) 1452; 3) 1429; 4) 1420; 5) 1448.
43. Процес Жанни д'Арк був переглянутий за розпорядженням папи римського Калікста III в ... р.
1) 1526; 2) 1512; 3) 1384; 4) 1431; 5) 1456.
44. Звання представників вищої аристократії у Франції та Англії – васалів короля, які мали привілей суду рівних собі; в Англії з XIV ст. це звання передавалося у спадок старшому сину і давало право бути членом палати лордів у парламенті:
1) герцоги; 2) маркізи; 3) пери; 4) барони; 5) віконті.
45. У Столітній війні основу англійського війська складали:
1) піхотинці, набрані з вільних селян; 2) піхотинці-найманці; 3) бойові колісниця, керовані баронами; 4) рицарська кіннота, очолювана королем; 5) народне ополчення.
46. Сучасниками англійського короля Едуарда III був французький король:
1) Філіп II Август; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп VI Валуа; 4) Людовик XI; 5) Карл VII.
47. У XIV ст. в Англії в палаті лордів засідали:
1) рицарі; 2) єпископи; 3) містяни; 4) абати; 5) барони; 6) королі.
48. У XIV ст. в Англії в палаті громад засідали:
1) рицарі; 2) єпископи; 3) містяни; 4) абати; 5) барони; 6) королі.
49. Ім'я найбільшого, до епохи Шекспіра, поета англійського Середньовіччя, який служив при королівському дворі, виконуючи дипломатичні доручення, автора «Кентерберійських оповідань», що першим в англійській культурі відчув вплив італійського Ренесансу (1340–1400 рр.):
1) Скотт Еріугена; 2) Джеффри Чосер; 3) Томас Мелорі; 4) Едуард Йорк; 5) Стефан Блуаський.
50. Ім'я англійського теолога, оголошеного еретиком за рішенням Констанцького собору, який виступав за місцеву Церкву, часткову секуляризацію церковного майна, засуджував продаж індульгенцій, культ святих (1320–1384 рр.):

1) Джон Вікліф; 2) Скотт Еріугена; 3) Томас Мелорі; 4) Едуард Йорк; 5) Стефан Блуаський.

51. Ім'я англійського короля, засновника династії Ланкастерів, правління якого пройшло в боротьбі з баронськими угрупованнями; при ньому були значно розширені права палати громад парламенту (1399–1413 рр.):

1) Генріх III; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард II; 5) Генріх VI.

52. Ім'я англійського короля з династії Ланкастерів, який після придушення баронської опозиції відновив Столітню війну, розгромив французів під Азенкуром, потім захопив північ Франції й уклав вигідний договір у Труа, став регентом і спадкоємцем французького престолу (1413–1422 рр.):

1) Генріх III; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард II; 5) Генріх VI.

53. Самостійні селяни в Англії, які мали спадкове володіння (їх ще називали фригольдери):

1) йомени; 2) госпіти; 3) віллани; 4) серви; 5) колони.

54. Ім'я впливового англійського богослова XIV ст., відлученого від церкви, францисканця, професора Оксфордського університету, який своїми емпіричними знаннями сприяв розвитку протестантського реформаторства (бл. 1285 – 1349/1350 рр.).

1) Джон Болл; 2) Джон Гонт; 3) Роджер Бекон; 4) Френсіс Бекон; 5) Джеффрі Чосер.

55. Ім'я героя англійських балад, легендарного борця за соціальну справедливість, захисника знедолених і скривджених:

1) Джон Болл; 2) Джон Гонт; 3) Робін Гут; 4) Френсіс Бекон; 5) Джеффрі Чосер.

56. З якими подіями з історії Англії пов'язані перелічені географічна назви та власні імена: Ессекс, Кент, Смітфілд, Джон Болл, Джек Строу, Ричард II?

1) Битва під Босвортом; 2) битва під Івшемом 1265 р.; 3) повстання 1381 р.; 4) епідемія чуми («Чорна смерть»); 5) усунення від влади останнього короля з династії Плантагенетів Ричарда II.

57. У результаті Столітньої війни:

1) Франція отримала перемогу; 2) у Франції укріпилася королівська влада; 3) Англія втратила всі володіння у Франції; 4) французи вперше усвідомили себе народом; 5) в Англії почалася міжусобна війна.

58. Поєднайте дати і події:

А) 1337 р.

Б) 1356 р.

В) 1415 р.

Г) 1431 р.

Д) 1453 р.

1) страта Жанни д'Арк

2) завершення Столітньої війни

3) битва під Пуатьє

4) початок Столітньої війни

5) битва під Азенкуром

ТЕМА 12.

Французьке королівство після Столітньої війни

1. «Цей французький король не любив битв. Худорлявий і сутулий, одягнутий у потріпаний камзол, постійно зайнятий справами, він був схожий більше на міщанина, ніж на правителя Франції. Але за непривабливою зовнішністю ховалась хитра і практична людина. “Хто не вміє ховати свої наміри, той не вміє правити”, – любив повторювати король. Ніби павук, він заманював противника у свої тенета і знищував його. Так сталося, наприклад, з герцогом Бургундським». Хто цей король?

- 1) Філіп II Август; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп IV Красивий;
- 4) Людовик XI; 5) Філіп VI Валуа.

2. Ім'я короля, родоначальника французького абсолютизму, який розправився з аристократичною опозицією, монарха нового типу, котрий здійснював політику протекціонізму (1461–1483 рр.):

- 1) Філіп II Август; 2) Людовик IX Святий; 3) Філіп IV Красивий;
- 4) Людовик XI; 5) Карл VII.

3. Процес централізації Франції загалом був завершений у період правління:

- 1) Філіпа II Августа; 2) Людовика IX Святого; 3) Філіпа IV Красивого;
- 4) Людовика XI; 5) Карла VII.

4. Аристократична антиурядова коаліція – Ліга суспільного блага – була утворена у Франції в ... рр.

- 1) 1360–1362; 2) 1464–1465; 3) 1399–1400; 4) 1409–1410; 5) 1492–1494.

5. Приєднання Бретані до французького королівського домену на основі особистої унії було здійснено в ... р.

- 1) 1414; 2) 1428; 3) 1491; 4) 1302; 5) 1360.

6. Битва при Нансі, в ході якої загинув бургундський герцог Карл Сміливий, відбулася в ... р.

- 1) 1385; 2) 1346; 3) 1466; 4) 1413; 5) 1477.

7. Ім'я герцога Бургундського з 1467 р., голови Ліги суспільного блага – коаліції принців королівської крові і знатних сеньйорів проти фран-

цузького короля Людовіка XI, який боровся за незалежність Бургундського герцогства:

- 1) Йоан (Жан) Безстрашний; 2) Карл Сміливий; 3) Філіп Луврський; 4) Жан Добрий; 5) Філіп Добрий.

8. Опозиційна аристократична коаліція, створена у Франції герцогами Бургундським і Бретонським для боротьби з королівським централізмом у 1464–1465 рр.:

- 1) Ліга суспільного блага; 2) Ломбардська ліга; 3) Придворна академія; 4) Союз герцогів; 5) Бургундська змова.

9. Ім'я засновника однієї з найстаріших аристократичних нагород – ордена Золотого руна:

- 1) Йоан II Французький; 2) Едуард III; 3) Карл Сміливий Бургундський; 4) Філіп IV Красивий; 5) Карл V Мудрий.

10. Ф'єф-рента у Франції XIV–XV ст. – це:

- 1) васальна служба, за якої сеньйор не уступав васалу землі, але відраховував частину ренти; 2) грошова рента васала сеньйору відповідно до розміру свого феода; 3) зобов'язання васала служити своєму сеньйору не менше 40 днів на рік; 4) обов'язок сеньйора допомагати своєму васалу; 5) грошова рента селян на користь феодала.

ТЕМА 13.

Англійське королівство після Столітньої війни

1. Джон Болл – це:

1) герой англійських балад, легендарний борець за соціальну справедливість, захисник знедолених і скривджених; 2) ідеолог лоллардів, народний проповідник, ідейний вождь повстання 1381 р.; 3) найбільший поет англійського Середньовіччя, що проповідував гуманне ставлення до людини, незалежно від його соціального статусу (1340–1400 рр.); 4) відомий англійський рицар, який зробив сміливий рейд вглиб Франції в роки Столітньої війни і добився перемоги у битві під Пуатьє; 5) відомий проповідник, який активно пропагував Перший хрестовий похід.

2. Боротьба за англійський престол між двома боковими лініями Плантагенетів – Ланкастерами та Йорками – відома в історії як:

1) Столітня війна; 2) повстання Уота Тайлера; 3) війна Червоної й Білої Троянд; 4) змова графа Уорика; 5) переворот Тюдорів.

3. Війна Червоної й Білої Троянд завершилась початком правління:

1) Генріха VII; 2) Генріха IV; 3) Генріха VI; 4) Ричарда III; 5) Едуарда IV.

4. Відновіть хронологічну послідовність подій, які відбулися в Англії в ході війни Червоної й Білої Троянд:

1) перемога герцога Йоркського у битві під містечком Сент-Олбанс; 2) король Ричард III загинув у битві під Босвортом; 3) проголошення королем Англії герцога Ричарда Глостера; 4) проголошення королем Англії Едуарда Йорка; 5) відновлення на королівському престолі Генріха VI.

5. Спочатку – феодал-землевласник в середньовічній Англії, надалі – збірний титул англійської феодальної аристократії:

1) рицар; 2) шериф; 3) лорд; 4) барон; 5) пер.

6. Визначте англійських королів династії Ланкастерів:

1) Едуард I, Едуард II, Едуард III; 2) Ричард I, Йоан I, Генріх III; 3) Карл IV, Філіп VI, Карл V; 4) Едуард IV, Генріх II, Ричард III; 5) Генріх IV, Генріх V, Генріх VI.

7. Час правління династії Ланкастерів в Англії (роки):
1) 1254–1455; 2) 1399–1461; 3) 1382–1485; 4) 1298–1483; 5) 1384–1475.
8. Визначте англійських королів династії Йорків:
1) Едуард I, Едуард II, Едуард III; 2) Ричард I, Іоанн I, Генріх III;
3) Едуард IV, Едуард V, Ричард III; 4) Едуард IV, Генріх II, 5) Генріх IV, Генріх V, Генріх VI.
9. Середнє й дрібне дворянство Англії в другій половині XV–XVII ст., яке зуміло пристосуватись до нових умов економічного розвитку, базованому на ринкових відносинах:
1) віллани; 2) госпіти; 3) джентрі; 4) барони; 5) лорди.
10. Основна категорія феодално-залежних селян у пізньосередньовічній Англії і на початку Нового часу, які тримали землю на підставі копії протоколу маноріальної курії (виникла в кінці XIV ст. в результаті процесу звільнення селян від особистої залежності):
1) віллани; 2) госпіти; 3) джентрі; 4) копігольдери; 5) сокмени.
11. Ім'я англійського короля, в роки правління якого закінчилася Столітня війна, а почалась громадянська, відома в історії як війна Білої та Червоної Троянд (1422–1461 рр.):
1) Генріх VII; 2) Генріх IV; 3) Генріх VI; 4) Ричард III; 5) Едуард IV.
12. Рік повстання Джека Кеда в Англії:
1) 1485; 2) 1356; 3) 1381; 4) 1415; 5) 1450.
13. Ім'я англійського короля, родоначальника Йоркської династії, який отримав повну перемогу над Ланкастерами в ході війни Червоної і Білої Троянд, стабілізував стан державних фінансів, заохочував розвиток торгівлі (1461–1483 рр.):
1) Генріх VII; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард III; 5) Едуард IV.
14. Ім'я англійського короля з Йоркської династії, який загинув в останній битві війни Червоної та Білої Троянди – при Босфорті, дискредитований історіографами династії Тюдорів (1483–1485 рр.):
1) Генріх VII; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард III; 5) Едуард IV.
15. Битва при Босворті, перемога Генріха Тюдора відбулася у ... р.
1) 1396; 2) 1415; 3) 1214; 4) 1356; 5) 1485.

16. Ім'я англійського короля з династії Тюдорів, який зайняв престол у результаті поразки Йорків у війні Червоної й Білої Троянд (1485–1509 рр.):

1) Генріх VII; 2) Генріх IV; 3) Генріх V; 4) Ричард III; 5) Едуард IV.

17. Для «нового дворянства» Англії XV ст. характерне прагнення:

1) вводити відробіткову ренту у своїх манорах; 2) жити на відсотки від своїх грошових сум, наданих у борг знаті; 3) скупати землі у «старого дворянства» і селян, які розорилися, та здавати їх у короткотермінову оренду; 4) до колонізації за морями; 5) вкладати кошти у торгівлю та ремесло.

ТЕМА 14.
Німеччина в XIV–XV ст.

1. Рік офіційного утворення північнонімецької Ганзи:
1) 1425; 2) 1189; 3) 1260; 4) 1356; 5) 1225.
2. Торговий та політичний союз північно-німецьких міст XIV–XVII ст., що монополізував торгівлю в північному єврейському регіоні.
1) цех, 2) Ганза, 3) Швабський союз, 4) Рейнський союз, 5) Балтійська ліга.
3. Штральзундський мир був укладений між:
1) Норвегією і Ганзою; 2) Швецією і Ганзою; 3) Данією і Ганзою;
4) Швецією і Данією; 5) Англією і Ганзою.
4. Швейцарський союз був започаткований у ... р.
1) 1489; 2) 1376; 3) 1135; 4) 1291; 5) 1398.
5. Орган станового представництва в територіальних державах Німеччини з XIII ст., що виник в результаті місцевої централізації:
1) рейхстаг; 2) ландтаг; 3) парламент; 4) кортеси; 5) тінг.
6. Вищі духовні та світські князі Священної Римської імперії, за якими в XIII ст. було закріплено право вибирати імператора:
1) герцоги; 2) курфюрсти; 3) бургомістри; 4) ландграфи; 5) кондотьери.
7. Визначте представників роду Люксембургів, королів та імператорів Священної Римської імперії:
1) Генріх VII, Карл IV, Сигізмунд I; 2) Фрідріх II, Філіп II, Фрідріх III; 3) Оттон IV, Людвіг III, Конрад IV; 4) Генріх IV, Генріх V, Рудольф I; 5) Альбрехт I, Фрідріх IV, Максиміліан I.
8. Ім'я короля Німеччини, імператора Священної Римської імперії, який женив сина Яна на спадкоємниці чеського престолу, чим забезпечив закріплення чеського трону за династією Люксембургів, зробив останню спробу відродити італійську політику німецьких імператорів (1308–1313 рр.):
1) Генріх VII; 2) Карл IV; 3) Сигізмунд I; 4) Рудольф I; 5) Фрідріх II.

9. Ім'я короля Німеччини, імператора Священної Римської імперії, короля Чехії з роду Люксембургів, який посилив позиції Чехії в імперії, видав «Золоту буллу», відкрив Празький університет (1346/1347–1378 рр.):

1) Генріх VII; 2) Карл IV; 3) Сигізмунд I; 4) Рудольф I; 5) Фрідріх II.

10. Перший університет в Центральній Європі (Священна Римська імперія) був заснований у ... р.

1) 1256; 2) 1386; 3) 1476; 4) 1428; 5) 1348.

11. Законодавчий акт, затверджений імператором Карлом IV Люксембургом у 1356 р. як основний конституційний акт Священної Римської імперії:

1) Золота булла; 2) Золота книга; 3) Велика хартія вольностей; 4) Великий ордонанс; 5) Вормський конкордат.

12. У 1356 р. імператор Священної Римської імперії Карл IV видав «Золоту буллу», в якій:

1) містам дозволялось об'єднуватись у союзи і боротися проти сеньйорів; 2) герцогам дозволялось карбувати монету; 3) проголошувалась колегія семи курфюрстів (виборців імператора); 4) імператора Священної Римської імперії призначав чеський король; 5) підтверджувалось право міст на самоврядування.

13. Встановіть послідовність правління династій у Німеччині:

1) Люксембурзька; 2) Саксонська; 3) Франконська; 4) Штауфенів; 5) Габсбургів.

14. Сучасники Карла IV Люксембурга:

1) Йоан Добрий, Карл V Французький, Едуард III; 2) Філіп IV Красивий, Боніфачій VIII, Жак Моле; 3) Едуард I, Ричард I, Франсуа Війон; 4) Людовик IX, Петрарка, Джеффри Чосер; 5) Джон Вікліф, Сиджізмондо Малатеста, Джек Кед.

ТЕМА 15.

Держави Піренейського півострова в XI–XV ст.

1. Піренейський півострів був завойований арабами в ... рр.
1) 650–655; 2) 629–639; 3) 732–740; 4) 962–987; 5) 711–714.
2. Початок Реконксти в Іспанії (рік):
1) 870; 2) 755; 3) 687; 4) 718; 5) 843.
3. Королівство, яке виникло на півночі Піренейського півострова після 718 р. і започаткувало Реконксту.
1) Кастилія, Арагон; 3) Астурія; 4) Каталонія; 5) Іспанська марка.
4. Історичний процес відвоювання і колонізації народами Піренейського півострова територій, захоплених арабами і берберами (VIII–XV ст.):
1) Хрестові походи; 2) християнізація; 3) Реконкіста; 4) деісламізація; 5) централізація.
5. Відвоювання іспанцями Толедо в арабів відбулося в ... р.
1) 1085; 2) 1234; 3) 1492; 4) 1195; 5) 1312.
6. Кінні воїни раннього періоду Реконксти, які придбали за свої кошти бойового коня й зброю:
1) ландскнехти; 2) ідальго; 3) кабальєрос; 4) гранди; 5) інфанти.
7. Загальна назва рицарів в Іспанії з XII ст.:
1) ландскнехти; 2) ідальго; 3) кабальєрос; 4) гранди; 5) інфанти.
8. Виникнення кортесів у Леоно-Кастільському королівстві відноситься до ... р.
1) 1217; 2) 1188; 3) 1302; 4) 1285; 5) 1336.
9. Органи станового представництва в середньовічній Іспанії (Кастилії, Арагоні) і Португалії (з 1188 р.):
1) кортеси; 2) Генеральні штати; 3) парламент; 4) ландтаг; 5) тінг.
10. Битва при Лас Навас де Толоса в ході Реконксти відбулася в ... р.
1) 1492; 2) 1212; 3) 1324; 4) 1118; 5) 1285.

11. Вкажіть духовно-рицарський орден, який виник в Іспанії в ході Реконкісти.

- 1) Тевтонський орден; 2) орден тамплієрів; 3) орден Сант-Яго де Компостелла; 4) орден госпітальєрів; 5) орден францисканців; 6) орден мечоносців; 7) орден домініканців; 8) орден капуцинів.

12. Утворення Португальського королівства відноситься до ... р.

- 1) 1139; 2) 1054; 3) 1270; 4) 987; 5) 1479.

13. Об'єднання Кастилії та Арагона в єдине Іспанське королівство відбулося у:

- 1) 1215 р.; 2) 1479 р.; 3) 1236 р.; 4) 1492 р.

14. Відновіть послідовність подій у ході Реконкісти:

- 1) падіння Гранадського емірату; 2) відвоювання іспанцями Толедо в арабів; 3) розгром мавританських військ об'єднаними силами християнських державу битві під Лас Навас де Толоса; 4) об'єднання Кастилії та Арагону в єдине Іспанське королівство; 5) утворення Португальського королівства.

15. Падіння Гранадського емірату відбулося в ... р.

- 1) 1492; 2) 1188; 3) 1225; 4) 1479; 5) 1387.

16. Ім'я духівника королеви Ізабелли Кастильської, глави іспанської інквізиції, який упорядкував діяльність інквізиційного суду, ввів в постійну практику аутодафе (бл. 1420–1498 рр.):

- 1) Торквемада; 2) Бонавентура; 3) Родрігес Борджа; 4) Домінік де Гусман; 5) Суарес.

17. Ім'я королеви Кастилії, династичний шлюб якої зі спадкоємцем Арагону, принцом Фердинандом, привів (після смерті короля Арагону Хуана II і короля Кастилії Генріха IV) до виникнення Іспанського королівства (1451–1504 рр.):

- 1) Бланка Кастильська; 2) Ізабелла Кастильська; 3) Хуана Мануель Кастильська; 4) Беренгарія Велика; 5) Уррака I Леоно-Кастильська.

18. Роки правління Фердинанда Арагонського:

- 1) 1349–1372; 2) 1398–1426; 3) 1218–1234; 4) 1479–1516; 5) 1464–1501.

ТЕМА 16. Італія в XIV–XIV ст.

1. Ім'я ватажка найбільшого в історії середньовічної Італії селянсько-плебейського повстання (1304–1307 рр.), який очолив секту апостоликів після смерті її засновника в 1300 р.:

1) Крістофоро Ландіно; 2) Сегареллі; 3) Карло Кривеллі; 4) Мікеле Ландо; 5) Дольчіно.

2. Ім'я дожа Генуї, який діяв в умовах щорічних політичних переворотів, втрати низки колоній, урядових банкрутств, розпаду державного військового флоту; за умовами укладеного ним договору Генуя увійшла до складу Франції (1384–1396 рр. з перервами):

1) Антоніотто Адорно; 2) Джорджіо Адорно; 3) Джованні де Валенте; 4) Томмазо Кампофрегосо; 5) Рафаель Адорно.

3. Місце битви між венеціанцями і генуезцями 21 червня 1380 р., яка закінчилась знищенням генуезького флоту і встановленням гегемонії Венеції:

1) Леньяно; 2) Кьоджа; 3) Барі; 4) Неаполь; 5) Равенна.

4. Форма політичного ладу низки міст-держав у Північній і Середній Італії другої половини XIII – середини XVI ст., яка характеризується зосередженням усієї повноти цивільної і військової влади в руках одного особового правителя:

1) сеньйорія; 2) сінйорія; 3) абсолютна монархія; 4) олігархічна республіка; 5) станова монархія.

5. Титул глави Венеціанської у 697–1797 рр. і Генуезької у 1339–1797 рр. республік, який обирався довічно із середовища патриціату:

1) президент; 2) сінйор; 3) дож; 4) подеста; 5) кондотьєр.

6. Сінйорія Медичі виникла у Флоренції у ... рр.

1) 1372–1498; 2) 1290–1479; 3) 1416–1488; 4) 1434–1494; 5) 1342–1484.

7. Сінйорія Лоренцо Медичі Прекрасного у Флоренції в ... рр.

1) 1374–1396; 2) 1415–1445; 3) 1428–1446; 4) 1469–1492; 5) 1488–1515.

8. Про кого йде мова в цьому уривку: «Володіючи значним багатством, боровся за владу в місті з іншими банкірськими родами і не жалів коштів на створення про себе образу народного захисника. В 1433 р. політичні противники вигнали його з міста, але через рік він з тріумфом повернувся в рідне місто, де народні збори вручили йому фактичну необмежену владу, хоча формально він та його найближчі спадкоємці не займали ніяких офіційних посад».

- 1) Гвідо д'Ареццо; 2) Козімо Медичі Старший; 3) Лука Пачолі;
- 4) Франческо ді Марко Датіні; 5) Лодовіко Ариосто.

9. Час правління Анжуйської династії в Південній Італії і Сицилії (роки):

- 1) 1318–1494; 2) 1302–1486; 3) 1412–1496; 4) 1187–1396; 5) 1268–1442.

10. Правильними є твердження, що боротьба між гвельфами і гібеллінами привела до:

- 1) знищення прихильників гвельфів; 2) ускладнення політичної ситуації в Італії; 3) згуртування суспільства і утворенню єдиного Італійського королівства; 4) консервації політичної роздрібненості Італії; 5) знищення прихильників гібеллінів.

11. «Сицилійська вечеря», приєднання Сицилії до Арагону і створення Неаполітанського королівства відносяться до ... р.

- 1) 1437; 2) 1360; 3) 1316; 4) 1494; 5) 1282.

12. Хронологічні рамки правління Арагонської династії в Південній Італії (роки):

- 1) 1366–1438; 2) 1442–1501; 3) 1286–1420; 4) 1274–1401; 5) 1424–1494.

13. Ім'я одного з найяскравіших ділових людей епохи раннього капіталізму в Італії, комерсанта, банкіра і промисловця, що застосовував як нові методи господарювання децентралізацію і спеціалізацію своїх підприємств, власника банку, який першим в Європі користувався розвинутою системою «подвійної бухгалтерії» і одним із перших системою «чеків» (1335–1410 рр.):

- 1) Гвідо д'Ареццо; 2) Козімо Медичі Старший; 3) Лука Пачолі;
- 4) Франческо ді Марко Датіні; 5) Лодовіко Ариосто.

14. Внаслідок повстання «чомпі» у Флоренції:

- 1) цех чомпі був закритий; 2) владу в містах захопили багаті сім'ї;
- 3) цех чомпі очолив цехи ремісників; 4) посилилась влада сіньйорії міста; 5) в місті встановилась диктатура роду Сфорца.

15. Про яку подію йдеться в цьому уривку: «Повстання почалося в назначений день за сигналом дзвону: озброєні загони підійшли до палацу Сіньйорії, де до них приєднався великий натовп людей. Почали підпалювати будинки грандів, палац цеху Лана. 21 липня повсталі захопили палац подеста і вибрали представників “худого народу”, які вручили петицію членам Сіньйорії. У той же день учасники повстання вступили у палац Сіньйорії, вимагаючи зміни уряду».

- 1) повстання «чомпі» у Флоренції 1378 р.; 2) велике антиподаткове повстання у Феррарі в 1385 р.; 3) повстання гвельфів проти грандів-гібеллінів у Флоренції в 1282 р.; 4) повстання в Римі в 1347 р. і проголошення республіки; 5) повстання в Палермо в 1282 р. проти французів.

16. Повстання у Флоренції, вигнання Медичі і відновлення республіки відбулося в ... р.

- 1) 1494; 2) 1394; 3) 1378; 4) 1456; 5) 1468.

17. Для мануфактури було нехарактерно:

- 1) підприємці завжди мали достатньо коштів для організації ранньокапіталістичного мануфактурного виробництва; 2) об'єднання праці окремих робітників в одній майстерні; 3) почала формуватися нова соціальна верства – найманих робітників; 4) поділ праці в середині майстерні; 5) перевага машинної праці при збереженні ручної праці.

18. Ім'я герцога Мілану з роду Сфорца, правління якого характеризується бюрократизацією управління, посиленням абсолютистських тенденцій, меценатством (зокрема, запрошений на службу Леонардо да Вінчі), початком італійських воєн (1479–1509 рр.):

- 1) Джан-Галеаццо; 2) Лодовіко; 3) Франческо; 4) Галеаццо-Марія; 5) Массіміліано.

19. Ім'я канцлера Флоренції, гуманіста, історіографа республіки, основне місце в творчості якого займали біографії античних письменників і флорентійських поетів, роботи зі стародавньої та флорентійської історії (1374 – 1444 рр.):

- 1) Колюччо Салютаті; 2) Леонардо Бруні; 3) Поджо Браччоліні; 4) Петро Паоло Верджеріо; 5) Джованні Домінічі.

20. Ім'я великого італійського поета і мислителя, активного учасника політичного життя Флоренції; літературну славу його принесла книжка віршів і прози «Нове життя», а вершиною творчості стала «Божественна комедія» (1265–1321 рр.):

- 1) Колюччо Салютаті; 2) Леонардо Бруні; 3) Поджо Браччоліні; 4) Аліг'єрі Данте; 5) Джованні Домінічі.

21. Керівники військових загонів, які знаходилися на службі у містах-комунах і правителів (складалися переважно з іноземців):

- 1) подеста; 2) кондотьєри; 3) ландскнехти; 4) тирани; 5) дожі.

22. Історичний тип культури, перехідної від середньовічної культури – до новоевропейської (в Італії: XIV–XVI ст.; в інших країнах Західної і Центральної Європи: XV–XVI ст.), що характеризується гуманістичним світоглядом, світським характером, цілеспрямованим зверненням до античної культурної спадщини, запереченням аскетизму:

- 1) готична; 2) романська; 3) Оттоніський ренесанс; 4) Ренесанс; 5) Каролінзький ренесанс;

23. Форма вірша з 14 рядків певної послідовності, яка виникла в Італії XIII ст. і стала особливо популярною в культурі Відродження і Бароко:

- 1) фабліо; 2) шванк; 3) мораліте; 4) сонет; 5) канцона.

24. Італійці донині говорять, що італійську літературу започаткували «три флорентійські світочі», маючи на увазі:

- 1) Леон Баттіста Альберті; 2) Франческо Петрарка; 3) Поджо Браччоліні; 4) Данте Аліг'єрі; 5) Джованні Боккаччо; 6) Піко делла Мірандола.

25. Ім'я великого італійського художника Проторенесансу, реформатора живопису, архітектора, скульптора, який працював у багатьох містах Італії; основною його роботою (із найкраще збережених) є фрески капелли дель Арена в Падуї, в яких йому вдалось наповнити релігійні сюжети новим змістом, передати гаму переживань і почуттів людини (1266/1267–1337 рр.):

- 1) Бондоне ді Джотто; 2) Піко делла Мірандола; 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Лоренцо Валла.

26. Ім'я італійського богослова, дипломата, гуманіста, філолога, автора трактату «Про гідність і перевагу людини», в якому розкрито гуманістичне осмислення проблеми людини, відкидається аскетичне трактування людської суті (1396–1459 рр.):

- 1) Леон Баттіста Альберті; 2) Піко делла Мірандола; 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Лоренцо Валла.

27. Ім'я італійського письменника, представника гуманістичної літератури Відродження, автора «Декамерона» – збірника зі 100 новел, в яких виклав сміливу світську концепцію людини (1313–1375 рр.):

- 1) Леон Баттіста Альберті; 2) Піко делла Мірандола; 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Джованні Боккаччо.

28. «Декамерон» був написаний у .. р.

- 1) 1435; 2) 1351; 3) 1285; 4) 1395; 5) 1402.

29. Новаторська книга Джованні Боккаччо, що поклала початок жанру ренесансної реалістичної новели, в якій у художній формі було виражено основні ідеї гуманізму:

- 1) «Божественна комедія»; 2) «Декамерон»; 3) «Пісня пісень»; 4) «Про гідність і перевагу людини»; 5) «Історія моїх бід».

30. Ім'я італійського скульптура, представника Раннього Відродження, який першим розробив проблему стійкої постановки фігури, передав цілісність тіла, його масу; відродив зображення наготи у статуарній пластичності, започаткував скульптурний портрет, відлив перший бронзовий пам'ятник (бл. 1386–1466 рр.):

- 1) Леон Баттіста Альберті; 2) Піко делла Мірандола; 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Донателло.

31. Ім'я італійського гуманіста, письменника, архітектора, у вченні якого найповніше окреслено ідеал гармонійної особистості; на його думку, людина здатна розкрити природні здібності і стати повноцінним творцем своєї долі; автора відомого твору з теорії мистецтва «Десять книг про зодчество»:

- 1) Леон Баттіста Альберті; 2) Піко делла Мірандола; 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Лоренцо Валла.

32. Ім'я італійського художника раннього Відродження, ченця-домініканця, його роботи близькі за манерою до пізньоготичної мініатюри з її

слабким розвитком просторових відносин, відрізняються глибоким релігійним почуттям, але позбавлені середньовічного аскетизму (бл. 1400–1455 pp.):

- 1) Анжеліко (фра Джованні да Фьєзоле); 2) Піко делла Мірандола;
- 3) Поджо Браччоліні; 4) Джаноццо Манетті; 5) Лоренцо Валла.

33. Ім'я видатного італійського математика, який удосконалив і систематизував заново відкриті в епоху Ренесансу античні математичні знання, передав їх (серед інших) Леонарду да Вінчі, виклав основи прикладної та теоретичної математики, автор твору «Про божественну пропорцію», першої книги присвяченої «секретам та мистецтву подвійної бухгалтерії» – «Сума арифметики» (бл. 1445–1509 pp.):

- 1) Веспасіано да Бістіччі; 2) Лука Пачолі; 3) Паоло Уччело; 4) Бернабо Вісконті; 5) Джованні Мороні.

34. Співвіднести діячів раннього італійського Відродження та галузь їхньої діяльності:

А) живопис	1) Бокаччо
Б) література	2) Донателло
В) скульптура	3) Петрарка
	4) Мазаччо
	5) Джотто

35. Ім'я правителя (з 1444 р.), потім – герцога (з 1474 р.) Урбіно, видатного кондотьєра, вченого, колекціонера рукописів і покровителя мистецтв, котрий створив один з провідних ренесансних дворів Італії другої половини XV ст. (1422–1482 pp.):

- 1) Альберто д' Есте; 2) Франческо Сфорца; 3) Федеріго Монтефельтро; 4) Франческо Содеріні; 5) Філіппо Вісконті.

36. Ім'я домініканця, який очолив радикальний народний рух у Флоренції проти сеньйорії Медичі, став диктатором Флоренції у 1494–1498 pp., закликав до проведення церковної реформи і повернення до апостольського ідеалу:

- 1) Джіроломо Савонарола; 2) Лоренцо Медичі; 3) Піко делла Мірандола; 4) П'єро ді Лоренцо Медичі; 5) Франческо Валорі.

37. Ім'я знаменитого італійського кондотьєра, державного діяча, сеньйора Ріміні з 1432 р., одного з найсильніших правителів в Італії XV ст., мецената (1417–1468 pp.):

1) Джісмондо ді Пандольфо Малатеста; 2) Леон Баттіста Альберті;
3) Брачо да Монтане; 4) Нікколо Піччініно; 5) Еразмо ді Нарні Гаттамелата.

38. Ім'я відомого кондотьєра на службі Венеціанської республіки, пам'ятник якому, роботи Верроккьо, прикрашає одну з центральних площ Венеції:

1) Франческо Сфорца; 2) Доменико Венеціано; 3) П'єтро Кавалліні;
4) Федеріго да Монтефельтро; 5) Еразмо ді Нарні Гаттамелата.

39. Династія, що правила в Мантуї від 1328 до 1589 року:

1) Фарнезе; 2) Малатеста; 3) Пацці; 4) Сфорца; 5) Гонзага.

40. Рік початку Італійських воєн:

1) 1466; 2) 1455; 3) 1315; 4) 1494; 5) 1376.

ТЕМА 17. Угорське королівство

1. Перша королівська династія Угорщини:
  - 1) Анжуйська; 2) Люксембурги; 3) Арпади; 4) Ягелони; 5) Габсбурги.

2. Угорське королівство було проголошено в:
  - 1) 955 р.; 2) 1000 р.; 3) 1301 р. 4) 896 р. 5) 974 р.

3. Ім'я засновника угорської держави:
  - 1) Арпад; 2) Іштван I; 3) Андраш II; 4) Бела II; 5) Ласло I.

4. Основні положення «Золотої булли» 1222 р. угорського короля Ант-раша II:
  - 1) надання широких прав селянам-госпітам; 2) заборона наданням королем комітатів приватним особам; 3) право магнатів на опір королю у випадку невиконання ним обіцянок; 4) надання широкого самоврядування містам; 5) заборона затримувати сервієнтів без судового рішення; 6) винагородам сервієнтам за військову службу королю; 7) звільнення сервієнтів від податків і повинностей.

5. Поразка об'єднаних військ західноєвропейських рицарів під командуванням угорського короля Жигмонда Люксембурзького в битві з турками під Нікополем:
  - 1) 1372 р.; 2) 1396 р. 3) 1400 р.; 4) 1437 р.; 5) 1444 р.

6. Ім'я угорського магната, правителя королівства при малолітньому королеві Ласло V, якому вдалось перемогти турків під Белградом у 1456 р. і тим самим зупинити їх на кордоні Угорського королівства:
  - 1) Альбрехт Габсбург; 2) Янош Хуняді; 3) Матяш Хуняді (Корвін); 4) Уласло II Ягелон; 5) Янош Корвін.

7. Ім'я угорського короля, який зайняв трон завдяки підтримці озброєних дворян, що зібрались на Ракошському полі недалеко Буди, щоб вибрати короля; при ньому посилилось централізоване управління, була сформована наймана армія; своєю мету він бачив у створенні Дунайської монархії (1458–1490):
  - 1) Альбрехт Габсбург; 2) Янош Хуняді; 3) Матяш Хуняді (Корвін); 4) Уласло II Ягелон; 5) Янош Корвін.

ТЕМА 18. Середньовічна культура XI-XV ст.

1. Вкажіть висловлювання, які характеризують середньовічну культуру:
  - 1) оспівування природи, захоплення її красою; 2) служіння Богу та військові подвиги – мета життя та вище щастя для людини; 3) реалістичне зображення людей (портрети); 4) твердження, що людина грішна за своєю суттю і повинна відмовитись від радостей життя; 5) засудження античної, нехристиянської культури; 6) більша увага до живої людини та її справ; 6) зображення людини зі слабим тілом та некрасивим лицем; 7) інтерес до античної культури.

2. Імена відомих вагантів:
  - 1) Роберт Реймський, Готфрід Бульонський, Раймунд Тулузький; 2) Бертран де Борн, Бернарт де Вентадорн, Кретьєн де Труа; 3) Прімас Орлеанський, Архипіт Кельнський, Вальтер Шатільонський; 4) Роберт Нейстрійський, Раймунд Ажилський, Робер де Кларі; 5) Гунтер Періський, Дофін Овернський, Гільом Адемар; 6) Джованні Белліні, Антонелло да Мессіна, П'єро делла Франческа.

3. Ім'я знаменитого вченого, який пропонував раціональним шляхом пізнати Божий замисел («Розуміти, щоби вірити»), автора праць «Так і ні», «Пізнай самого себе», «Діалектика», автобіографічної повісті «Історія моїх бід» (1079–1142 pp.):
  - 1) П'єр Абеляр; 2) Фома Аквінський; 3) Бернард Клервоський; 4) Роджер Бекон; 5) Гільберт Ножанський.

4. Ім'я французького філософа, автора численних богословських і дидактичних трактатів; найвідомішим його твором є «Дидискалікон, або Сім книг повчального навчання», в якому показано, що і в якій послідовності треба читати, щоб досягнути мистецтво й науку (1096/1097–1141 pp.):
  - 1) П'єр Абеляр; 2) Фома Аквінський; 3) Гуго Сен-Вікторський; 4) Роджер Бекон; 5) Гільберт Ножанський.

5. Ім'я бенедиктинського ченця, італійського музичного теоретика першої половини XI ст., який реформував нотний лист, що став з тих пір основою сучасної лінійної нотації, винахідника сольмізації – прийому навчання співу мелодій по нотах з назвою звуків, для чого ним були

використані перші склади латинських віршів гімну святому Йоану (бл. 995 – бл. 1050 pp.):

1) Гвідо д'Ареццо; 2) Бертольдо Орсині; 3) Андріян Орканья; 4) Родольфо Перуцці; 5) Маттео Пальмьєрі.

6. Риси, які характерні для романського стилю в архітектурі:

1) гладкі масивні стіни – центри опори; 2) направленість у висоту до неба; 3) велика кількість вікон і вітражів; 4) широкі наскрізні галереї; 5) напівциркульні арки у вікнах, порталах.

7. Архітектурні пам'ятники XI–XIII ст., виконані у романському стилі:

1) Лаахське абатство; 2) собор у Реймсі; 3) собор у Кентербері; 4) собор у Пуатьє; 5) собор у Страсбурзі.

8. Риси, характерні для готичного стилю в архітектурі:

1) товсті могутні стіни; 2) напівциркульні арки; 3) направленість будівлі уверх; 4) вузькі віконні і дверні отвори; 5) багатство скульптурного декору по фасаду.

9. Архітектурні пам'ятники XII–XIV ст., виконані у готичному стилі:

1) Лаахське абатство; 2) собор у Реймсі; 3) собор у Кельні; 4) собор у Клюні; 5) собор Сен-Лазар в Отені.

10. Витягнута, прямокутна в плані будівля, розділена в середині колонами чи стовпами на кілька подовгуватих частин – нефів, яка стала в Середні віки одним із головних типів християнських храмів:

1) базиліка; 2) ротонда; 3) капелла; 4) донжон; 5) ратуша.

11. Орнаментальне або сюжетне зображення з кольорового скла, яке розміщувалось переважно у вікнах, широко використовувалось у храмах:

1) фреска; 2) вітраж; 3) мозаїка; 4) мініатюра; 5) заставка.

12. Скошене потовщення основи фортечних стін і стінних веж:

1) абсида; 2) портал; 3) аркада; 4) трансепт; 5) фронтон; 6) контрфорс.

13. Поперечний неф (нефи) в романському або готичному (хрестоподібному) храмі:

1) абсида; 2) портал; 3) аркада; 4) трансепт; 5) фронтон.

14. Вітраж у мистецтві західноєвропейського Середньовіччя – це:
1) композиція з кольорового скла, скріпленого свинцевими перемичками; 2) техніка живопису по вогкій штукатурці; 3) олійна техніка живопису; 4) іконописна техніка живопису; 5) особлива побудова композиції у живописі.
15. Країна, яка найменше сприйняла готичний стиль:
1) Англія; 2) Франція; 3) Італія; 4) Німеччина.
16. Час будівництва однієї з перших готичних церков в Європі – в абатстві Сен-Дені (роки):
1) 1325–1341; 2) 1204–1227; 3) 1075–1104; 4) 1129–1144; 5) 1240–1265.
17. Зміст вислову «філософський камінь».
1) речовина, з допомогою якої, на думку середньовічних учених, будь-який метал можна перетворити на золото; 2) назва основної праці Фоми Аквінського; 3) ересь, яка поширювалась в університетських містах у Середньовіччі; 4) богословський трактат П'єра Абеляра; 5) ересь, поширена в Північній Італії на початку XIV ст.
18. Середньовічна філософська думка:
1) повністю відкинула античну філософію; 2) продовжила традиції античних філософів; 3) використала ідеї окремих філософів, переробивши їх відповідно до власних потреб; 4) використала мотиви античної міфології; 5) не знала античної філософії.
19. Завдання середньовічної філософії, з погляду схоластів, полягало в тому, щоб:
1) дослідити соціальну реальність; 2) дослідити природу; 3) знайти раціональні докази віри; 4) сформулювати теорію пізнання; 5) обґрунтувати науковий метод.
21. У схоластиці проголошувалися відмінності між:
1) вірою і розумом; 2) почуттями і думками; 3) усвідомленим і несвідомленим; 4) розумом та інтуїцією.
22. Фома Аквінський дотримувався концепції:
1) про несумісність віри і розуму; 2) про перевагу знання над вірою; 3) про гармонію віри і розуму; 4) про перевагу віри над знанням.

23. У своїх судженнях про Бога Фома Аквінський:
- 1) безальтернативно захищав ідею особистого Бога;
  - 2) признавав Бога повністю трансцендентним, непізнаваним;
  - 3) вважав, що пізнання Бога опосередковано його впливом у природі;
  - 4) вважав, що Бог – це і є природа;
  - 5) вважав, що Бог – це першодвигун.
24. Цьому середньовічному мислителю належить п'ять найповніших способів доказування існування Бога:
- 1) Августин Блаженний;
  - 2) Фома Аквінський;
  - 3) Ансельм Кентерберійський;
  - 4) Альберт Великий;
  - 5) Тертуліан.
25. Античним авторитетом схоластики як філософського напрямку середніх віків став:
- 1) Сократ;
  - 2) Платон;
  - 3) Аристотель;
  - 4) Сенека;
  - 5) Цицерон.
26. Світоглядний принцип середньовічної філософії, згідно з яким Бог створив світ з нічого – це:
- 1) креаціонізм;
  - 2) реляціонізм;
  - 3) провіденціалізм;
  - 4) есхатологія;
  - 5) раціоналізм.
27. Богословське тлумачення історичного процесу як Божого замислу чи провидіння – це:
- 1) креаціонізм;
  - 2) реляціонізм;
  - 3) провіденціалізм;
  - 4) есхатологія;
  - 5) раціоналізм.
28. Винаходи, зроблені в добу Середньовіччя:
- 1) порох;
  - 2) аркебузи;
  - 3) папір;
  - 4) мило;
  - 5) компас;
  - 6) акведуки;
  - 7) донжони;
  - 8) пергамент;
  - 9) домкрат;
  - 10) шахи;
  - 11) шовкові вироби;
  - 12) водяний млин;
  - 13) фаянсові вироби.
29. Майстерня з переписування рукописів, переважно в монастирях:
- 1) манс;
  - 2) скрипторій;
  - 3) манор;
  - 4) клуатр;
  - 5) клепсидра.
30. Спеціальна історична дисципліна – наука, яка вивчає середньовічну рукописну книгу загалом:
- 1) кодикологія;
  - 2) дипломатика;
  - 3) сфрагістика;
  - 4) геральдика;
  - 5) генеалогія.
31. Всі книги, видані в Європі від часу винайдення книгодрукування до 1500 р. включно – це:
- 1) манускрипти;
  - 2) інкунабули;
  - 3) ініціали;
  - 5) кодекси.

32. Германський героїчний епос, що виник біля 1200 р., який відобразив історичні перекази про знищення гунами варварської держави бургундів у 436 р.

- 1) «Пісня про Роланда»; 2) «Пісня про Нібелунгів»; 3) «Беовульф»; 4) «Пісня про Сіда»; 5) «Гетика».

33. Зігфрид, Гунтер, Етцель, Крїмгільда є героями:

- 1) «Пісні про Роланда»; 2) «Пісні про Нібелунгів»; 3) епосу «Беовульф»; 4) «Пісні про Сіда»; 5) «Роману про Лиса».

34. Скальди – це:

- 1) північнофранцузькі поети-співці XII–XIII ст.; 2) південнофранцузькі поети кінця XI–XIII ст.; 3) німецькі ліричні поети-співці XII–XIII ст.; 4) придворні поети і музиканти у Франції та Англії XII–XIII ст.; 5) давньоскандинавські поети-співці в дружинах конунгів.

35. Найзнаменитішого ісландського скальда X ст. звали:

- 1) Радульф; 2) Магнус Ерлікссон; 3) Фулрад; 4) Салланд; 5) Егіль Скаллагрїмссон.

36. Співвіднесіть літературні твори та імена авторів:

А) поет Тома	1) «Ерек і Еніда»
Б) Кретьєн де Труа	2) «Божественна комедія»
В) Гільйом де Лорріс	3) «Парціфаль»
Г) Вольфрам фон Ешенбах	4) «Декамерон»
Д) Данте Аліг'єрі	5) «Роман про Троянду»
Е) Джованні Боккаччо	6) «Роман про Трістана та Ізольду»

37. Ім'я представника культурного центру XII ст. – Шартрської школи, який культивував античне знання та платонівсько-натуралістичні погляди, голови єпископської школи в Парижі, який, зокрема, вважав, що граматична неосвіченість веде до філософської неписьменності (бл. 1080 – бл. 1154 рр.):

- 1) Гільом Коншський; 2) Ансельм Ланський; 3) Роджер Бекон; 4) Альберт Великий; 5) Вальтер Орлеанський.

38. Ім'я ученого, богослова, шартрського єпископа, близького друга і радника королів, римських пап, архієпископів, автора першого західноєвропейського трактату про правління, що «вийшов за межі стоїчних і патріотичних схем» – «Полікратікус» (1159 р., присвячений Фомі Беке-

ту); він вперше застосував схоластичний метод щодо дослідження світських політичних інститутів (його звали також: ... Паризький, ... Беневентський, ... Кентерберійський (бл. 1110–1180 рр.):

- 1) Марсиль Падуанський; 2) Альберт Великий; 3) Бернар Шартрський; 4) Іоанн Солсберійський; 5) Уільям Оккам.

39. Ім'я мінезингера, автора німецької обробки бретонського переказу про Грааль – куртуазної поеми «Перцифаль» (бл. 1170–1220 рр.):

- 1) Бертран де Борн, 2) Бернарт де Вентадорн, 3) Кретьєн де Труа; 4) Вольфрам фон Ешенбах; 5) Роберт Нейстрійський.

40. Ім'я французького поета, майстра рицарського епосу, творця куртуазного роману «артурівського циклу», який переробив кельтські оповіді, автора творів: «Повість про Грааль», «Ланцелот, або Лицар воза», «Івен, або Лицар лева» (бл. 1130 – бл. 1191 рр.):

- 1) Бертран де Борн, 2) Бернарт де Вентадорн, 3) Кретьєн де Труа; 4) Вольфрам фон Ешенбах; 5) Роберт Нейстрійський.

41. Латиномовні середньовічні поети з числа студентів і кліриків, які прославляли у своїх творах земні радості; з їхніх застольних пісень виник студентський гімн «Gaudeamus igitur»:

- 1) трубадури; 2) трувери; 3) менестрелі; 4) мінезингери; 5) ваганти.

42. Латиномовні поети-школяри (студенти), творці вільнодумної, анти-аскетичної поезії, часто – сатиричної спрямованості, розквіт якої пов'язаний з початковим етапом еволюції університетів в Європі і припадає на XII–XIII ст. (від лат. – мандрівні):

- 1) трубадури; 2) трувери; 3) ваганти; 4) мінезингери; 5) жонглери.

43. Середньовічні придворні поети й музиканти, що перебували на службі (XII–XIII ст.):

- 1) трубадури; 2) трувери; 3) ваганти; 4) мінезингери; 5) жонглери.

44. Жанр французької міської літератури XII–XIV ст., коротка комічна повість у віршах повчального характеру:

- 1) фаблію; 2) епос; 3) сонет; 4) шванк; 5) сага.

45. Жанр німецької міської літератури Середньовіччя – коротке гумористичне оповідання у віршах, часто сатиричного та повчального характеру:

- 1) фаблію; 2) епос; 3) сонет; 4) шванк; 5) сага.

46. Середньовічна релігійна (доктринальна) філософія, що застосовувала метод раціоналістичного доказу буття Бога, стверджувала можливість примирення розуму і віри; також – філософія і теологія, що викладалася в середньовічних школах:

1) риторика; 2) діалектика; 3) схоластика; 4) томізм; 5) раціоналізм.

47. Співвіднесіть поняття, які характеризують особливості західноєвропейської культури класичного Середньовіччя, з поясненнями цих понять:

А) канонічність	1) наявність культури аристократії, культури духовенства, рицарської, міської, народної
Б) традиціоналізм	2) звернення у минуле, домінування авторитету давнини, негативне ставлення до всього нового
В) символізм	3) енциклопедичність знань діячів культури пов'язана з тим, що у цей період окремі жанри культури та мистецтва ще не виділились і не оформились
Г) універсалізм	4) слабкість раціональної основи в середньовічній культурі
Д) корпоративність	5) переконаність у тому, що всі видимі речі володіють здатністю відтворювати речі невидимі
Е) містичне зафарбування	6) опора різних складових культури епохи на Біблію, постулати церкви та її ідеологію

48. Течія в межах середньовічної схоластики, яка набула значного розвитку в XII–XIII ст., виражала екзальтоване переконання в можливостях безпосереднього контакту з Богом-Спасителем:

1) раціоналізм; 2) номіналізм; 3) містика; 4) томізм; 5) емпіризм.

49. Найосвіченішими людьми в Середні віки були:

1) королі; 2) рицарі; 3) ченці; 4) титулована знать; 5) бюргери.

50. Невірним є твердження, що:

1) алхімія – наука про природні явища, яка виникла в Середні віки;
2) алхімія – явище суперечливе, благовірне та єретичне; 3) в алхімії

проявились основні риси і особливості середньовічного мислення; 4) алхімія – частини середньовічної культури; 5) в алхімії відобразився спосіб мислення, світогляду, надій середньовічної людини і суспільства.

51. Найстаріший тип європейського багатогалузевого вищого навчального закладу, який виник в середині XII–XIII ст. як продукт середньовічної міської цивілізації, не мав прототипу в античності; спочатку – будь-яке співтовариство, що мало узаконений статус, надалі – вільна автономна асоціація (корпорація) людей «розумової праці»:

1) цех; 2) кафедральна школа; 3) університет; 4) коледж; 5) земляцтво.

52. Болонський університет було засновано:

1) на початку XIII ст.; 2) в 1228 р.; 3) бл. 1200 р.; 4) в 1206 р.; 5) в 1158 р.

53. Внутрішня частина готичного храму, відділена рядами колон:

1) арка; 2) неф; 3) апсида; 4) контрфорс; 5) портал.

54. Напівкруглий, гранований або прямокутний у плані виступ зі східного боку християнського храму (вівтарний виступ), перекритий куполом або напівзводом (застосовувався в давньоримських базиліках):

1) арка; 2) неф; 3) апсида; 4) контрфорс; 5) портал.

55. Встановіть відповідність між назвами частини храму та її описом.

А) портал	1) кругле різнокольорове вікно в готичному соборі
Б) вівтар	2) вхід у собор
В) крипта	3) головна частина храму, де духовенство здійснює священнодійство
Г) троянда	4) приміщення під вівтарем, де ховали служителів церкви і зберігали найцінніші святині
Д) вітраж	5) напівкругле завершення східної стіни християнського храму
Е) апсида	6) велике кольорове скло в готичному храмі

56. Відповідно до канонічного шлюбно-сімейного права:

1) шлюб міг бути укладений тільки за згоди обох сторін – нареченого і нареченої; 2) розлучення було категорично заборонене;

3) допускалося роздільне проживання подружжя за рішенням єпископального суду; 4) допускалися дошлюбні статеві зв'язки; 5) допускалися різні види шлюбів.

57. Ім'я найбільшого поета англійського Середньовіччя, який проповідував гуманне ставлення до людини, незалежно від її соціального статусу (1340–1400 рр.):

1) Джон Болл; 2) Джон Гонт; 3) Робін Гут; 4) Роджер Бекон; 5) Джеффри Чосер.

58. Ім'я англійського філософа, професора Оксфордського університету, ченця-францисканця, засудженого церквою за єретичні погляди; цікавився алхімією, біологією, фізикою; одним із перших наполягав на дослідному пізнанні природи; у своїх працях висунув чимало цікавих ідей: про літальні апарати, підйомні крани, способи добування різних хімічних речовин.

1) Джон Болл; 2) Джон Гонт; 3) Робін Гут; 4) Роджер Бекон; 5) Джеффри Чосер.

59. Відомий пам'ятник англійської літератури XIV ст., який належить перу Джеффри Чосера, називається:

1) «Англосаксонська хроніка», 2) «Пригоди Робіна Гуда», 3) «Кентеберійські оповідання», 4) «Церковна історія народу англів», 5) «Книга Страшного Суду».

60. Ім'я нідерландського живописця, придворного художника герцога Бургундського Філіпа III Доброго, автора Гентського вівтаря – грандіозного поліптиха з 26 картин із зображенням 258 людських фігур:

1) Жан Беррійський; 2) Жан Фуке; 3) Ян ван Ейк; 4) Поль Лімбург; 5) Жан Пюссель.

61. Ім'я мецената, колекціонера, покровителя знаменитих мініатюристів франко-фламандської школи, герцога, сина французького короля Йоана Доброго (1340–1416 рр.):

1) Жан Беррійський; 2) Жан д'Арманьяк; 3) Філіп Валуа; 4) Людовик Наваррський; 5) Луї д'Евре.

62. Перша літера на початку тексту або розділу середньовічної рукописної книжки, часто збільшеного розміру, оздоблена орнаментом або фігурними зображеннями:

1) мініатюра; 2) ілюстрація; 3) ініціал; 4) інкунабула; 5) заставка.

63. Винахід книгодрукування в Європі:

- 1) бл. 1445 р.;
- 2) бл. 1390 р.;
- 3) в середині XIV ст.;
- 4) в 1420 р.;
- 5) бл. 1485 р.

64. Ім'я німецького теолога, кардинала, церковного і політичного діяча, вченого, автора математичних трактатів, філософа, гуманіста, який зробив великий вплив на розвиток натурфілософії Відродження, одного з попередників космології М. Коперніка (1401–1464 рр.):

- 1) Сігер Брабантський;
- 2) Миколай Кузанський;
- 3) Амальрік Віденський;
- 4) Віссаріон;
- 5) Стефан Баварський.

65. Ім'я французького поета, автора поем «Малий заповіт» і «Великий заповіт», в яких він з іронією висміював багатих міщан, ченців, оспівував земні радощі (1431/1432 – після 1463 рр.):

- 1) Поль Лімбург;
- 2) Франсуа Війон;
- 3) Кретьєн де Труа;
- 4) Жан Пюссель;
- 5) Робер Кампен.

66. Ім'я французького художника, королівського живописця з 1474 р., автора чудових книжкових мініатюр, зокрема – «Часослова Етьєна Шевальє» (бл. 1420–1481 рр.):

- 1) Поль Лімбург;
- 2) Жан Фуке;
- 3) П'єтро Перуджіно;
- 4) Жан Пюссель;
- 5) Робер Кампен.

67. Ім'я видатного скульптора, творчість якого здійснила вагомий вплив на зародження мистецтва Відродження у Франції, Нідерландах і Німеччині, працював в одному з провідних європейських художніх центрів Пізнього середньовіччя – в Бургундії, автор «Колодязя пророків» (бл. 1340/1350–1406 рр.):

- 1) Поль Лімбург;
- 2) Донателло;
- 3) Ян ван Ейк;
- 4) Сігер Брабантський;
- 5) Клаус Слютер.

68. Ім'я французького придворного художника, мініатюриста, який прославився завдяки ілюстрованому манускрипту «Часослов Анни Бретонської» (бл. 1457–1521 рр.):

- 1) Поль Лімбург;
- 2) Жан Фуке;
- 3) Жан Бурдішон;
- 4) Жан Пюссель;
- 5) Робер Кампен.

ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Які з перелічених подій відбулися в одному й тому ж році?
  - 1) битва під Пуатьє; 2) битва під Кресі; 3) початок Великого розколу в Західній церкві; 4) перше скликання Генеральних штатів у Франції; 5) «Золота булла» Карла IV Люксембурзького; 6) заснування Швейцарської конфедерації.

2. Відновіть послідовність подій:
  - 1) будівництво у Римській імперії оборонної системи – лімесу;
  - 2) проголошення імперії Карла Великого; 3) битва під Пуатьє Карла Мартелла; 4) перенесення столиці Західної Римської імперії в Равенну; 5) утворення герцогства Нормандія.

3. Відновіть послідовність подій:
  - 1) приєднання до Англії Уельсу; 2) початок правління династії Валуа у Франції; 3) Констанцький собор, на якому була припинена Велика Схизма, 4) початок «робочого законодавства» в Англії, 5) договір у Труа між Францією і Англією.

4. Відновіть послідовність подій:
  - 1) облога Орлеану англійцями; 2) початок правління династії Валуа у Франції; 3) Ферраро-Флорентійська церковна унія; 4) коронація Карла VII в Реймсі; 5) Четвертий Латеранський собор.

5. Відновіть послідовність подій:
  - 1) скликання перших Генеральних Штатів у Франції; 2) битва при Суассоні (заснування Франкського королівства); 3) падіння останньої держави хрестоносців на Близькому Сході; 4) прийняття Великої хартії вольностей; 5) завоювання Англії нормандцями.

6. Відновіть послідовність подій і процесів:
  - 1) правління Альфреда Великого; 2) битва при Суассоні (заснування Франкського королівства); 3) Ферраро-Флорентійська церковна унія; 4) поява документу, відомого за назвою «Диктат папи»; 5) захоплення і пограбування Риму вандалами.

7. Відновіть послідовність подій і процесів:
  - 1) перетворення римських пап у «полонених» французьких королів;
  - 2) утворення духовно-рицарських орденів; 3) утворення жебрущих орденів; 4) «ходіння у Каноссу»; 5) Клонійський рух.

8. Вкажіть подію, яка відбулася найпізніше.

1) виникнення Генеральних штатів у Франції; 2) утворення північнонімецької Ганзи; 3) приєднання Бретані до французького королівського домену на основі особистої унії; 4) утворення герцогства Австрійського; 5) підписання Вормського конкордату.

9. Вкажіть подію, яка відбулася найраніше.

1) підписання Верденського договору; 2) перший Хрестовий похід; 3) коронування Карла Великого імператорською короною; 4) проголошення нормандського герцога Вільгельма королем Англії; 5) перше письмово зафіксоване вторгнення на Британські острови.

10. Пелагій – це:

1) вождь остготів, який отримав від східно-римського імператора посаду командувача військами Імперії і доручення завоювати Італію, варварський король, засновник Остготського королівства (493–526 рр.);

2) діяч церкви, засновник течії в християнстві, протилежної августиніанству, яка мала значний вплив на середньовічний католицизм і Реформацію (? –після 418 р.);

3) архієпископ, теолог, систематизатор античних світських знань, автор першої енциклопедичної праці Раннього середньовіччя («Етимологія») і хроніки (570–636 рр.);

4) знаменитий англосакський учений, теолог, поет, який уперше в історії Раннього середньовіччя виділив діалектику з числа інших «вільних мистецтв» (бл. 735–804 рр.);

5) єпископ Парижа, католицький святий, ім'я якого носить відомий монастир-усипальниця франкських королів (III ст.).

11. Сіагрій – це:

1) абат монастиря Сен-Дені, який відіграв важливу політичну роль у роки правління Карла Мартела (перша половина VIII ст.);

2) командувач римською армією на півночі Галлії, намісник провінції, котрий зазнав поразки у війні з Хлодвігом (друга половина V ст.);

3) єпископ, активний місіонер, засновник перших монастирів у Галлії, католицький святий – один із покровителів середньовічного воїнства (IV ст.);

4) римський воєначальник, політик, який прагнув запобігти розпаду Імперії, отримав перемогу в битві з Аттілою на Каталаунських полях (бл. 395–454 рр.);

5) єпископ Парижа, католицький святий, ім'я якого носить відомий монастир-усипальниця франкських королів (III ст.).

12. Григорій Турський – це:

- 1) архієпископ у 845–882 рр., відомий церковно-політичний діяч Каролінзької епохи, укладач житія св. Ремігія;
- 2) представник галло-римського сенаторського роду, єпископ, автор джерела з історії Раннього середньовіччя, в якому викладено початок історії Меровінгів (бл. 539 – бл. 594 рр.);
- 3) діяч Каролінгського відродження, учений, автор біографічного твору, який став еталоном для письменників Середньовіччя (бл. 770–844 рр.);
- 4) франкський абат, найближчий радник імператора Людовика Благочестивого, прихильник «бенедиктизації монастирів», автор проекту централізації управління монастирями (750–821 рр.);
- 5) галло-римський аристократ, єпископ Реймса, апостол франків, хреститель Хлодвіга, католицький святий (бл. 438–533 рр.).

13. Миколай I – це:

- 1) франкський абат, найближчий радник імператора Людовика Благочестивого, прихильник «бенедиктизації монастирів», автор проекту централізації управління монастирями (750–821 рр.);
- 2) папа римський, прихильник «нормативного християнства», зусиллями якого був підготовлений перехід Західної церкви до Середньовіччя, один з Отців Церкви (590–604 рр.);
- 3) римський папа, в понтифікат якого була вперше сформульована чітка концепція папської теократії (858–868 рр.);
- 4) архієпископ, активний місіонер, канонізований католицькою церквою, політичний діяч, який співпрацював з Карлом Мартеллом, помазав на правління Пипіна Короткого (бл. 680–754 рр.);
- 5) англосакський літописець, автор хроніки з історії Англії VII – початку VIII ст., енциклопедист, видний діяч у галузі освіти в ранньосередньовічній Європі (бл. 673 – бл. 735 рр.).

14. Гуго Великий – це:

- 1) архієпископ, активний місіонер, канонізований католицькою церквою, політичний діяч, який співпрацював з Карлом Мартеллом, помазав на правління Пипіна Короткого (бл. 680–754 рр.);
- 2) перший герцог Франції, брат і соратник короля Еда Нейстрійського, активний прихильник централізації королівства, помазаний на «царювання» в правління Карла IV Простакуватого (888–923 рр.);

- 3) саксонський герцог, соратник імператора Оттона Великого, один з ініціаторів активізації слов'янської політики Німеччини (середина – друга половина X ст.);
- 4) англосакський місіонер на німецьких землях, єпископ, прихильник союзу церкви і держави, засновник низки монастирів у Німеччині (680–754 рр.);
- 5) герцог франків, що розділив верховну владу з королем Людовиком IV Заморським, домогся визнання авторитету клану Робертинів аристократією Франкії і королем Німеччини Оттоном I (936–956 рр.).

15. Відукінд Корвейський – це:

- 1) абат-реформатор, який сприяв заснуванню більше 70-ти цистерціанських монастирів, теолог-містик, найвідоміший церковний письменник і діяч церкви XII ст., гонитель єретиків, натхненник Другого хрестового походу (1090–1153 рр.);
- 2) саксонський герцог, соратник імператора Оттона Великого, один з ініціаторів активізації слов'янської політики Німеччини (середина – друга половина X ст.);
- 3) англосакський місіонер на німецьких землях, єпископ, прихильник союзу Церкви і держави, засновник низки монастирів у Німеччині (680–754 рр.);
- 4) англосакський літописець, автор хроніки з історії Англії VII – початку VIII ст., енциклопедист, видний діяч у галузі освіти в ранньосередньовічній Європі (бл. 673 – бл. 735 рр.);
- 5) чернець одного з найдавніших саксонських монастирів, пов'язаний з саксонською аристократією, автор хроніки «Діяння саксів», в якій відобразив процес об'єднання східно-рейнських герцогств в одну державу під гегемонією Саксонії (між 917 і 973 рр.).

16. Людовік VI:

- 1) ... «Павук» – король Франції з династії Валуа, родоначальник французького абсолютизму, монарх нового типу, який розправився з аристократичною опозицією, здійснював політику протекціонізму (1461–1483 рр.);
- 2) ... Товстий – король Франції з династії Капетингів, діяльність якого відзначена успіхами процесу централізації країни: йому першому вдалося покінчити з сепаратизмом васалів у королівському домені (1108–1137 рр.);

- 3) ... Святий – французький король з династії Капетингів, який зміцнив королівську владу, судову і адміністративну систему держави, орієнтувався на союз із Церквою (1226–1270 рр.);
- 4) ... Божевільний – французький король з династії Валуа, в правління якого в країні почалася політична криза, активізувалися сепаратистські й народні рухи, відбулося повстання тюшенів (1380–1422 рр.);
- 5) ... Злий – король Наварри, зять французького короля, претендент на французький престол, який співпрацював з англійцями у складних для Франції умовах першого і другого етапів Столітньої війни (1349–1387 рр.).

17. Бернард Клервоський – це:

- 1) домініканець, відомий філософ, доктор теології, система поглядів якого з XIV ст. визнано офіційною філософсько-теологічною доктриною Католицької церкви, систематизатор ортодоксальної схоластики (1225–1274 рр.);
- 2) абат-реформатор, який сприяв заснуванню більше 70-ти цистерціанських монастирів, теолог-містик, найвідоміший церковний письменник («солодкий як мед») і діяч церкви XII ст., гонитель еретиків, натхненник Другого хрестового походу (1090–1153 рр.);
- 3) найбільший із домініканських схоластів, університетський професор, учитель Фоми Аквінського, єпископ, який відмовився від єпископського сану ради занять наукою, заслужив за широту своїх інтересів почесне прізвисько «Великий» (бл. 1193–1280 рр.);
- 4) монах-цистерціанець, найбільший представник сектантсько-єретичної ідеології, який розробив історіософську містичну концепцію, що спричинила великий вплив на західноєвропейські народні рухи Середньовіччя (бл. 1145–1202 рр.);
- 5) один з найвідоміших французьких архітекторів пізнього Середньовіччя, теоретик, пропагандист готичного стилю, автор низки творів для скульпторів та архітекторів (XIII ст.).

18. Йоахім Флорський (Джоакіно де Фьоре) – це:

- 1) чернець-цистерціанець, аристократ за походженням, містик, абат, який реформував цистерціанський орден, блискучий католицький письменник, найактивніший церковно-політичний діяч XII ст. (1090–1153 рр.);
- 2) італійський чернець, засновник селянсько-плебейської секти апостольських братів, який проповідував ранньохристиянські апосто-

льські ідеали; спалений як єретик за розпорядженням папи римського (? – 1300 рр.);

3) перший великий теолог Заходу, архієпископ, один з основоположників схоластичної філософії, перший хто запропонував раціональний доказ буття Бога (1033–1109 рр.);

4) італійський народний проповідник, який став ідейним «динамітом» епохи, абат, релігійний мислитель, містик і ясновидець, розробник концепції світового розвитку у дусі месіанства і хліазму (1130–1202 рр.);

5) філософ, теолог, видатний мислитель XII ст., вчення якого про принципи дослідження релігійної істини були засуджені на церковних соборах у Суассоні і Сансі (1079–1142 рр.).

19. Вальтер фон Фогельвейде – це:

1) знаменитий німецький вагант, який служив архієпископу Кельнському, багато подорожував із сеньйором по Німеччині, Франції, Італії, Наваррі (бл. 1130–1165 рр.);

2) герцог Саксонії і Баварії, один з головних організаторів експансії німецьких рицарів на землі полабських слов'ян, захопив територію племені ободритів (1142–1180 рр.);

3) французький дрібний лицар, який отримав популярність як автор мемуарів – хроніки Четвертого хрестового походу «Завоювання Константинополя» (бл. 1170 – після 1216 рр.);

4) німецький міннезінгер, професійний співак і куртуазний поет, який об'єднав у творчому синтезі різні течії німецької лірики (бл. 1160–1230 рр.);

5) німецький скульптор, найвідоміші роботи якого знаходяться в Нюрнберзі, у тому числі – 18-ти метрова чаша для збереження дарів (бл. 1455 – бл. 1509 рр.).

20. Кретьєн де Труа – це:

1) домініканець, один з провідних духовних учителів XIV ст., учень Майстера Екгарта, проповідник; його варіант «практичного містицизму» був особливо популярний у період «Осені Середньовіччя»; автор «Німецького богослов'я» (бл. 1300–1361 рр.);

2) французький поет, майстер рицарського епосу, творець куртуазного роману «артурівського циклу», який переробив кельтські оповіді, автор творів: «Повість про Грааль», «Ланцелот, або Лицар во-за», «Івен, або Лицар лева» (бл. 1130 – бл. 1191 рр.);

- 3) французький юрист, що записав звичаєве феодальне право провінції Бовезі (Кутюми Бовезі), один з перших теоретиків світського права (1250–1296 рр.);
- 4) друг і біограф французького короля Людовика Святого, автор хроніки останніх хрестових походів (1225–1317 рр.);
- 5) народний проповідник, який пророкував настання нової ери Святого Духу, періоду соціальної справедливості, ідеї якого використовувалися в радикальних єретичних рухах Зрілого середньовіччя (бл. 1130–1202 рр.);

21. Інокентій III – це:

- 1) імператор Священної Римської імперії з династії Габсбургів, який поклав початок об'єднанню австрійських володінь та закріпив за Габсбургами Нідерланди і Франш-Конте як спадкові землі династії (1493–1519 рр.);
- 2) папа римський, автор трактату «Про презирство до світу», енергійний реалізатор доктрини папської теократії; з його понтифікатом пов'язані Альбігойські війни і Четвертий хрестовий похід, виникнення орденів францисканців і домініканців (1198–1216 рр.);
- 3) папа римський, котрий сформулював теократичну концепцію, висловлену в так званому «Диктаті папи», підготував і активно здійснював радикальну церковну реформу, католицький святий (1073–1085 рр.);
- 4) римський понтифік, із ім'ям якого пов'язано завершення ери теократичної реформи, початої його попередниками; сформулював в остаточному вигляді концепцію «двох мечів», якими володіє церква (1294–1303 рр.);
- 5) папа римський з числа так званих «ренесансних пап», який підтримував Яноша Хуньяді в боротьбі з османами та розпорядився переглянути процес 1431 р. у справі Жанни д'Арк; його понтифікат відзначений зростанням впливу сім'ї Борджа (1455–1458 рр.).

22. Фрідріх II – це:

- 1) король Німеччини, імператор Священної Римської імперії із династії Габсбургів, правління якого характеризуються безуспішними внутрішніми та зовнішніми війнами, тимчасовою втратою майже всіх родових земель у результаті конфлікту з королем Угорщини Маттяшем Хуньяді (1440–1493 рр.);
- 2) король Сицилії, імператор із роду Гогенштауфенів, реформатор, відрізнявся освіченістю та вільнодумством, що не перешкодило

йому видати перший в Європі державний акт проти єретиків; конфліктував із папством, вступив у затяжну війну із північноіталійськими містами (1212/1220–1250 рр.);

3) граф Люксембурзький, німецький король та імператор, політика якого відзначилася недостатнім реалізмом, але вона забезпечила піднесення династії Люксембургів у Німеччині, її утвердження на чеському престолі, повернення швейцарських міст під сюзеренітет Імперії (1308–1313 рр.);

4) король Чехії (1378–1419 рр.), король Німеччини, імператор Священної Римської імперії із роду Люксембургів (1378–1400 рр.), який втратив престол у Німеччині через байдужість до німецьких проблем; підтримав ідею Яна Гуса щодо підкорення Церкви світській владі в мирських справах та створення місцевої Церкви;

5) німецький король та імператор Священної Римської імперії з Франконської династії, в час правління якого в Німеччині відбулася гостра політична криза (Саксонське повстання), розпочався затяжний конфлікт Імперії з римськими папами (1056–1106 рр.).

23. Бертран де Борн – це:

1) провансальський трубадур, сірвенти якого присвячені міжусобним феодальним війнам та рицарським подвигам (1140 – бл. 1215 рр.);

2) французький юрист, бальї Клермона, автор відомого трактату «Книга звичаїв Бовезі» (бл. 1283 р.) – важливого джерела з вивчення системи королівського судочинства у Франції XII–XIII ст.;

3) біограф і друг французького короля Людовика IX, маршал Шампані, який реалістично описав у своїй хроніці події останніх хрестових походів (1225–1317 рр.);

4) художник франко-фламандської школи, який був прихильником новацій у живописі та деталізації; він прагнув вирішити задачу передачі глибини простору (1442 – бл. 1473 рр.);

5) французький поет, спадкоємець традицій вагантів, його лірика наповнена драматизмом, роздумами про радощі життя і неминучість смерті (бл. 1432 – ?).

24. Роджер Бекон – це:

1) видатний математик епохи Відродження, який запропонував розв'язок деяких рівнянь, визначив правила основних арифметичних дій (бл. 1445 – після 1509 рр.);

2) філософ-гуманіст, провідний представник ренесансного аристотелізму, який запропонував натуралістичну інтерпретацію ідей

Аристотеля, заперечував безсмертя душі, здійснив помітний вплив на розвиток європейського вільнодумства XVI–XVIII ст. (1462–1525 рр.);

3) монах-францисканець, теолог, «останній зі схоластів», геній експериментальної науки Середньовіччя, який підготував сучасний емпіризм; надавав великого значення математиці, оптиці, механіці, астрономії (1214–1292 рр.);

4) архієпископ Кентерберійський в 1070–1089 рр., англійський діалектик, відомий церковно-політичний діяч, королівський радник, церковний полеміст, автор однієї з теологічних теорій;

5) примас Англії, видний філософ, учень Ланфранка, який вважається першим схоластом, один з перших видатних систематизаторів християнського вчення на Заході, що запропонував раціональний доказ буття Бога (1033–1109 рр.).

25. Бонавентура – це:

1) церковний діяч, відомий як активний борець з єретиками, легат папи, направлений у Лангедок незадовго до початку хрестового походу проти альбігойців, засновник ордена проповідників, придворний проповідник папи, цензор книг (1170–1221 рр.);

2) довірена особа англійського короля Вільгельма Завойовника, архієпископ Кентерберійський, відомий церковно-політичний діяч, теолог (друга половина XI ст.);

3) італійський монах-цистерціанець, абат, філософ-містик, аскет, його вчення мало помітний вплив на ідеологію радикальних селянсько-плебейських єретичних рухів XIII–XVI ст. (бл. 1132–1202 рр.);

4) доктор теології, філософ-містик, генерал францисканського ордену, кардинал, плодовитий католицький автор (65 творів), трактат-трилогія якого «Зіставлення» вважається шедевром середньовічної думки (бл. 1221–1274 рр.);

5) богослов, філософ, вчення якого було визнано офіційною доктриною католицької церкви; монах-францисканець, викладав в Оксфорді, Парижі Кельні, прославився захистом вчення «про непорочне зачаття» (бл. 1266–1308 рр.).

26. Рудольф I – це:

1) представник Франконської династії, імператор Священної Римської імперії, в роки правління якого спалахнуло Саксонське повстання, а також загострився конфлікт Імперії з папством (1056–1106 рр.);

- 2) німецький і чеський король із династії Люксембургів, імператор Священної Римської імперії, який здійснював протекторат над першим університетом у Центральній Європі (1347–1378 рр.);
- 3) німецький король та імператор Священної Римської імперії з династії Гогенштауфенів, організатор військової кампанії проти ломбардних міст і римського понтифікату (1152–1190 рр.);
- 4) король та імператор Священної Римської імперії, перший із династії Габсбургів, який користувався славою хороброї і розсудливої людини, в боротьбі з королем Чехії розширив родовий домен, захопивши Австрію і Штирію (1273–1291 рр.);
- 5) король та імператор Священної Римської імперії з роду Вельфів, який правив у період двовладдя в Німеччині, вступив у союз із королем Англії Йоаном Безземельним проти французького короля Філіпа II Августа і програв битву під Бувіном (1198–1218 рр.).

27. Кола ді Рієнцо – це:

- 1) відомий кондотьєр, сеньйор Мілана, який боровся з авіньйонськими папами і Робертом Неаполітанським, прагнув забезпечити Мілану панування в Північній Італії (1287–1322 рр.);
- 2) князь Південної Італії норманського походження, старший син Роберта Гвіскара, один з головних ватажків Першого хрестового походу, перший князь Антіохії (1050–1111 рр.);
- 3) італійський ренесансний художник, творчість якого відрізнялася стилізованістю готичного типу, неоплатоністичною духовністю, що поєднувалася з релігійною експресією (1445–1510 рр.);
- 4) чернець, активний борець із альбігойською єрессю, цензор книг, проповідник, організатор жебрущого ордена мандрівних проповідників (1170–1221 рр.);
- 5) італійський нотарій, носій ідеї відродження національного духу, вождь повстання пополанів, який встановив у Римі міську республіку (1313–1354 рр.).

28. Едуард III – це:

- 1) герцог Аквітанії, король Англії з Анжуйської династії, який зміцнив державну систему, здійснив низку судових і військових реформ (1154–1189 рр.);
- 2) англійський король, засновник Нормандської династії, в роки правління якого склалися специфічні риси англійської феодальної системи, розпочався процес політичної централізації (1066–1087 рр.);

- 3) англійський король з династії Плантагенетів, який розпочав Столітню війну і успішно виграв її перший етап, отримав прізвисько «англійський Юстиніан» за визначну законодавчу діяльність (1327–1377 рр.);
- 4) англійський король, останній з династії Плантагенетів, в роки правління якого почалася політична криза, відбулося ослаблення королівської влади, спалахнуло повстання Уота Тайлера (1377–1399 рр.);
- 5) англійський король з династії Плантагенетів, з діяльністю якого пов'язано остаточне встановлення парламенту як станового органу влади (1272–1307 рр.).

29. Григорій IX – це ...

- 1) король Англії на прізвисько «Вчений», представник Нормандської династії, який продовжив курс Вільгельма Завойовника на централізацію країни, подарував англосаксам першу хартію вольностей (1100–1135 рр.);
- 2) папа римський. понтифікат якого був один із найдовших в історії папства, видатний учений, юрист; домігся підтвердження цілісності Церковної держави Фрідріхом Барбаросою (1159–1181 рр.);
- 3) папа римський, у понтифікат якого було створено програмний документ «Диктат папи», став жорстокішим теократичний курс, активно проводилася церковна реформа (1073–1085 рр.);
- 4) папа римський, відомий створенням «домініканської інквізиції», дозволом застосовувати тортури в ході інквізиційного розслідування, оформленням «Зводу канонічного права», конфліктом з Фрідріхом II (1227–1247 рр.);
- 5) англійський король із династії Плантагенетів, який розгромив аристократичну опозицію, прозваний «англійським Юстиніаном» за свою активну законодавчу діяльність, претендент на французький престол (1327–1377 рр.).

30. Йоан II Добрий – це:

- 1) французький король з династії Валуа, полонений англійцями в битві при Пуатьє, в якій він продемонстрував консервативну вірність рицарським традиціям і скептицизм щодо військових нововведень (1350–1364 рр.);
- 2) герцог Бургундії, в роки правління якого герцогство досягло вершини своєї величі: була значно збільшена його територія за рахунок приєднання Пікардії, Люксембурга, Голландії та інших земель (1419–1467 рр.);

- 3) французький король з династії Капетингів, реформатор, що прославився своїм благочестям, розвитком права і системи судочинства, учасник останніх хрестових походів (1226–1270 рр.);
- 4) герцог, глава партії бургіньйонів, фактичний правитель Франції (з 1407 р.), який у 1419 р. зайняв Париж (1404–1419 рр.);
- 5) останній герцог Бургундії, котрий очолив аристократичну опозицію королівській владі у Франції (1467–1477 рр.).

31. Ричард II – це:

- 1) англійський король, племінник короля Генріха I, ставленик аристократії, правління якого відзначено посиленням знаті на місцях і політичною анархією (1135/1136–1154 рр.);
- 2) англійський король із династії Плантагенетів, «блискучий авантюрист і безстрашний мандрівник», учасник Третього хрестового походу, який увійшов до історії як ідеал рицаря (1189–1199 рр.);
- 3) родоначальник королівської династії Йорків в Англії, який усунув від влади Ланкастерів та зайняв трон у ході війни Червоної та Білої Троянд (1462–1483 рр.);
- 4) англійський король, останній із династії Плантагенетів, у правління якого посилилася знать, була спустошена казна, Англія потерпіла ряд невдач у Столітній війні, спалахнуло повстання Уота Тайлера (1377–1399 рр.);
- 5) англійський король-реформатор із династії Плантагенетів, творець «анжуйсько-аквітанській імперії», який орієнтувався на створення централізованої держави, посилення королівської влади (1154–1189 рр.).

32. Жан Фруассар – це:

- 1) французький герцог, син короля Йоана Доброго, меценат, колекціонер, покровитель знаменитих мініатюристів франко-фламандської школи (1340–1416 рр.);
- 2) знаменитий французький поет-вагант на прізвисько «Примас», граматик і університетський репетитор (перша половина XII ст.)
- 3) останній герцог Бургундії, котрий очолив аристократичну опозицію королівській владі у Франції (1467–1477 рр.);
- 4) французький лицар з Амьєна, автор хроніки Четвертого хрестового походу (бл. 1170 – після 1216 рр.);
- 5) французький поет, хроніст, «апостол рицарства», який залишив яскравий опис подій Столітньої війни (бл. 1338 – після 1404 рр.).

33. Ричард III – це:

- 1) англійський король з династії Плантагенетів, що конфліктував з Філіпом II Августом за володіння Плантагенетів у Франції, взяв участь у Третньому хрестовому поході (1189–1199 рр.);
- 2) англійський король, останній з династії Плантагенетів, у час правління якого розцвів фаворитизм, посилилася соціальна напруга, що вилилася в масштабний народний рух (1377–1399 рр.);
- 3) англійський король Йоркської династії, який загинув в останній битві війни Червоної та Білої Троянди – при Босфорті, дискредитований історіографами династії Тюдорів (1483–1485 рр.);
- 4) англійський король, родоначальник Нормандської династії, в правління якого були створені умови для початку політичної централізації, визначилися особливості англійської васально-ленної системи (1066–1087 рр.);
- 5) англійський король, родоначальник династії Йорків, що енергійно розправився з політичними супротивниками з партії Ланкастерів, орієнтувався на союз з городянами, заохочував розвиток торгівлі (1461–1483 рр.).

34. Карл VII – це:

- 1) король Чехії і Німеччини з династії Люксембургів, імператор Священної Римської імперії, який видав «Золоту буллу», що містила, зокрема, урочисту заяву про незалежність німецького короля від папської влади (1347–1378 рр.);
- 2) засновник французької королівської династії Валуа, в роки правління якого почалася Столітня війна, Франція зазнала поразки в битвах при Слейсі, під Кресі, лютувала «Чорна смерть» (1328–1350 рр.);
- 3) король Франції з династії Валуа, коронований у Реймсі за сприяння Жанни д'Арк, який здійснив радикальні реформи в армії та фінансовій системі держави, що дозволило Франції успішно завершити Столітню війну (1422–1461 рр.);
- 4) французький король з роду Валуа, з ім'ям якого пов'язаний початок Італійських воєн, Раннє Відродження у Франції, приєднання Бретані в результаті династичного шлюбу (1483–1498 рр.).
- 5) папа римський, понтифікат якого ознаменований створенням Ватиканської бібліотеки, підтримкою гуманістичної освіченості та мистецтва, спробами відновити походи проти Османської імперії (1447–1455 рр.).

35. Піко делла Мірандола – це:

- 1) ренесансний поет, гуманіст, учень Аргіропуло, в 17 років уже вільно писав грецькою оди, член Платонівської Академії у Флоренції, друг Лоренцо Медічі (1454–1494 рр.);
- 2) італійський архітектор, відомий теоретик ренесансного мистецтва, один з творців нового стилю і розробників нової теорії наукової перспективи (1377–1446 рр.);
- 3) філософ, представник латинського авероїзму XIII ст., який розвивав вчення про подвійну істину, засуджене церквою; був підданий судовому переслідуванню і вбитий під час слідства (бл. 1240 – бл. 1284 рр.);
- 4) видний політичний діяч Флорентійської республіки, гуманіст, письменник, один з родоначальників ренесансної історіографії, написав грецькою «Історія Флоренції» (1370–1444 рр.);
- 5) італійський граф, гуманіст-неоплатоник, його творчість – маніфестація гуманістичного антропоцентризму, автор «Мови про гідність людини» і 900 тез «Про все, що пізнавано» (1463–1494 рр.).

36. Колюччо Салютаті – це:

- 1) видатний флорентійський гуманіст, ерудит, архітектор, теоретик мистецтва епохи Кватроченто, автор трактатів «Про сім'ю», «Десять книг про зодчество», «Три книги про живопис» (1404–1472 рр.);
- 2) відомий італійський художник і скульптор Кватроченто, в майстерні якого вивчали геометрію та інші науки, автор пам'ятника кондотьєру Бартоломео Коллеоні, учитель молодого Леонардо (1425–1488 рр.);
- 3) гуманіст, блискучий полеміст, один із засновників етико-політичного напрямку в гуманізмі – «громадянського гуманізму», канцлер республіки у Флоренції (1331–1406 рр.);
- 4) лідер гуманістичного руху першої половини XV ст., канцлер Флорентійської республіки, один з родоначальників ренесансної історіографії, автор «Історії флорентійського народу», «Вихваляння міста Флоренції» (1370–1441 рр.);
- 5) видатний італійський поет, родоначальник культури Відродження, автор сонетів, канцон, мадригалів і філософських творів (1304–1374 рр.).

37. Поджо Браччоліні – це:

- 1) італійський гуманіст, який служив при римській курії, надалі – канцлер Флоренції, що прославився перекладами Платона, Аристо-

- теля, Плутарха, Ксенофонта, Демосфена, автор «Діалогів», «Введення до моральної досконалості» (1370/1374–1444 pp.);
- 2) представник династії герцогів Мілану, в роки правління якого зміцнився і розширився бюрократичний апарат, посилювалися тенденції абсолютизму, заохочувався розвиток ренесансного мистецтва (1479–1508 pp.);
  - 3) італійський гуманіст, який перебував на службі восьми римських пап, автор етико-політичних робіт, родоначальник жанру літературного анекдоту, автор «Фацетій»; його відкриття античних манускриптів викликали сенсацію (1380–1459 pp.);
  - 4) флорентійський гуманіст, архітектор, теоретик мистецтва, який відзначив важливість порядку і пропорції між частинами, у своїх філософських дослідженнях цікавився феноменом homo faber, тобто людини діяльного і продуктивного життя (1404–1472 pp.);
  - 5) видатний діяч італійського Ренесансу, архітектор, монументальний стиль якого був еталоном для багатьох послідовників, укладач проекту відновлення собору св. Петра в Римі (1444–1514 pp.).

38. Козімо Старий – це:

- 1) канцлер Флорентійської республіки, гуманіст, один з родоначальників ренесансної історіографії (1370–1444 pp.);
- 2) сеньйор Ріміні із роду Малатеста, кондотьєр, гуманістично освічений, який цінував мистецтво та філософію (1417–1463 pp.);
- 3) венеціанський дож, впливовий італійський політик, причетний до подій Четвертого хрестового походу (1108–1205 pp.);
- 4) основоположник сеньйорії Медичі у Флоренції, банкір і підприємець, меценат (1434–1464 pp.);
- 5) флорентійський купець, що займав провідне становище в торгівельно-банківській компанії Бардії, політик, автор відомого трактату «Книга про різні країни...» (кінець XIII ст. – після 1347 p.).

39. Лодовіко Моро – це:

- 1) дож Генуї, який діяв в умовах щорічних політичних переворотів, втрати низки колоній, урядових банкрутств, розпаду державного військового флоту; за умовами укладеного ним договору Генуя увійшла до складу Франції (1384–1396 pp. з перервами);
- 2) герцог Мілану з роду Сфорца, правління якого характеризується бюрократизацією управління, посиленням абсолютистських тенденцій, меценатством (зокрема, запрошений на службу Леонардо да Вінчі), початком Італійських воєн (1479–1509 pp.);

- 3) італійський богослов, дипломат, гуманіст, філолог, автор трактату «Про гідність і перевагу людини», в якій дано гуманістичне осмислення проблеми людини, відкидається аскетичне трактування людської суті (1396–1459 pp.);
- 4) канцлер Флоренції, гуманіст, історіограф республіки, основне місце в творчості якого займали біографії античних письменників і флорентійських поетів, роботи з стародавньої та флорентійської історії (1374–1444 pp.);
- 5) видний представник флорентійського ділового світу, політик, гуманіст, автор твору «Про життя громадянина», в якому він відзначив зростання значення і суспільного престижу вільних професій, занять літературою, мистецтвами, наукою (1407–1475 pp.).

40. Ім'я католицької святої, домініканки; з семи років під впливом видіння Ісуса Христа вирішила присвятити себе Богу, під враженням свого містичного досвіду написала твір «Діалог», за що отримала, за твердженням житійної легенди, «вогненні рани» – стигмати (п'ять ран Христа) – як і Франциск Асизький; вона відіграла важливу роль у церковній політиці XIV ст., мала вплив на останнього «авін'йонського папу» Григорія XI, на Урбана VI (1347–1380 pp.):

- 1) Катерина Сієнська; 2) Тереза Авільська; 3) Клара Асизська; 4) св. Моніка; 5) Єлизавета Французька.

41. Представники династії Капетингів:

- 1) Генріх II, Генріх III, Карл IV; 2) Філіп I, Людовик IX, Філіп IV; 3) Іоанн I, Філіп VI, Карл V; 4) Карл VI, Карл VIII, Людовик XI; 5) Франциск I, Генріх IV, Ізабелла Французька;

42. Королі, які представляють династію Валуа:

- 1) Людовик I Благочестивий, Філіп II Август, Філіп IV Красивий, Філіп V Довгий;
- 2) Філіп VI Красивий, Йоан II Добрий, Карл V Мудрий, Карл VII;
- 3) Людовик VI Товстий, Людовик VII Молодий, Людовик VIII, Людовик IX Святий;
- 4) Карл II Лисий, Карл III Товстий, Генріх I, Генріх II;
- 5) Генріх III, Генріх IV, Людовик X Сварливий;

43. Сучасники іспанської королеви Ізабелли Кастильської:

- 1) Бонавентура, Франциск Ассизський, Людовик X;
- 2) Христофор Колумб, Лоренцо Прекрасний, Леонардо да Вінчі;

- 3) Жанна д'Арк, Григорій VII, Едуард III;
- 4) Гутенберг, Вілкіф, Уот Тайлер;
- 5) Ян Гус, Козімо Медичі Старий, Річард II;

44. Імена сучасників німецького друкаря, винахідника нового методу друку, який видав за допомогою друкарського верстата рухомого типу перше в Європі повнооб'ємне друкарське видання – Йоганна Гутенберга:

- 1) Петрарка, Джотто, Карл IV;
- 2) Уот Тайлер, Карл V, Річард II;
- 3) Козімо Медичі, Фрідріх III, Жанна д'Арк;
- 4) Фрідріх Барбаросса, Олександр III, Генріх II;
- 5) Миколай Кузанський, Джотто, Енріко Дандело.

45. В XI–XIII ст. в Західній Європі:

- 1) скоротилась чисельність населення; 2) почали широко використовувати плуг із залізним лемешем і відвалом; 3) винайшли легкий колісний плуг; 4) поширення отримав новий порядок обробітку землі – трипілля; 5) йшов процес внутрішньої колонізації; 6) продовжувались напади угрів.

46. Особисто вільні, але феодално-залежні селяни в середньовічній Франції, Німеччині, Італії (від лат. – масток), в Англії – особисто невільні і феодално-залежні селяни (кріпосні):

- 1) серви; 2) цензитарії; 3) віллани; 4) фригольдери; 5) копігольдери.

47. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?

- 1) перший Вселенський собор у Нікеї; 2) взяття Рима вестготами Аларіха; 3) битва під Пуассон, розгром римлян Північної Галлії салічними франками; 4) четвертий Вселенський собор у Халкідоні; 5) поділ Римської імперії на західну і Східну; 6) пограбування Риму вандалами.

48. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?

- 1) початок Альбігойських воєн; 2) битва під Леньяно, поразка військ Фрідріха I Барбаросси; 3) приєднання до Англії Уельса; 4) Штральзундський мир, перемога Ганзи над Данією; 5) «Сицилійська вечірня», повстання проти французів у Палермо; 6) втрата хрестоносцями останніх володінь на Сході; 7) утворення Швейцарського союзу.

49. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?
- 1) битва під Пуатьє, розгром англійцями французьких військ;
  - 2) Жакерія у Франції;
  - 3) початок правління династії Валуа у Франції;
  - 4) «Золота булла» німецького імператора Карла IV;
  - 5) виникнення Генеральних штатів у Франції;
  - 6) виникнення Неаполітанського королівства в Південній Італії;
  - 7) визнання Англією незалежності Шотландії.
50. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?
- 1) битва під Пуатьє, розгром англійцями французьких військ;
  - 2) Жакерія у Франції;
  - 3) повстання «чомпі» у Флоренції;
  - 4) «Золота булла» німецького імператора Карла IV;
  - 5) виникнення Генеральних штатів у Франції;
  - 6) виникнення Неаполітанського королівства в Південній Італії;
  - 7) визнання Англією незалежності Шотландії.
51. Які три події з перелічених відбулися в один і той же рік?
- 1) битва під Куртре («битва шпор»), перемога ополчення фланерських міст над французькими рицарями;
  - 2) Жакерія у Франції;
  - 3) повстання «чомпі» у Флоренції;
  - 4) «Золота булла» німецького імператора Карла IV;
  - 5) виникнення Генеральних штатів у Франції;
  - 6) виникнення Неаполітанського королівства в Південній Італії;
  - 7) приєднання Сицилії до Арагонського королівства.
52. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?
- 1) битва під Азенкуром, розгром англійцями французьких військ;
  - 2) встановлення тиранії Медичі у Флоренції;
  - 3) початок повстання Енгельбректа Енгельбректссона у Швеції;
  - 4) «Золота булла» німецького імператора Карла IV;
  - 5) виникнення Генеральних штатів у Франції;
  - 6) виникнення Неаполітанського королівства в Південній Італії;
  - 7) визнання Англією незалежності Шотландії.
53. Які дві події з перелічених відбулися в один і той же рік?
- 1) Флорентійська унія католицької і православної церков;
  - 2) Буржеська «Прагматична санкція»;
  - 3) повстання Джека Кеда в Англії;
  - 4) зняття облоги Орлеану французьким військом під керівництвом Жанни д'Арк;
  - 5) початок Ферраро-Флорентійського церковного собору;
  - 6) початок війни Червоної і Білої Троянд в Англії;
  - 7) Кальмарська унія Данії, Швеції та Норвегії.

54. Співвіднесіть історичні події та війни Середньовіччя:

А) війна Червоної і Білої Троянд	1) Штральзундський мир
Б) Столітня війна	2) битва під Босвортом
В) Альбігойські війни	3) битва під Мюре
Г) війна Ганзи з Данією	4) мир у Бретинї

55. Орган станового представництва, який виник найпізніше:

- 1) кортеси в Іспанії; 2) парламент в Англії; 3) Генеральні Штати у Франції; 4) рейхстаги в Німеччині; 5) риксдаг у Швеції.

56. Нехарактерні риси для трансформації політичної системи в Західній Європі пізнього Середньовіччя:

- 1) поступовий перехід від універсалістсько-імперських тенденцій до національно-державних, формування протонаціональної держави; 2) падіння політичного впливу міст; 3) початок діалогу станів і формування станово-представницьких органів; 4) рецепція римського права, з якого витікала ідея нового права; 5) зростання політичного впливу папства.

57. Нехарактерні зміни в організації державної влади в ході процесу централізації:

- 1) центр тяжіння державної влади переміщується із сеньйорії в загальнодержавні органи, підпорядковані королю; 2) апарат королівської влади з доменіально-міністеріального стає загальнодержавним чиновницьким; 3) система державної влади в межах феодальної монархії будувалась переважно на підставі особистих зв'язків; 4) наявність союзу короля зі станами; 5) відсутність більше або менше однорідної в етнічному плані території.

58. Занепаду сеньйоральної системи в країнах Західної Європи сприяли такі чинники:

- 1) наслідки епідемії «Чорної смерті» в середині XIV ст.; 2) процес комутації феодальної ренти; 3) панування натурального господарства; 4) збільшення частки панщинних робіт; 5) розвиток товарно-грошових відносин.

59. Встановіть хронологічну послідовність селянських повстань:

- 1) Жакерія у Франції; 2) повстання під керівництвом Джека Кеда в Англії; 3) повстання під керівництвом Уота Тайлера в Англії; 4) повстання «пастушків» у Франції; 5) повстання біркебьойнерів.

60. Чинники, які вплинули на характер і розвиток міжнародних відносин у Західній Європі в період класичного Середньовіччя:

1) економічне піднесення в європейських країнах, пов'язаний з розвитком міст і торгівлі; 2) послаблення протиріч між країнами і регіонами; 3) прагнення феодалів до захоплення чужих земель; 4) наявність постійних кордонів держав; 5) вплив зовнішніх чинників.

61. Імперські міста існували в:

1) Італії XIV–XV ст.; 2) середньовічній Німеччині; 3) Франкському королівстві доби Каролінгів; 4) Іспанії XIII ст.; 5) середньовічній Англії.

62. Співвіднесіть імена вчених Середньовіччя з їхніми працями та ідеями:

А) Вільям Оккам

1) укладач «Салернського кодексу здоров'я»

Б) Нікола Орєм

2) вважав людську душу єдиною Богом, стверджуючи, що для пізнання Бога людина повинна пізнати себе

В) Арнольд з Вілланови

3) прихильник пріоритету дослідних знань, один з авторів ідеї про вічність руху і часу, про безконечність та однорідність Вселеної

Г) Миколай Кузанський

4) намагався сформулювати закон падіння тіл, вчення про добове обертання Землі

Д) Майстер Екгард

5) розробив поняття методу і строгих критеріїв точності пізнання; обґрунтував відому філософську теорію єдності і боротьби протилежностей, висловив ідею про рух Землі навколо Сонця, склав карту Центральної Європи

ПРОБЛЕМНІ ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

Розділ 1. Раннє Середньовіччя

1. Історик Арнольд Тойнбі писав, що V ст. н. е. було епохою, коли «римляни, які ставали варварами, і варвари, які ставали римлянами, в якийсь період завмерли, споглядаючи один на одного». Як ви розумієте це висловлювання? Про який період йдеться?
2. 476 рік, який поділяє Стародавній світ і Середні віки, є символічною датою навіть для істориків. Для людей, які жили в V ст. н. е., цей рік нічим особливо не запам'ятався. Які події того часу справили на них більше враження і чому?
3. Кого і чому історики назвали «останніми римлянами»?
4. «Останнім римлянином» називають і полководця Аеція. Що спільного у воєначальника Аеція і філософа Боеція (крім співзвуччя в іменах, звичайно)?
5. Чому одним з основних святих Християнська Церква вважає Августина Блаженного?
6. Чому в період Раннього середньовіччя не вдалось добитися повної єдності у християнському вченні й обрядах? Які причини виникнення ересей?
7. Кого і чому називають «отцями церкви»?
8. Які відмінності між Західною (латинською) Церквою і Східною (грецькою) виявились у період Раннього середньовіччя? Чому згодом саме на Заході Церква буде втручатися у вирішення політичних питань?
9. Чому саме монастирі у період Раннього середньовіччя стали центрами освіти й культури?
10. Чому Теодоріх, як і більшість готів, дотримувався аріанського вчення?
11. Чому в Італії остготи і римляни не злились в один народ, а франки і галло-римляни досить швидко об'єдналися між собою?
12. Історик В. І. Уколова писала: «Римська армія, яка прославилась багатьма перемогами, у IV столітті перетворилась у найману, яка складалась із варварів. Римських орлів на армійських знаках поступово витіснили варварські дракони, які кріпились до древка списів. Римляни, які багато віків гордились усім римським, почали наслідувати варварів навіть в одязі. Так, імператор Граціан наряджався як його охоронці – алани, а молоді франти – з'являлись у штанах – раніше ганебному атрибуті варварства – і відпускали довге волосся». Як ви гадаєте, дотримуючись варварських звичаїв, римляни таким чином намагались стримати їхню агресивність?

13. Варвари не перевершували римлян своєю чисельністю, рівень розвитку їхньої матеріальної й духовної культури був значно нижчим, ніж у пізній Римській імперії. Чим можна пояснити їх перемоги над Римом?
14. В одних варварських королівствах римські вілли й міста разом з римськими органами управління були знищені в ході завоювань (Британія), в інших поряд з германцями певну роль відігравала галло-римська знать (Франкська держава), а в Іспанії та Італії варвари склали всього 2–3 % від усього населення. Як це відобразилось на розвитку королівств у майбутньому?
15. Чому варвари старились уникати міст і селились у сільській місцевості?
16. Чому варварські королі, насправді будучи незалежними від візантійського імператора, формально визнавали його верховну владу?
17. Як питання могли обговорювати вождь стародавніх германців і його дружина під час чергового бенкету?
18. Чому франкські королі носили довге волосся? Чому, коли короля хотіли усунути від влади, його волосся зістригали?
19. Хлодвіг, перебивши своїх родичів, журився: «Горе мені, що залишився чужим серед чужоземців немає в мене нікого з рідних, які би могли мені допомогти у випадку небезпеки». Що говорить про мотиви цих скарг Хлодвіга Григорій Турський? Чи згодні ви з його думкою?
20. Що забезпечило франкам швидкі перемоги? Чому вони за короткий час завоювали Галлію?
21. Розкажіть від імені франка про його участь у завойовницьких походах у Галлії та про життя після повернення в рідне село.
22. Чому в поховання франків археологи знаходять християнський хрест і язичницький амулет?
23. Чому араби завоювали Іспанію, але потерпіли поразку від франків у битві під Пуатьє?
24. У 732 році у битві під Пуатьє Карл Мартелл розгромив арабів. Значення цієї битви оцінюється по-різному: на думку одних дослідників, під Пуатьє було врятовано християнство, з погляду інших – битва стала початком у розвитку феодальної Європи. Чи згодні ви з такими оцінками? Відповідь обґрунтуйте.
25. У франкських королів не було постійної резиденції, і вони переїжджали зі своїм двором з одного помістя (вілли) до іншого, зупиняючись у палацах (пфальцах). Чи можна пояснити ці переїзди господарськими або адміністративними потребами? Чи це була забаганка франкських королів?

26. Напишіть від імені васала лист сеньйору (або навпаки).
27. Чи можна поставити знак рівності між поняттями «феодалізм» і «середні віки»? Наведіть свої аргументи.
28. 25 грудня 800 року в соборі св. Петра проходила різдвяна служба, під час якої папа поклав на голову короля франків Карла корону римських імператорів. Чому Карл Великий прийняв титул імператора? Від імені самого Карла викладіть не менше трьох причин, які спонукали його це зробити.
29. Біограф Карла Ейнгард повідомляє, що для Карла його коронація була неприємним сюрпризом і що якби він про неї знав завчасно, то не пішов би у собор. Чи було так насправді? Що саме в цій церемонії було неочікуваним для Карла?
30. Чому папа Лев III отримав потрійну вигоду, коронувавши Карла Великого імператорською короною?
31. Чому у VIII ст. язичники-сакси чинили опір хрещенню, хоча в VI ст. язичники-франки легко прийняли хрещення?
32. Історики вважають, що «Каролінзьке відродження» тісно пов'язане з проголошенням Карлом Великим своєї держави імперією. В чому ж полягав цей зв'язок?
33. Поясніть, чому найосвіченіша людина при дворі Карла Великого виявилась родом з півночі Англії. Хто міг бути його вчителями?
34. Чому упродовж усього Середньовіччя папи римські згадували «Константинів дар»?
35. Перша хвиля варварської експансії – Велике переселення народів IV–VI ст. – привела до створення нових держав в Європі. Що спільного з нею мала друга хвиля – напади скандинавів у IX–XI ст.?
36. Яку країну вікінги називали «країною пласких каменів», а яку – «країною винограду»? Чому вони там не оселились?
37. Чому перехід від рівності до нерівності здійснювався у скандинавів пізніше, ніж у германців, які жили південніше?
38. Корабель вікінгів на відміну від своїх попередників, крім весел, мав руль і щоглу з вітрилом. Стійкості йому надавав киль, борти його були зроблені з вузьких і гнучких дубових планок, зв'язаних шпангоутами. Ніс корабля прикрашала голова дракона: вірили, що він повинен відстрашувати злих духів, які могли нашкодити кораблю та його команді. При ширині 4–5 м корабель мав довжину 20–23 м і управлявся за допомогою 11–16 пар весел. Які перевали мали такі судна? Чому, маючи такі кораблі, скандинави могли без перешкодно панувати на морі?
39. Що везли варяги по шляху «із варягів у греки» і які товари обмінювали на привезені?

40. Що спільного у військових реформах Карла Мартелла у Франкському королівстві, Генріха I в Німеччині і Альфреда Великого в Англії? Якими причинами вони були викликані?

Розділ 2. Класичне Середньовіччя

41. Який вплив мало нормандське завоювання Англії на її подальшу історію?
42. Чим відрізнялись нормандці 1066 р. від норманів 866 р.? Чому вони так швидко і суттєво змінились?
43. Чому нормандці в 1066 р. завоювали Англію, а не Францію?
44. Відомо, що в 1100 р. в Англії не було приватних замків, а в 1150 р. їх з'явилося дуже багато, а в 1200 р. залишилось менше сотні. Чим ці можна пояснити?
45. Чи давав готичний храм середньовічному парафіянину уявлення про будову світу? Відповідь обґрунтуйте.
46. У чому проявлявся зв'язок середньовічної людини з природою? Наведіть приклади.
47. Для язичницької доби було характерним циклічне сприйняття часу. Час розумівся як зміна пір року і поколінь людей. Середньовічне уявлення про час суттєво відрізнялось від уявлень попередніх епох. У чому полягала ця відмінність і з чим вона була пов'язана?
48. Поясніть, чому просторові уявлення людей у Середні віки були дуже обмеженими.
49. Міри виміру простору були пов'язані з людиною, його роботою і природою. Наведіть приклади еталонів мір, які виникли при вимірюванні простору людським тілом, трудовими затратами на обробіток землі тощо. Чому вони були приблизними?
50. Як видобували та використовували корисні копалини в Середні віки?
51. Не дивлячись на труднощі, люди в Середні віки все ж мандрували. Хто найчастіше ставав мандрівником і чому?
52. Благоговійне ставлення до заліза – відмінна риса Середньовіччя. Ковалі були високошанованими людьми. Їх навіть вважали чаклунами. Чому?
53. Водяний млин і вітряки – найхарактерніші для Середніх віків технічні винаходи. Який з них з'явився раніше і чому? З якою метою вони використовувались?
54. Чому добрива в Середні віки були рідкістю? Які з них використовувались найчастіше: торф, вапняк, попіл, гній – і чому?

55. Якими джерелами енергії користувався середньовічний селянин?
56. Тричленна модель середньовічного суспільства передбачала різні типи символічної поведінки «тих, хто молиться», «тих, хто воює» і «тих, хто працює». Поведінка кожної людини підпорядковувалась етикету, визначалася системою умовностей і стандартів. Наведіть приклади символічних процедур із життя трьох станів.
57. Як ви розумієте твердження про те, що середньовічне суспільство було в найбільшій мірі корпоративним?
58. Чим відрізнялася структура середньовічного суспільства від порядків у стародавніх германців і стародавніх римлян?
59. Історія середньовічної Європи багата випадками селянської непокори, великими повстаннями або ж дрібними бунтами. Чи означає це, що протягом віків гніт сеньйорів постійно посилювався? Відповідь обґрунтуйте.
60. Чому в середньовічну добу доброю рисою особи вважалась не ощадливість, а щедрість? Добре це було чи погано?
61. Середньовічна кухня була досить одноманітна: хліб, боби, каша, інколи м'ясо, овочі, олія, напої, мед. Різноманіття у харчування внесли араби. Що саме вони змінили в меню європейців?
62. Виноградники в Середні віки поширились в Європі набагато північніше, ніж у наші дні. Як ви думаєте, чому?
63. Одяг середньовічної людини складався із сорочки, яка називалася «шенс», вузьких штанів – «бре», плаща – манто і м'яких чобіт – ботт. Пізніше зверху шенса одягали блію і вузькі довгі панчохи – шосси, які прикривали частину бре. Жінки в XII ст. вже знали ліф, спідниці і манжети. Визначте, які деталі середньовічного одягу були запозичені у римлян.
64. Кого в Середні віки називали людьми «в довгому одязі»? Чому саме ці люди носили такий одяг?
65. Чому в Середні віки свята були винятково важливою подією в житті аристократів і звичайних людей?
66. Людина в Середні віки була тісно пов'язана зі своїм родом. Рідні добре знали один одного і підтримували родинні стосунки. Особливо це стосувалося знатних родів. Як ви думаєте, це було традицією, пережитком первісної доби чи обумовлювалось іншими причинами?
67. Який вплив мала Церква на сімейно-шлюбні відносини в Середні віки?
68. Чи можна погодитися з твердженням, що доля середньовічної людини була визначена її становою належністю? Відповідь обґрунтуйте.

69. З якими тваринами у середньовічних притчах порівнювали представників трьох станів – монахів, воїнів і селян – і чому саме з цими тваринами?
70. Чому люди з доброю пам'яттю в Середні віки користувались особливою увагою?
71. Хто і як потрапляв у ченці? Вихідці з яких соціальних верст, на вашу думку, найчастіше ставали ченцями?
72. Чому з трьох чернечих обітниць найбільше значення надавалось обітниці бідності?
73. Як було пов'язано виникнення чернечих орденів з єретичними рухами? Як ставились ордени до єретиків?
74. У XII ст. хроніст Гонорій Августодунський порівнював три стани з трьома частинами церкви. Як ви думаєте, який стан якій частині церкви він уподібнював і чому виникали такі аналогії?
75. Що означали цифри 3, 4, 7 і 12 для віруючих людей у Середні віки? Як у цих символах відобразилися їхні уявлення про матеріальне і духовне?
76. Чому інвеституру – обряд введення абата на посаду – здійснював світський феодал, а не єпископ? Чому знать брала активну участь у житті Церкви?
77. Як ви вважаєте: чийми васалами були єпископи: короля, територіального князя (герцога, графа) чи римського папи? Свою відповідь аргументуйте.
78. Чим відрізнялись чернечі і духовно-рицарські ордени?
79. Кого і чому в Середні віки вважали святим? Як змінювалось уявлення про святість упродовж усього Середньовіччя?
80. Які причини виникнення рицарства? Наведіть не менше трьох причин.
81. Основним елементом посвячення в рицарі було урочисте опоясування мечем. Яке походження цього обряду?
82. Чому герб на щиті рицаря був не тільки символом, але й військовою необхідністю?
83. Меч легендарного героя «Пісні про Нібелунгів» рицаря Зіґфрида називався Бальмунг, меч Роланда – Дюрендаль. Також в інших творах рицарської літератури мечі мають імена. Чому?
84. Кого називали в Середні віки «рицаря без страху і докору»? Яке походження цього вислову?
85. Які основні суперечності рицарської моралі?
86. Чи була у рицарів воєнна дисципліна?
87. Чим було полювання в житті рицарів: розвагою чи життєвою необхідністю? Відповідь обґрунтуйте.

88. Яке етичне значення мали рицарські турніри?
89. Що означало прислів'я з каролінзької доби: «Хто до 12 років залишався в школі, не сідаючи на коня, той годиться лише для того, щоб стати священиком»?
90. Яку роль у житті середньовічного селянина відігравали парафія і ринок?
91. Як ви вважаєте, кого вигідніше було використовувати в господарстві в Середні віки: коня чи вола? Які технічні новинки застосовували європейські селяни?
92. В яких регіонах середньовічної Західної Європи і чому селянам жилося найважче: в районах, де переважало орне землеробство, у скотарських чи промислових районах? Поясніть – чому?
93. Вільні середньовічні селяни часто селились на «нічийних» землях. Чи дійсно ці землі були нічийними, адже земля вважалась основним багатством у той час?
94. Докажіть, що земля була основним багатством середньовічного суспільства. Як зв'язок із землею впливав на становище в суспільстві різних груп населення?
95. Чому саме в селянській культурі були сильні язичницькі традиції?
96. Що в інтересах мешканців міста і сеньйора міста співпадало, а в чому вони відрізнялись?
97. Хто і як ворогував у середньовічному місті? Відповідь обґрунтуйте.
98. Які якості особи, характерні риси поведінки, моральні цінності відрізняли міських мешканців від інших станів середньовічного суспільства?
99. Чому місто на середньовічних мініатюрах зображувалось у вигляді міської стіни?
100. Чому в середньовічних містах епідемії траплялись частіше, ніж у селах? Назвіть не менше трьох причин.
101. Уявіть, що ви знаходитесь у ратуші на засіданні міської ради. Опишіть учасників засідання і подумайте, які нагальні питання вони могли обговорювати.
102. Чи правильно стверджувати, що середньовічне місто зберігало тісний зв'язок із селом? Відповідь обґрунтуйте.
103. Чим схожі між собою середньовічний ремісничий цех і сільська громада, а що їх відрізняло один від одного?
104. Спробуйте пояснити, чому перші годинники розміщувались на церковних дзвіницях, а пізніше звичним їхнім місцем стала ратуша?
105. Якщо у мешканців міста були свої городи й поля, то чим же місто відрізнялось від села?

106. Прокоментуйте вислів хроніста Ричарда Девізського про міську кому: «Булька народної пихи, страх королівству, тля для духовенства!»
107. Що таке система цехового примусу в середньовічних містах і чи можна було її уникнути?
108. Чому середньовічні богослови говорили: «Ремесло купця не угодно Богу»?
109. Сучасні слова «ломбард», «вексель», «баланс», «гросбух» виникли в Середні віки. Як і чому вони з'явилися у лексиконі середньовічного купця?
110. З допомогою історичних фактів докажіть, що міста Італії досягли більшого розвитку в XIII – XV ст., ніж міста інших країн.
111. Хто – духовенство, рицарі чи міські багаті й купці – стали послідовними союзниками короля в боротьбі за об'єднання країни? Поясніть – чому.
112. У ремісників Німеччини в Середні віки існувало право заповідної милі. У чому воно виявлялось і для чого було необхідно?
113. Які спеціалісти працювали над середньовічною книжкою?
114. Що означали в Середні віки слова: жести, жонглери, менестрелі, буфонада, фарс, бутафорія? Чим пояснити розквіт фарсу в Західній Європі в XIII ст.?
115. Прийнято вважати, що романський собор гармонізував із сільським ландшафтом, а готичний – з міським. Як це відобразилось в архітектурних засобах?
116. Чому міська влада обіцяла грошову допомогу і звільнення від податків тим, хто хотів накрити свій будинок черепицею?
117. Що спільного між міською ратушею і замком сеньйора?
118. Цехи забороняли працювати вночі й при свічках, тому що із-за того ніби знижувалась якість продукції. А які були справжні причини?
119. З часом у середньовічних містах почався процес «замикання цехів»: доступ до цеху був відкритий тільки для синів майстрів. Як ви думаєте, які наслідки мало це явище?
120. Поясніть, чому в Середні віки ставлення до знань було суперечливим.
121. Як співвідносились у середньовічній науці і філософії віра, розум і досвід?
122. Чим відрізнялися єресі Зрілого середньовіччя від єресей Раннього середньовіччя?
123. Чому саме Північна Італія та Південна Франція стали основними районами поширення єресей в період зрілого Середньовіччя?

124. Чи можна сказати, що багато ересей і рух францисканців вирости з одного кореня? Що спільного між еретиком і монахом-міноритом, а що їх відрізняє? Порівняйте вчення Франциска з ересю Сегареллі і Дольчіно, які багато в чому копіювали міноратів.
125. Чи ересь була постійним супутником християнської церкви в середні віки? Чому? В яких умовах посилювалась небезпека виникнення ересей?
126. Інколи еретиків в Європі переслідували з більшою жорстокістю, ніж навіть іновірців – мусульман або юдеїв. Чим це пояснити, адже більшість еретиків поклонялись Ісусу Христу?
127. Для чого був потрібний папа римський Інокентій III Франциску, а Франциск – Інокентію III ?
128. Чому середньовічні схоласти порівнювали себе з «карликами, які стоять на плечах гігантів»?
129. Чи могла середньовічна людина точно сказати, скільки їй років? Який вік і чому вважався в цю добу середнім?
130. Чому один із сучасних істориків назвав середньовічний світ «світом дорослих»? Як жилося дітям у Середні віки? Чи можна погодитися з твердженням, що діти в Середні віки росли без сім'ї?
131. Говорячи «гроші не пахнуть», стародавні римляни хотіли сказати, що немає значення, яким способом ці гроші отримані. В Середні віки вважали по-іншому: гроші пахнуть гріхом. Як можна доказати або заперечити цю точку зору на прикладах з історії Середньовіччя? Чому тоді існував такий погляд на гроші?
132. Чому студенти середньовічних університетів могли переїжджати з країни в країну, успішно продовжуючи своє навчання в різних навчальних закладах, а один і той же єпископ міг читати проповіді в абатствах Франції, Італії або в будь-якій іншій країні Західної Європи?
133. Чи можна вважати середньовічного художника ремісником? Відповідь обґрунтуйте.
134. Чому в Середні віки живопис вважався «літературою для мирян»?
135. Чому саме собор став найяскравішим втіленням середньовічної архітектури та мистецтва?
136. Чому середньовічні храми називали «Біблією в камені»?
137. Чи можна вважати англійську «Велику хартію вольностей» 1215 р. першою у світі конституцією? Відповідь обґрунтуйте витягами з документу.
138. Чому Вища рада, скликана 20 січня 1265 р. Симоном де Монфором, графом Лестерським, отримала назву «парламент» (від

фр. Parle – «говорити»), а у Франції схожий орган називався Генеральними штатами? В інших європейських країнах слово «парламент» мало місцеве походження: кортеси в Іспанії, рейхстаг у Німеччині.

139. Чому парламент, вперше зібраний з конкретною метою під час громадської війни в Англії, не зник після її закінчення, а, навпаки, став постійним?
140. Які причини привели до виникнення в різних країнах станових представницьких зборів?
141. Які дії німецьких імператорів, що так прагнули посилити свою владу, привели до ще більшого її ослаблення?
142. Чому у Швейцарії не виникло королівської чи герцогської влади?
143. Як могла Швейцарія існувати без постійних центральних органів управління?
144. Яким чином і чому французький король Людовик IX Святий боровся із середньовічними звичаями?
145. Король Франції Людовик IX був знаменитим за життя, а після смерті його оголосили святим. Але кажуть, що він не виграв ні однієї битви. У чому ж були його заслуги?
146. Світська і духовна влада були тісно пов'язані між собою. В чому це виявлялось і чому вело до конфліктів між ними?
147. Хто в Середні віки керував інвеститурою єпископа, тобто утверджував його в сані, вручав посох, перстень і скіпетр? Чому спори про інвеституру між світською й духовною владами були одними з основних причин конфліктів між ними?
148. Наведіть факти з історії Середніх віків, коли правителі Західної Європи були змушені принижуватись перед папою римським. Що означає вислів «піти в Каноссу» зараз?
149. Одна з хронік XII ст., яка розповідає про Перший хрестовий похід, називається «... Діяння Бога через франків». Яка думка автора твору відображена в цій назві?
150. Чому ніхто з європейських королів не брав участі у Першому хрестовому поході?
151. Чому ворогуючі між собою французький король Філіп II Август, англійський король Ричард Левове Серце та імператор Священної Римської імперії Фрідріх I Барбаросса очолили Третій хрестових похід і як це відбилося на його ході та результатах?
152. Чому французи брали активну участь у всіх Хрестових походах, а англійці – тільки в Третньому хрестовому поході?
153. Чому після взяття Константинополя хрестоносці стали називати свою державу Римською імперією?

154. Чому європейці не змогли втримати Палестину, але зуміли відвоювати у сарацинів Іспанію?
155. Що змінилось в європейській торгівлі після хрестових походів?
156. Кажуть, що папа римський Інокентій III був проти взяття Константинополя хрестоносцями, але не зміг завадити цьому. Чи могло так бути?
157. Чому XIII століття називають «піком європейського середньовіччя»?
158. Великі міста Італії в XIII ст. підтримували боротьбу папи проти імператора. Чому ж папи не зуміли тоді об'єднати Італію?

Розділ 3. Пізнє Середньовіччя

159. Про що свідчить перше скликання Генеральних штатів – про слабкість Філіпа IV чи про його силу?
160. Складіть промову від імені члена однієї з палат англійського парламенту XIV ст.
161. Чому в XIV ст. ідея звільнення Гробу Господнього уже не приваблювала європейців?
162. Чи був розгром ордену тамплієрів у Франції результатом випадкового збігу обставин? Відповідь обґрунтуйте.
163. Чому французькі королі легко отримала перемогу над папами римськими, але не змогли протистояти військам англійського короля?
164. Чи можна назвати Столітню війну між Англією та Францією світовою війною? Відповідь обґрунтуйте.
165. Що сприяло поширенню епідемії чуми в 1347 році? Назвіть декілька причин.
166. Який вплив мала епідемія чуми в середині XIV ст. на економічний розвиток Франції та Англії?
167. Чому в XIV ст. в країнах Західної Європи стало вигідним звільняти селян від особистої залежності?
168. Як змінювались джерела доходів знаті протягом історії Середніх віків?
169. Чому папі римському Григорію XI вдалось перенести папську резиденцію і престол з Авіньйону назад до Риму лише в 1376 р.?
170. Як християнський світ реагував на «Велику схизму», яка почалась у 1378 р.?
171. Які факти з історії Західної Європи XIV ст. свідчать про падіння престижу папства?

172. Дехто вважає, що похід Жанни д'Арк на Реймс, де 17 липня 1429 р. відбулась коронація Карла VII, безглуздом зі стратегічного погляду. Чи згодні ви з такою думкою. Відповідь обґрунтуйте.
173. Чому дофін Карл повірив селянській дівчині Жанні д'Арк і дав їй солдатів?
174. Відомо, що Жанна д'Арк була арештована зі згоди короля по дорозі у Париж. Чому король не скористався із ситуації й не оголосив її чудесно врятованою Орлеанською дівою, адже бездіяльність короля, який нічого не зробив для врятування національної героїні, засуджувалась у країні?
175. Як ви думаєте, хто найбільше був зацікавлений в тому, щоб Жанна д'Арк була спалена?
176. Чому диво-діва з'явилась у французькому, а не в англійському війську? Чи могли бути по-іншому?
177. Існує версія про королівське походження Жанни д'Арк. Згідно з нею, Жанна була донькою королеви Франції Ізабелли Баварської та герцога Луї Орлеанського, сестрою Карла VII. Новонароджену дівчинку відправили в Домремі. Це село знаходилось у ленній залежності від сеньйорів, які належали до двох ворогуючих угруповань – бургундців і арманьяків, і тому в ньому було відносно безпечно в той час. Великий інквізитор також був упевнений у знатному походженні Жанни, в якій за правим вухом була маленька червона плямка – ніби ознака королівської крові. Що привело до виникнення такої версії?
178. Чому говорять, що після Столітньої війни англійці стали англійцями, а французи – французами у значно більшій мірі, ніж сто років до цього?
179. Чи можна вважати Столітню війну часом занепаду середньовічного рицарства? Чому?
180. Коли Франції загрозувала більша небезпека – після поразки під Пуатьє чи після поразки під Азенкуром і договору 1420 р.? Обґрунтуйте свою думку.
181. Кого в часи французького короля Карла VII називали жандармами?
182. Прапор Жанни д'Арк – це велике біле полотнище, прикрашене бахромою і вишитими золотими ліліями. На одному боці його був зображений Христос, а на другому – голубка. Що означала ця символіка?
183. Чому перемога Жанни д'Арк біля Орлеана не привела до швидкого вигнання англійців з Франції? Що ще потрібно було для перемоги?

184. Хто ж переміг і які вигоди отримав після завершення Столітньої війни?
185. Які чинники, на вашу думку, обумовили перемогу короля Франції Людовіка XI над Карлом Смільвим, герцогом Бургундським?
186. Історики інколи бачать в історії Бургундського герцогства «осінь Середньовіччя». Як ви думаєте, чому?
187. Чи правильно стверджувати, що Столітня війна породила війну Червоної і Білої Троянд? Відповідь обґрунтуйте.
188. У відомій драмі В. Шекспіра «Ричард III» у розпал бою король вигукнув: «Півцарства за коня!» Ця фраза стала крилатою. Що вона означає? Чи був такий епізод насправді?
189. Чому Людовік XI, об'єднавши Францію, не втрутився у війну Білої і Червоної Троянд і не завоював Англію?
190. Чому королі Англії у війні Червоної і Білої Троянд опирались на парламент, а французький король Людовік XI у боротьбі зі знаттю не скликав Генеральних штатів?
191. Чи можна вважати бургундський двір XV ст. відродженням рицарства? Відповідь обґрунтуйте.
192. Чим відрізнялась Швейцарія від інших країн Середньовіччя?
193. Ні в якій іншій країні інквізиція не діяла так активно, як в Іспанії. Назвіть не менше трьох причин цього.
194. Чи можна вважати 1453 рік датою завершення історії Середніх віків? Відповідь обґрунтуйте.
195. Чим, на вашу думку, васал відрізнявся від придворного?
196. Чому в XV ст. частка дворян в населенні Іспанії була більшою, ніж в інших країнах Західної Європи?
197. Чому Португалія почала океанічні плавання раніше, ніж Іспанія?
198. Чому середньовічне мистецтво не знало портрету, який з'явився лише в кінці XIV – на початку XV ст.?
199. Чому меценатство – явище, характерне для Римської імперії, відроджується тільки в XV ст.?
200. Що зробило Данте передвісником Відродження?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Виппер Р. В. История средних веков. Курс лекций. – К., 1996.
- Гуревич А., Харитонович Д. История Средних веков. Книга для чтения. – М., 2008.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. – К., 2000.
- Джеджора О. Історія європейської цивілізації. – Львів, 1999.
- Егер О. Средние века. – СПб., 1997.
- Зайбт Ф. Близк і вбогість Середньовіччя. Історія з початком і кінцем / пер. з нім. – Львів, 2009.
- История средних веков: В 2-х т. : Учебник / Под ред. С. П. Карпова. – М., 1998. – Т. 1.
- История средних веков: В 2-х т. / Под ред. З. В. Удальцовой и С. П. Карпова. – М., 1990. – Т. 1.
- История Европы с древнейших времен до наших дней. В 8 т. – М., 1992. – Т. 2: Средневековая Европа.
- Кёнигсбергер Г. Средневековая Европа. 400–1500 годы. – М., 2001.
- .....
- Балакин В. Фридрих Барбаросса. – М., 2001.
- Басовская Н. И. Столетняя война: леопард против лилии. – М., 2003.
- Виоле-ле-Дюк Э. Э. Жизнь и развлечения в средние века. Культура средних веков в памятниках исторической мысли Франции / пер. с фр. – СПб., 1997.
- Гарро А. Людовик Святой и его королевство / пер. с фр. – СПб., 2002.
- Гис Ф., Гис Дж. Брак и семья в Средние века. – М., 2002.
- Глогер Б. Император, Бог и дьявол. Фридрих II Гогенштауфен в истории и легенде / пер. с нем. – СПб., 2003.
- Горбачева Л. М. Костюм средневекового Запада. От нательной рубашки до королевской мантии. – М., 2000.
- Гуревич А. Я. Проблемы средневековой народной культуры. – М., 1981.
- Гуревич А. Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990.
- Дюби Ж. Время соборов: Искусство и общество 980-1420 годов / пер. с фр. – М., 2002.
- Дюби Ж. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк. 987–1460 / пер. с фр. – М., 2000.
- Интеллектуалы в Средние века / пер. с фр. – СПб., 2003.
- Історія європейської ментальності / за ред. П. Дінцельбахера. – Львів, 2004.

- Кесслер У. Ричард I Львиное Сердце: Король. Крестоносец. Авантюрист / пер. с нем. – Харьков ; Ростов н/Д., 1997.
- Контамин Ф. Война в средние века. – СПб., 2001.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада / пер. с фр. – М., 1992.
- Ле Гофф Ж. Середньовічна уява / пер. з фр. – Львів, 2007.
- Ле Руа Ладюри Э. История Франции. Королевская Франция. От Людовика XI до Генриха IV. 1460–1610 / пер. с фр. – М., 2004.
- Левандовский А. П. Карл Великий. Через Империю к Европе. – М., 1995.
- Ли Б. А. Альфред Великий, глашатай правды, создатель Англии. 848 – 899 гг. / пер. с англ. – СПб., 2006.
- Лінч Дж. Середньовічна церква. Коротка історія. – К., 1994.
- Люшер А. Иннокентий III и альбигойский крестовый поход / пер. с фр. – СПб., 2003.
- Мулен Л. Повседневная жизнь средневековых монахов Западной Европы. X–XV века / пер. с фр. – М., 2002.
- Пако М. Фридрих Барбаросса. – Ростов-на-Дону, 1998.
- Перну Р. Алиенора Аквитанская / пер. с фр. – СПб., 2001.
- Перну Р., Клэн М.-В. Жанна д'Арк / пер. с фр. – М., 1992.
- Подаляк Н. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя дипломатія XII–XVII століть. – К., 2009.
- Ру С. Повседневная жизнь Парижа в средние века / пер. с фр. – М., 2008.
- Руа Ж.Ж. История рыцарства / пер. с фр. – М., 1996.
- Сойер П. Эпоха викингов / пер. с англ. – СПб., 2002.
- Уколова В. И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V – середина VII в.). – М., 1989.
- Фавтье Р. Капетинги и Франция. Роль династии в создании государства / пер. с фр. – СПб., 2001.
- Хэгерманн Д. Карл Великий / пер. с нем. – М., 2003.
- Штокмар В. В. История Англии в средние века / 2-е изд. – СПб., 2001.
- Эрс Ж. Людовик XI. Ремесло короля / пер. с фр. – М., 2007.

Для нотаток

Навчальне видання

Карліна Оксана Миколаївна

**Історія середніх віків країн Західної Європи:
тестові та проблемні запитання і завдання**

*Методична розробка з нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів напрямку 6.020302 «Історія»*

Друкується в авторській редакції

Технічний редактор І. С. Савицька

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 8,14 ум. друк. арк., 8,04 обл.-вид. арк.
Наклад 50 пр. Зам. 133. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Винниченка, 14, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.